

Ayaz İmranoglu

Gözəllik suyu
(hekayələr)

Bakı - 2023

Redaktor: Əli BƏY AZƏRİ
Yazıçı,
Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü,
“Xəzən” jurnalının baş redaktoru

Ayaz İmranoğlu, “Gözəllik suyu” (hekayələr)
Bakı, «Ecoprint» nəşriyyatı, 2023, səh.112

Kitaba daxil edilmiş hekayələr yazıçının, əsasən, son illərdə qələmə aldıqlarıdır. Kifayət qədər tanınmış qələm adamı Ayaz İmranoğlunun hekayələrinin süjeti real həyatdan götürülüb. Dramatik həyat səhnələri vətənpərvərlik ruhunda təsvir olunub deyə qəhrəman və personajların hərəkəti oxucuya doğma təsir bağışlayır. Geniş oxucu auditoriyası üçün hesablanmış kitabın maraqla qarşılaşacağına ümidvarıq.

İSBN 978-9952-29-071-6

©Ayaz İmranoğlu 2023

MÜNDƏRİCAT

GÖZƏLLİK SUYU	4
TÜRK DİLİ	7
GÖYNURUN ÜSYANI	11
YURDA KEŞİKÇİ ŞƏHİD	26
LEYLƏKLƏR FOTOSUNUN XATİRƏSİ	35
QAZI YALANI	40
MÜHASİRƏ	47
BAYRAQ SANCAN	51
GENERAL VƏ QARI	54
CƏSARƏT	57
LƏQƏBİ QUMBARA	59
ATASININ ADI ŞƏHİD	65
ANA MƏKTUBLARI	67
ŞÖHRƏT	69
GÖZLƏYİRƏM SƏNİ, ƏSGƏR	71
CANAVAR LƏQƏBLİ ŞƏHİD	88
KƏSİLMƏYƏN QURBANLIQ	96
BƏLƏDÇİ	103

GÖZƏLLİK SUYU

Bir ailədə üç nəfər yaşayırdıq – atam, anam və mən. Neçə illərdən bəri yataq xəstəsi olan atamın ağrıları dünən axşamüstü birdən-birə sakitləşdi. Dedik allaha min şükür, daha təhlükə sovuşdu. Anam atamın şam yeməyini yedizdirib, sonra da yatağını rahatlayıb mənə dedi:

-Get yat bala, mən də gözümün acısını alım.

Mən yataq otağına keçib çarpayımaya uzandım. Bayaقدan yatağımda o üz, bu üzə çevrilsəm də gözlərimə yuxu getmirdi ki, getmirdi. Fikirlər aləminə səhayətə çıxmışdım. Xəyalımdan çox şeylər dolaşib keçirdi. Atam yataq xəstəsi olan gündən onun görəcəyi işləri mən görməyə başlamışdım. Baxmayaraq sümüklərim hələ bərkiməmişdi, orta məktəbin səkkizinci sinifində oxuyurdum. Bağ-bağatı suvarır, biçənəyin otunu dəryazla biçirdim. Qoyun nobatına gedirdim.

Atam gec evlənmişdi. Atamın yaş fərqi anamdan iyirmi il böyük idi. Bu izdivacdən bircə övlad dünyaya gəlmişdi ki, o da mən idim. Onların əziz-xələf övladları olduğumdan mənə çox əzizləyirdilər. İşə-gücə buyrulmaz, yalnız məktəbə, dərs oxumağa fikir verirdim. İnsafən, pis oxumurdum, sinifimizdə üç nəfər yaxşı oxuyurdusa, onlardan biri də mən idim.

Anamın dediyinə görə, doğulandan nasaz uşaq olmuşam, tez-tez xəstələnirdim. Hər dəfə də qonşu kənddəki xəstəxanaya aparırmışlar. Yaxud da türkçəarə edən Gülxanım xalanın yanında ot-ələflə müalicə alırmışam. Bunlar da bir nəticə verməyəndə ziyarətqahlara, pirlərə aparırdılar. Deyəsən, o müqəddəs yerlərin mənə köməyi olub. İndi buz baltası kimi oğlanam...

Beləcə, düşünə-düşünə mənə necə yuxu aparıbsa xəbərim

olmayıb.

Gecənin bir aləmi anam otağıma daxil olub məni yuxudan oyatdı.

-Dur, bala, kişi deyəsən, can verir.

Mən hövlnak ayağa durub atam olan otağa cumdum. Atam xırıldayır, ağır-ağır nəfəs alırdı. İlk yadıma düşən nəbzini yoxlamaq oldu. Axı o vaxtlar mən xəstəxanaya hər dəfə aparılanda İzafə doxtur qolumu tutub nəbzimin döyüntülərini yoxlayardı. Mən də atamın qolundan tutub üçüncü barmağımla nəbzinin döyüntülərinə bir xeyli qulaq asdım. Ağır-ağır, özü də fasilə verə-verə döyünürdü.

Atam can verirdi. Gözünü biz – ana, balaya dikib həsrət-lilər kimi baxırdı. Dili tutulmuşdu. Danışa bilmədiyindən elə gözləriylə nə isə demək istəyirdi.

Atam xəstə olandan bəri yastığının baş tərəfində hər zaman “Qurani-Kərim” olardı. Özü də atamın yönü üzü qıbləyə qoyulmuşdu.

Anam bardaş qurub atamın ayaq tərəfində oturdu, məni də yanına çağırırdı:

-Gəl, burda dur. Əzrayıl gəlib yolunu bağlı görüb sənə xətər yetirər... Görmürsən kişi əziyyət çəkir?

Sonra anam atamın yastığının baş tərəfindəki “Qurani-Kərim”i götürüb üç dəfə öpüb, gözlərinin üstünə qoyduqdan sonra açdı. Elə həmin andaca ”Yasin” surəsini oxumağa başladı.

Anam Qurani ərəb dilindən molla Əsgər əmidən öyrənmişdi. Kəndimizdə qadın ölüsü düşəndə anam orada mütləq olardı, qadın mollası idi. Hələ mən məktəbə getməmişdən anam ərəb dilini mənə öyrətmiş, demək olar ki, Qurani hafizi idim.

Qurani sədəsı gələn andan atam üzünü göyə tutub dodağı altıda nəsə deyirdi. (Sonradan öyrəndim ki, həmin vaxt atam kəlmeyi-şəhadətin deyirmiş.)

Xeyli vaxt beləcə keçdi. Sonra gözləri donub qaldı. Elə

həmin andaca gözlərindən iki damcı yaş axdı. Üzünə baxdım. İlahi, atam necə də gözəlləşmişdi, sanki nur selinə bürünmüşdü. Dupduru o iki damcı yanağının almacıqlarından süzülüb çənəsində qoşalaşdı, birləşdi. Həmin andaca gözləri bərələ qaldı. Gözlərin qarası yox olmuş, şüşəyə dönmüşdü.

Sanırdım ki, atam yorğunluğunu almaq üçün yatmışdı. Əslindəsə atam əbədi yuxu tapmışdı. Anam “Yasin”i başa çatdırıb kitabı qatladı. Yenə üç dəfə öpüb gözləri üstünə qoyduqdan sonra məxməri parçaya büküb kənara qoydu. Atamın gözlərinə sığal çəkən kimi göz qapaqları yumuldu.

Mən indi bildim ki, atam daha yoxdu. İstədim ağlayam, niyəsə ağlaya bilmirdim. Atam isə... Elə ona görə anama dedim:

-Ana! Son dəfə atam ağladı. Gözlərindən yaş axdı. Bu ayrılıq yaşadırmı?

-Oğlum, o ağlamırdı. Gözlərindən axan o iki damcı gözəllik suyu idi. İnsanın daxili gözəlliyi son dəfə o iki damcı suda əks olunub. İnsan axirət evinə cismani gözəlliyini aparır, mənəvi gözəlliyi bu dünyada qalır. O iki damcı gözəllik suyunu bu dünyaya bəxş edir ki, yaxşı əməllərə sahib olub yaşayaq.

11 sentiyabr 2013

TÜRK DİLİ

Uşaq yaşlarımdan meylimi kitablara salmışam. Həmyaşlıdlarım olan uşaqlar həyəət-bacada oynayılanda mən kitab oxuyurdum. Dərsdən sonra qularımı kəndimizin yal-yamacında otaranda belə kitab əlimdən düşməzdi. Böyüdükcə kitablar mənim hobbimə çevrildi. Elə bir günüm olmazdı ki, kitabsız ötüşsün. Kolxoz, məktəb kitabxanalarındakı kitabların çoxunu oxumuşdum.

Orta məktəbi bitirib şəhərə üz tutdum. İnstituta qəbul olunub tələbəlik həyatı yaşayılanda da şəhərin kitabxanalarını demək olar ki, ələk-vələk etmişdim.

İnstitutu bitirən kimi əsgəri xidmətə çağrıldım. Onda SSRİ adlandırdığımız vətənin ərazisində on beş respublika ilə birgə idik. Ona görə də əsgəri xidmətimizi çox vaxt həmin respublikaların ərazisində keçirirdik. Mən də Belarusiya SSR-nin Brest şəhərində əsgərlikdə oldum. On azərbaycanlı gəlsək də Brest şəhərində bizi ayırıb hərəimizi bir hərbi hissəyə yerləşdirdilər. Bizim hərbi hissəmiz tank qoşunları idi. Əsgərliyə gələn gündən hərbi hissəmizin balaca və kitabları məhdud sayda olan kitabxanasına üzv oldum. Təlim saatlarından sonra əsgərlərə verilən istirahət vaxtlarında kitabxanaya cumub ordan yeni kitab götürürdüm. Dərhal da “Leninskaya komnata”ya keçib acıgözlüklə oxuyurdum. Burada rus yazıçı və şairləri ilə yanaşı bir çox dünya yazıçılarının rus dilinə tərcümə olunmuş əsərləri də vardı. Bədii əsərlər mənə rus dilini dərinədən öyrənməyə yardımçı oldular. Axı rus dili SSRİ ərazisində yaşayan xalqların bir-biriylə ünsiyyət qurmasında vasitəçi rol oynayırdı.

Artıq kitabların çoxunu oxumuşdum. Rəflərdəki kitablara o qədər isinişmişdim ki, hər biri elə bil insandır, bu az vaxtda tanışma, dostuma, sirdaşma çevrilmişdilər.

Bir gün yenə kitabxanada idim. Gözlərim oxumadığım kitabları axtarırdı. Birdən gözlərim dibdəki son rəfdə olan bircə ədəd kitaba sataşdı. Hiss olunurdu ki, heç kəs ona əl vurmayıb. Çünki üstünü toz basmışdı. Nəinki adını oxumaq, heç rəngini də təyin etmək mümkün deyildi. Rəfə yaxınlaşdım. Onu götürüb baxdım. Əvvəl üstünün tozunu üfürüb, sonra da cib yaylığımla kitabın hər tərəfini sildim.

İnstitutda bircə kurs öyrəndiyimiz, latın əlifbasında yazılmışdı. Ona görə də üz qabığında yazılanları höccələyib oxudum: "Futbol kralı, Əziz Nesin, min doqquz yüz səksən dörd". Kitabın içini açıb səhifələrini vərəqlədim. Vərəqlərin birində dayanıb yenidən oxudum. Bu əlifba mənə doğma, sözlər şipşirin idi. Bu bir səhifəlik oxuma məni həmin andaca qoynuna alıb vətənimə - elimə, obama apardı. Nənəmi yadıma saldı... Rəhmətlik nənəm cəmi-cümlətani yeddi sinif oxumuşdu. Amma onu həmişə eyni kitabı oxuyan görürdüm. Özündən başqa bir kimsə o kitabı oxuya bilməzdi. Nədən? Çünki biz bildiyimiz kiril əlifbasında deyildi. O kitabdakı əlifbanı tək nənəm bilirdi. Babamsa yazı-pozu bilməzdi.

Gündüzlər övladlarına, biz nəvələrinə corab, şərf, əlcək toxuyan nənəm gecələrini o kitabla baş-başa qalardı. Həmişə də oturduğu döşəkçənin altında olardı o kitab. Dəfələrlə o kitabı oxuyub başa çatsa da nədənsə yenidən oxuyurdu. Sonradan öyrəndim ki, o kitab latın əlifbasında yazılmış Nihal Atsızın "Bozqurdlar" romanı imiş. Nənəm dünyasını dəyişəndə atam istəyib o kitabı da qəbrinə qoya, molla Bəhram icazə verməyib demişdi ki, insan dünyaya əliboş gəldiyi kimi, əliboş da o dünyaya köçməlidir.

...İndi mən də hər gün kitabxanaya gələn kimi bircə ədəd olan Türk ədəbiyyatının bu gözəl nümunəsini oxuyurdum. Kitabxanaçı Sokolov da bilirdi ki, mənim ən gözəl istirahətim bu kitabı oxumaqdı. Mən də rəhmətlik nənəm kimi dəfələrlə oxusam da doymurdum. Bu kitab mənə doymamazlıq halı yasaırdı. Bir gün o kitabı görməsəydim darıxardım.

Bəs bu kitab bura necə gəlib düşmüşdü? Bu sual məni

xeyli vaxt idi ki, düşündürürdü. Sonradan öyrəndim ki, bir türk zabiti bir neçə gün bu hərbi hissədə olub. Yəni SSRİ-nin yeritdiyi perostroykası (yenidənqurma) siyasəti Varşava müqaviləsi dövlətlərinin NATO blokunun üzvü olan dövlətlərlə yumşalma olduğundan hərbiçilər burada birgə təlim keçirmişlər. Türk zabiti də bu məqsədlə burdaymış. O gedəndən sonra məlum olmuşdu ki, özü ilə oxumaq üçün gətirdiyi bu kitab qonaq otağında qalmış, onu da xadimə xanım gətirib kitabxanaya təhvil vermişdi. İndiyə kimi bir kimsənin də bu kitabı oxuması haqda qeyd yoxdur.

“Futbol kralı” kitabı mənə Türk dilini öyrətdi, mənim Türkiyə sevgimin təməlini qoydu. Elə öyrəşmişdim ki, əsgər dostlarımla danışanda “evet”, ”hayır” deməkdən doymurdum. Bu bir neçə söz dilimin ucunda bitmişdi.

Bir gün hərbi hissəmizdə belə bir sorğu anketi dolduruldu. Kim hansı xarici dili bilir? Hərər bir cavab yazırdı:

-İngilis dili., -Alman dili., -Fransız dili., -İspan dili.

Mən “Türk dili” deyəndə sarı kürən zabitimiz İvanov gömgöy bulanıq gözlərini qıyıb, dodaqlarını büzüb üzümə şübhə ilə baxdı. Dediymi eşitmirmiş kimi:

-Nə? ...Hansı dili bilirsən?

-Türk dilini.

-Axı SSRİ ərazisində ingilis, alman, fransız, ispan dilləri tədris olunsa da Türk dili tədris olunmur. Sənə bu dili kim öyrədib?

-Özüm öyrənmişəm.

-Belə de... SSRİ-yə düşmən olan dövlətin – özü də NATO blokunun üzvi olan ölkənin dilini, - sonra sual dolu baxışlarla məni bir xeyli süzüb şübhəli-şübhəli, - Bəlkə sən türksən, biz bilmirik? - soruşdu.

Beləcə, qara günlərim başladı. Həftə səkkiz, mən doqquz siyasi şöbənin zabiti məni kabinetinə çağırıb sorğu-sual edirdi. Atamın, anamın, babalarımın kim olduğunu soruşurdu. “Azərbaycanlıyam” deyirdim. Sən demə, hərbi hissəmizdə erməni olan əsgərlər mənim türk olduğumu demişdilər. Azər-

baycan sözünün coğrafi anlam daşdığıını, xalqın türk olduğunu başa salmışdılar.

“Futbol kralı” kitabı haqqında soruşanlara:

-Ruhumun özüdü bu kitab. Bu kitabla özümə inamım başladı, - deyəndə hiss edirdim ki, onları qıcıqlandırırım.

Bu sözümdən sonra mənimlə daha ciddi maraqlanmağa başladılar. Hətta strateji obyektlərdə keşikçi durmağıma qadağa qoyuldu. Mənim yerim hərbi hissəmizdə bağbanlıq etmək, ya da qazanxanada növbətçi durmağım olurdu.

Kitabxanaya getməyimə də məhdudiyət qoyulmuşdu. İndi kitabxanaya icazə alıb gedirdim...

Bir gün yenə getmişdim kitabxanaya. “Futbol kralı” yerində yox idi. Kitabxanaçı Sokolov:

-Apardılar gedər gəlməzə, - deyib gülümsədi.

...Aradan neçə həftə keçdi, deyə bilmirəm. Deyəsən, bir ay olmuş olardı. Bir gün yenə məni siyasi şöbəyə çağırırdılar. Stolun üstündə nənəmin oxuduğu “Bozqurdlar” kitabını görüb çaşdım. Dalağım sancdı. Axı deyəsən bu türk dili məsələsi kəndimizə qədər gedib çıxıb. Bu işə görə, bəlkə də, ailəmizi də sıxma-boğmaya salmışdılar. Siyasi şöbənin rəisi kitabı əlinə alıb sonra da bic-bic üzümə baxıb:

-Həə, araşdırıldı. Demək sənə türk dilini sevdirən nənənin oxuduğu bu kitab olub. Yox, əslində sənənin ruhun türk, damarlarında türk qanı axırmış. Türk millətçisi olmağınsa hələlik sual altında qalır, - deyib barmağı ilə məni hədələdi.

Yaxşı ki, hərbi xidmətim başa çatdı. Yoxsa başım çox ağrılar çəkəcəkdə. Hərbi xidməti başa vurub evə dönəndə hamı kimi mənə də verilən xasiyyətnamədə belə bir cümlə yer almışdı: “Millətçilik hissləri güclüdür...”

*25.07.2018-ci il
Atakənd, Gözətçi odası*

GÖYNURUN ÜSYANI

“...Yaddınli, yadyönlü indimizlə danışmaq istəməyən Göynur ulu və uca babamızla danışır bu yazılıqda. O sanki bunları anladır:

-Uyqarlığınızı çökdürdülər. Soyunuzu yox etmək üçün onun gələcəyini qaranlıqlara bürüdülər. Öldürdüklərini öldürdülər, dirilərindən də əl çəkmədilər, onları türklüyündən çıxarıb özümsəmək – mənimsəmək istədilər...” (GÖYNURUN YAZILIĞI)

SAFRUH

Saray qəsəbəsinin yeni yaşayış məhəlləsinin yöndəmsiz küçələrindən hər gün bir qız uşağı səhərlər şəhərə məktəbə gedir, axşamlar evlərinə dönürdü. Bu çiçək bala ətrafında olan yaşıdları qızlarla, oğlanlarla heç cür təmas qura bilmirdi. Kimsə ona əllə toxunanda ceyran gözlərini süzdürüb, bu süzgün baxışlarla “cavab” verirdi.

Göynurun doğulduğu gün qarlı-şaxtalı yanvar günü idi ki, bu aya Ocaqçı dilində Qar ayı deyilir.

Körpə doğulan gündən elə bil dünya ona “savaş” açmışdı. Bu ”savaşda”körpə balanın “silahı” Ata Ruhu idi. Belə ki...

İki ay olmazdı ki, valideynləri onu şəhərdən kəndlərinə aparmışdılar. Bir gün babası, nənəsi körpə Göynuru kənddə olan bir ünvana gətirmişdilər. Bu yerdə xeyli insan toplaşmış, diz üstə çöküb, əlləri göyə uzalı nəyəsə ibadət edirdilər. Ata Ruhu ona anlatdı ki, bura məsciddir. O minarədən ucalan səsə azan deyirlər. İslam əhlini namaza çağırır.

– Biz də mi islamıq?

– Yox, biz türk soylu, türk inanclıyıq.

– Bəs bu qədər insan niyə yadlığa tapınıb?

– Onlar din bəndələridir, yadlaşblar. Onlar özü olan yox, özgüləşmişlərdir. Adları da yaddındır. Əli. Vəli, Həsən, Hüseyin... Axı, ad insanın pasportudur. Adlar insanın hansı xalqa məxsus olduğunu bildirir.

– Mənim adımsa Göynur.

– Sən Türkün göyünün nurundan doğulmusan. Türk inamından yararlanmısan!

Babası, nənəsi onu yad yerdən evə gətirdilər. Evdəkilərin ilıq nəfəsi, nurlu çöhrələri Göynurun üzündə təbəssüm yaratmışdı. Amma bayaqdan körpənin içində bir yığın suallar qalanmışdı. Bu torpaq bizimdirsə, bu xalq bizimdirsə, niyə yadlara tapınaq?!

Yenə Ata Ruhu onun köməyinə yetdi:

– Evladım, yadlar bizi işğal ediblər. Onlar Türkün yaddaşında nə varsa silib, yerinə özlərinin din adlı baxışlarını qoyublar. Mən ildi qəfəsdədir Türk ruhu. Mən Türk Ruhaniyyətini yaratmışam. Bu, insanlıq Ruhaniyyətidir.

– Bəs, mən neyləməliyəm?

– İmtinalar. Özünü yaratmaq. Amala tapınmaq gərəkdir.

– Bunun üçün söykək olacaq nəşə varmı?

– İnam Ata (Asif ATA), Mütləqə İnam, Ocaq, İnam Evi, Evladlar, Kamillik üçün oxunmalı çoxsaylı kitablarımız da var.

Arada anasının sinəsinə sıxılıb onun istiliyini canında hiss edirdi. Ana südü nə şirin, nə dadlıdır! Bu süd məni özüm edəcək, – deyib qımıldandı.

Günlər həftəyə, həftələr aylara, aylar illərə qovuşurdu. Göynurun yaşının üstünə yaş gəlirdi. Göynur balamız bu arada iməkləyə-iməkləyə ayağa durub həyətdə yeriməyə başladı. Atası, anası, qardaşı ilə bir gün evlərindən çox uzaq bir yerə – Safruh adlı babanın yanına gəldilər. Safruh babanın üz cizgiləri ona çox tanış gəlirdi. Ata Ruhu ona bir vaxtlar Safruh baba haqqında danışmışdı. Safruh baba həlim, ipək kimi yumşaq nurani kişidi.

Amma bayaq avtobusda gələndə sürücünün maqnitofona qoyduğu kasetdə “Mərsiyə” oxunurdu. Oxuyan xalqımızın övladı olsa da, elə inildəyir, elə qəhərlənirdi ki, elə bil ata, babasını öldürüblər. İstədi anasının qucağından yerə düşüb deyər:

– Yad əsrlər, yad minilliklər yaşadığımız yetər! İyirmi birinci əsr Türk əsridir! Türkü oxu, Türkü!

* * *

Artıq böyümüşdü. Bir gün yenə valideynləri ona yaraşığı geyim almışdılar. Təzə paltarda sıxıldı, darıxdı. Ruhu yenə dilləndi:

– Yad paltarda, yad geyimdəsən. Qoyma yadlıq səni mənimləsən.

– Neyləyim?

– Ocaq libası gey. Onda görəcəksən sən paltara, paltar da sənə necə yaraşır!

Ocaqçılardan geyiminə vurulmuşdu. Əl hərəkətləri ilə atasını başa saldı ki, o da Ocaq paltarını geymək istəyir.

Atası onun istəyini gerçəkləşdirdi. Göynür Ocaq geyimini geyib bədənnüma güzgü önündə özünə baxıb gülümsədi. Göy ipək parçadan geyimi, günəş rəngində yaxalığı vardı. İstədi dil açıb danışsın. Amma ruhuna verdiyi sözə sona qədər əməl edəcəyində inadlı idi.

Göynür yaşadığı cəmiyyətə, xalqının yadlıq ilə barışmağına üsyan edirdi. Etiraz olaraq danışmayacaq. Onun lal olması doğmalarını üzsə də, o bu inadında möhkəm durmuşdu.

Doğmaları arasında gözləri danışdı, üz cizgiləri danışdı, əl barmaqları danışdı. Amma ağızına sığınmış dili susurdu. Dilinin davasını edirdi Göynür. Təkcə ağızında olan dilinə qarşı deyildi bu. Bu həm də xalqının yadlığa, özgəçiliyə alışmasına qarşı bir üsyan idi. Ata Ruhuyla yaşayırdı, Ata Ruhuyla danışdı.

– Axı mən insanların sözlərinin rəngini görə bilmirəm,

eşitmərəm, - dedi Ata Ruhuna.

– Kor adamlar elə bilirsən dünyanı görə bilmirlər? Onlar dünyanın rənglərini gözlü olanlardan daha yaxşı görürlər. Sən də danışanların sözlərinin rənglərini ilahi eşqlə görürsən. Hansı sözün yaşıl, ağ, qara, qırmızı olduğunu bilib, insanların sözlərini rənginə görə tanıyacaqsan.

Onun otağında qımlı səsinə anası dönə-dönə eşitmişdi. Həmin anlar anası içəri girib qızının ürəyinin quş kimi çırpındığını duymuşdu.

Sevirdi özü olmağı. Ata Ruhunu ona hər şey öyrətmişdi. Bilirdi ki, dünya dünyalığına sığmır, insan insanlığına sığmır. Dünya öz mənasından yarandığı kimi, insan da öz mənasından yaranıb. Özü olmaq Mütləqə İnamın özüdür axı! – demişdi Ata Ruhunu.

Ata Ruhunu daşıyırdı qızcığaz. Dünən gecə Ata Ruh ona bir neçə dəfə demişdi:

– Evladım! Evladım!

Ata Ruhunu onunla söhbət edəndə Göynurun yanında heç kim olmazdı. Bu dəfə də elə oldu. Ata Ruhunu tarixin yaddaşını varaqlayıb dedi:

– Neçə milyon il öncə dünyada ilk insan – biz Türklər doğulduq. Türk irqindən yarandı xalqlar, millətlər. Türk dünyanın söz ziyəsi, ağası, sahibi idi. Türk dünyada bütün xalqlara, millətlərə sayğıyla yanaşdı. Türk öldürən yox, yaşadan, yaradandı. Sonra səmavi dinlər yarandı. Türkün türklüyünü əlindən aldılar. Bunu edənlər siyasətçilər – bicilər, dinlər - nağılbazlar idi.

* * *

İçində bir istək yaranmışdı. Ocaq - Türk abesində yazmaq. Ata Ruhunu ona demişdi ki, bu, qədim Orxan-Yenisey əlifbasıdır. Türk xalqının dəyərlərindən biri də onun əlifbasıdır. Türk olan onun dəyərlərinə sahib çıxmalıdır.

Atası, anası gördü ki, Göynur Ocaq - Türk Abesinə həvəslə, sevgilə baxır. Anası əl işarəsi ilə sual etdi ki:

– Yaza bilərsən?

Güclə “1...1...1...”dedi.

Neçə gün idi ki, hərflərin şəklini çəkirdi. Safruh babanın yazılarının qələmlə şəklini çəkirdi. Sevincə yazdıqlarını, üzünü köçürdüklərini atasına göstərdi.

– Gözəl, çox gözəl! - dedi atası.

Sevincdən bir neçə dəfə dilini işə saldı. Söz onun dilində düyünlənib ağız boşluğunda canlı söz yaradırdı “Ba...ba!”

* * *

Göynur Atakənddəki (Bakı şəhərində) Lallar məktəbində oxuyurdu. Vaxtaşırı Ocaq tədbirlərinə gəlirdi. Safruh baba hər dəfə onu sevgilə qarşılayıb onunla danışırdı, özü də Türk dilində! Safruh baba Göynurun lal olmasını heç cürə qəbul etmirdi. O inanırdı ki, Göynur onun dediklərini başa düşür...

* * *

Neçə gün vardı ki, Türklər özlərinin xilaskarlıq qurultayını keçirirdilər. Dünyanın xilasını üçün Türkün xilaskarlıq qurultayı idi bu. Türk dövlətlərinin başçıları, ağsaqqallar, millətçilər, islamlaşmış, xristianlaşmış türk nümayəndələri dəvətli idi. Atakənddən gəlmiş Safruh baba dünəndən onun üçün hoteldə ayrılmış otaqda nəsə yazırdı. Ataya Günorta Ricasından sonra Xilaskarlıq Qurultayına getdi.

Millətçi danışırdı:

– Öz millətinə, əslinə, nəslinə, milli mədəniyyətinə bağlı olan, onu sevən, ən başlıcası millətini yüksəltməyə çalışan insanlara millətçi deyilir. İnsan üçün millətçilik ailə duyğusu qədər təmizdir. Bu dediyim türk millətçiliyinin qanındadır. Türk öz türklüyünü dərk etdiyi gündən azad yaşamış və yaşamaqdadır.

Tarixin dərin qatlarında Türklərə basqı edənlər sonda öz-ləri xar olaraq meydandan qaçmışlar. Bu da türklərin qüdrə-tindən xəbər verir. Türklər son damla qanını da vətəmindən, millətindən əsirgəməyib. Çanaqqala zəfəri Türk millətçiliyinin möhürüdür.

Millətçilərdən fərqli olaraq İslamlaşmış türklərin nü-mayəndəsi “Quran”ın nazil olmasından, axırcı peyğəmbərin möcüzələrindən ağız dolusu danışdı.

Tədbiri aparən ağsaqqal dedi:

– 1400 ildir onun ətəyindən tutduq. Bəşəriyyət vəhşiliyə doğru sürükləndi. Türk özünə özgələşdi. Türk özgələşəndə dünyanın özü də özgələşir.

Xristianlaşmış Türk nümayəndəsi də İsa Məsihin xilaskar-lıq missiyasından xeyli danışsa da, bəşəriyyətin sabahı üçün ümidverici heç nə demədi. Siyasətçi demokratiyadan, birisi qloballaşmadan çənələri yorulunca danışdılar.

Safruh baba kürsüyə qalxdı:

– Bayaقدan burda xalqlar dostluğundan danışirlar, yəni, beynəlmiləl olmaqdan. Beynəlmiləl olmaq üçün ən əvvəl mil-li olmaq gərəkdir. Axı sivilizasiyalar milli dəyərlər üzərində bərqərar olub.

On iki yaşlı çocuğumuz, yavrumuz Göynurun xətrinə gə-lin Türkü özümlüyümüzə qaytaraq. Onda dilsiz körpəmizin dili açılar. Türkün xilas Mütələqq İnamdan keçir. Türk İnamı bəşəriyyətin sabahıdır. Siyasət, dinlər dünyanı çirkləndiriblər. Türk ruhaniyyəti hər xalqı özünəməxsus edəcək. Yeni çağın harayı və sabahın bu gündən gözlədiyi haray budur: İnsanlaşın – İn-sanlaşdırın! Bəşəriyyətin nicəti İnsanlaşmaqdadır!

Bütün zal ayağa qalxdı. Safruh babaya yaxınlaşan aparıcı ağsaqqal əlini onun kürəyinə qoyub:

– Budur bəşəriyyətin, Türkün xilaskarlıq yolu. İnam Evlə-ri qurulsun. İnam Evlərində xalqların öz sifəti olacaq, onlar öz dəyərlərini sevə-sevə yaşadacaqlar. Sinaqoqlar, kilsələr, məs-

cidlər bunu edə bilmədilər.

* * *

Safruh babanı Atakəndin hava limanında Göynur atası ilə qarşıladı. Əlində gül-çiçək qomuyla Safruh babanın boynuna sarıldı.

– Ürəyində Günəş olsun, baba!

– Dilinə qurban, Göynurum, yavrum! Tək sənin yox, bütün türklərin dili açıldı. Türk öz İnamından danışmağa başladı sənin üsyanınla.

16 Günəş ayı 38-il
(16.03.2016)
Atakənd (Bakı)

GÜL ÜZLÜ ŞƏHİDİM

Vətən Müharibəsində (İkinci Qarabağ savaşında) şəhid olmuş Vətən Müharibəsi qəhrəmanı tabor komandiri kapitan Noçiyev Surxay Əbdül oğlunun əziz xatirəsinə

Əbdülün ailəsində bu səhər qız nəvəsi dünyaya gəlmişdi. Ailədə hər kəs xoşbəxt bir gün yaşayırdı. Bu sevinci ən çox dadan beş yaşlı Uğur oldu. Bayaqdan dil-boğaza qoymur, bacısının anadan olmasına sevinir, atılıb-düşürdü.

İstəyirdilər bu sevincli anları uşağın atası Surxay da dadsın. Surxay qızı hələ doğulmamışdan adını Fidan qoymuşdu. Uşağın doğulma vədəsini bilsə də, dünən gecə qəfil gələn zəngdən sonra evdə heç kimə heç nə demədən hərbi libasını geyinib getmiş və qayıtmamışdı. Surxayın anası Mehriban və ömür-gün yoldaşı narahatlıq keçirsələr də, Əbdül kişi onlara toxtaqlıq verdi:

– Hərbçinin gecəsi-gündüzü olmur. Surxay deyir ki, xüsusi təyinatlılarda belə bir deyim var: “Əmr dəmiri əyər!”

Oğluna gözaydınlığı vermək üçün Əbdül zəng etmək istəyirdi ki, televiziyanın “Xəbər” proqramından eşitdiyi bəd xəbər onu sarsıtdı. Gecə ikən oğlunun təcili getməsini indi anlayıb barmağını dişlədi. Qəlbindən qarmaqarışlıq fikirlər ötüb keçdi. Əlindəki telefona baxa-baxa donub qaldı, danışanda dil-dodağı topuq vurdu, zəng etmək həvəsi qalmadı. Bayaqqı sevinc hissələrini kədərqarışlıq boşluq əvəz etdi. Mehriban ərinin üz cizgilərinin tarıma çəkildiyini görəndə narahat oldu:

– Nooldu, ay Əbdül? Əhvalın birdən-birə niyə korlandı? Yoxsa Surxaya nəşə olub? Dilim-ağzım qurusun, axşam evdən elə tez-tələsik çıxdı ki...

Əbdül evdə heç kəs eşitməsin deyə yavaş səsle pıçıldadı:

– Mühəribə başladı.

– Nə dedin?

– Hə... hə, səhər saat altıda düşmən təxribatlarının qarşısını almaq üçün ordumuz cəbhəboyu hücumə keçib. Qısa vaxt ərzində düşmənin illərlə qurduğu təmas xəttini darmadağın edən əsgərlərimiz yeddi kəndi işğaldan azad ediblər.

– Bəs sonra, sonra?

Məhribanın hövsələsi daraldı. Əbdül söhbətinə davam etdi:

– Ordumuz irəliləyir, düşmən xeyli itki verib geri çəkilir, - sonra kədərli halda, - bizim tərəfdən də şəhid olanlar var.

Evin xanımı əllərini göyə açıb yalvardı:

– Ay Allah, ordumuza, əsgər övladlarımıza kömək ol. Surxayım da onların içində.

– Hələlik gəlinə mühəribənin başladığını demə. Televizorun xarab olduğunu bəhanə edib açma, - Əbdül ömür-gün yoldaşına bərk-bərk tapşırırdı.

– Sən də özünü şübhəli aparma. Bilirəm, zahı qadına belə xəbəri qəflətən çatdırmaq olmaz, - sonra nəsə fikirləşərək, - özüm hər şeyi yoluna qoyaram, - oğlundan nigaran ana gəlin olan otağa keçdi...

Mühəribə başlanan gündən ölkənin hər yanında olduğu kimi Əbdülün ailəsində də narahat hisslər yaşanırdı. İnsanlar gecəsini-gündüzünü televiziya qarşısında keçirirdilər ki, Müdafiə Nazirliyinin mətbuat xidmətinin gündə bir neçə dəfə keçirdiyi brifinqə baxa bilsinlər, cəbhədə baş verən olaylardan hali olsunlar. Çox şükürlər olsun ki, müzəffər ordumuzdan hər dəfə xoş xəbərlər gəlirdi.

Əbdülün evindəki mühəribə narahatlığının bir səbəbi də Surxay idi ki, döyüşə atılan gündən ondan xəbər-ətər öyrənə bilmirdilər. Adı günlərdə iş gedəndə evlə, xanımı ilə tez-tez danışan Surxay mühəribəyə gedəndən bir dəfə də zəng eləməmişdi. Zəng etməməsinin səbəbini atası belə başa düşürdü ki,

düşmən onların koordinatlarını müəyyən edib döyüş mövqelərinə zərbələr endirə bilər. Ancaq evdəki qadınlar bunu anlamazdılar. Elə hey gecə-gündüz kövrələ-kövrələ: “Surxay, Surxay” - pıçıldayırdılar. Nəhayət...

– Surxayın telefonundan zəng gəldi. Əbdülün sevinc və həyəcanlı səsinə eşidib evdəkilər hamısı onu dövrəyə aldılar. Bayaqdan mışıl-mışıl yatan Fidan da evdəkilərin hay-küyündən oyanıb ağlamağa başladı. Ata ilə oğul illərin həsrətlişi kimi danışırdılar.

Telefonda körpə Fidanın ağlamasını eşidən Surxay utana-utana dilləndi:

– Evimizin təzə sakininin səsinə eşidirəm, ata.

– Hə, bu mənim çiçək balam - Fidanımdı, - Əbdül kişinin səsi titrədi, telefonu körpəyə yaxınlaşdırdı. Surxay övladının səsinə xeyli qulaq asdı. Sonra Əbdül oğluyla söhbəti davam etdirdi:

– Bayaq dedin sənə “mayor” rütbəsi veriblər. Təbrik edirəm.

– Hə, ata, “mayor” paqonları hazır olmadığından hələ də “kapitan” paqonlarını gəzdirirəm çiyinlərimdə. Narahat olmayın, bütün işğal olunan torpaqlarımız azad olunacaq. Qələbə bizimlədir.

– Allah ağzından eşitsin, cənab mayor, - Əbdül fərəhindən yerə-göyə sığmırdı.

– İnşallah yaxın günlərdə Zəngilanı da düşmən tapdağından azad edəcəyik.

– Hə, görürəm, hər gün yeni-yeni ərəzilərimiz düşməndən təmizlənilir. Hər dəfə döyüşçülərimiz rayon mərkəzlərində bayrağımızı ucaldanda biz burda toy-bayram edirik.

– Xalqımıza sevinmək, toy-bayram etmək yaraşır. Bəsdir, neçə ildir işğal olunmuş rayonlarımızın anım günlərini keçiririk. Bundan sonra qələbə günlərini bayram edərək. Bu xoşbəxtliyi xalqımıza bəxş edən igidlərimizdir. Zəngilan azad olunanda Məmmədbəyliyə gedən kimi birinci Aşırخان babamın qəbrini

ziyarət edəcəyəm. Bir əsgərim var, “Qurani-Kərim”i əzbər bilir, babamın qəbri üstündə “Yasin” oxutduracağam.

– Hə, qadan alım, - Əbdül oğlunun babasına sevgisinə ürəyində, - “afərin!”, babanın ruhu şad olar, qəbir evində rahatlıq tapar, gör neçə illərdi qəbrini ziyarət etmirik, - dedi.

– Ata, könlündən Məmmədbəylinin hansı yerlərini görmək, gəzmək keçir. De, mən sənəin əvəzinə o yerləri qarış-qarış gəzərəm.

– Birincisini özün dedin - qəbirlərimizi, sonra Künbəzə, Küm qayaya gedərsən, evimizə getsən həyatımızdəki nar ağaclarından dərib gətirərsən, indi narın yetişən vaxtıdır.

– Ata, elə bilirsən erməni vəhşiləri evimizi salamat qoyub ki, həyatda nar da olsun? Azad olunmuş kəndlərdə salamat ev tapmaq mümkün deyil. Füzuli şəhəri azad olunanda orada bayraq sancmağa salamat bina tapılmadı. Hətta bu vandallar müqəddəs məkanlara - məscidlərə, məzarlara da təcavüz ediblər.

Oğlunun söhbətindən atanın üzü rəngini dəyişib qaraldı:

– Lənət olsun onlara. Televizorda görüntülərə baxmışam.

Ata ilə oğlun telefon söhbəti qurtarmaq bilmirdi. Mehriban ana səbrini basa bilməyib, - bir imkan ver biz də danışaq, bəlkə Uğur da atasına nəsə demək istəyir, - deyib ərinə qaş-göz etdi, yəni imkan ver gəlin də əri ilə hal-əhval tutsun.

Əbdül də günah iş tutmuş kimi:

– Hə, qadası, telefonu evin komandirinə verirəm, - gülüm-səyib telefonu həyat yoldaşına uzatdı.

Ana telefonda oğluy ilə danışa-danışa qonşu otağa keçdi, gəlini və nəvəsi də arxasınca...

...Müharibə şəraitinə görə cəbhədə internet qıtlığı yarandığundan Surxay hər vaxt ailəsi ilə əlaqə saxlaya bilmirdi. Hərdən evə zəng edəndə qızının səsini eşitsə də, şəklini, görüntülərini görməmişdi. Körpə Fidanı qucağına almaq, oxşamaqdan ötrü

burnunun ucu göynəyirdi, çox darıxırdı. İmkanı olsaydı quş olub uçardı evlərinə, Uğuru, Fidanını doyunca öpüb yenidən döyüşə qayıdardı. Süd qoxulu nəfəsini, saçlarının ətrini qoxulamadığı Fidan gözünün önündən getmirdi. Həyat yoldaşı o gün telefonda deyirdi ki, Fidan Uğura oxşayır, Uğur da atasına...

Surxay ilə doğmalarının arasında qorxulu qara kabus - müharibə dayanmışdı, bu onların qovuşmasını gecikdirirdi. Fidanın, Uğurun, bütün insanların sabahının səması aydın olsun deyə Surxay və digər Vətən oğulları silaha sarılmış, işğalçı düşmənle ölüm-dirim savaşına çıxmışdı. Döyüş əməliyyatlarına yollananda fikirləşirdi ki, düşmən gülləsinə tuş gələ bilər. Onu müqəddəs amalı - “canım Vətənə fəda” qoruyurdu. Əsgərlərinə də demişdi: “Biz Vətən, millət, torpaqlarımız üçün yaşayırıq. Torpaqlarımızın nankor düşmənin tapdağından azad edilməsi uğrunda gedən Vətən müharibəsində hər kəs dərk etməlidir ki, ya şəhid olacaq, ya da qazi kimi qələbə müjdəsi ilə qayıdacaq...”

...Qubadlı azad olunan gecənin səhəri Surxay yaxınlıqdan axan Həkəri çayının sahilinə endi. Çayın dupduru suyunda əl-üzünü yudu, əyilib dizlərini xırda çay daşlarının üstünə qoyub sudan doyunca içdi, “oxqay!” deyib ayağa durdu. Yadına atasının Həkəri sahilində bitən ajı-qıjını tərifləməyi düşdü, ajı-qıjı axtarmağa başladı. Suyun içində, daşlar arasında bitən ajı-qıjıdan bir neçəsini qoparıb iştahla yedi. Düşündü ki, atam, anam da gəlib Həkərinin suyundan bir qurtum içsələr, ajı-qıjı yesələr ağrı-acıları yox olar, iyirmi yeddi illik həsrət, nisgil əriyib gəder. Təki müharibə tez başa çatsın, imkan tapan kimi onları Məmmədbəyliyə gətirəcəyəm. Həkərinin suyundan içib, ajı-qıjısından dadsınlar, olmayan evlərinin qonağı olsunlar...

Bayaqdan kürəyini iydə ağacına söykəyib Həkəridən gözünü çəkmirdi, çay sanki doğma övladına şirin layla çala-çala axırdı, ona elə gəlirdi ki, doğmasını tanıyıb onunla söhbət edir. Həkərinin nağılını, əfsanəsini, zümzüməsini dinləyirdi Surxay...

Yadına doğmaları düşdü: “Gör nə vaxtdır evə zəng eləmirəm, indi yəqin nigaranlıqları kəllə-çarxa çıxıb”. Atasına zəng etdi, şəbəkə tutmurdu, yerini tez-tez dəyişə-dəyişə yənidən nömrəni yığdı. Nəhayət, istəyinə çatdı, qısa hal-əhvaldan sonra sevincək:

– Ata, bilirsən hardayam?

– Deyərsən bilərəm, qadası.

– Həkərinin sahilində dayanmışam, suyundan içdim, aji-qıjısından yedim. Tilovum və vaxtım olsaydı, balıq da tutardım.

– Nuş olsun, qadası.

– Ata, bu yerlərin gecələri, gündüzləri o qədər gözəldi ki. Burada doğmalıq halı yaşayıram, sanki otlar, ağaclar, daşlar, torpaq səninlə bir candır. Həkərinin suyu bal, havası dərmandır. Çayın sahilində bolluca oksigen uddum, ciyərlərim genişləndi, saflaşdım, duruldum.

– Hə, düz deyirsən, qadası, - Əbdül kişi sözünə ara verib narahatlıqla soruşdu, - indi hara gedəcəksiniz?

– Yuxarı tərəfə, - Surxay söhbətin istiqamətini dəyişdi.

Oğlunun belə cavab verəcəyini bildiyindən “yuxarı tərəf”in hara olduğunu soruşmadı...

...2020-ci il noyabrın 8-də Fidanın dünyaya gəlişindən qırx gün keçirdi. Dədə-baba adəti ilə uşağın qırxı çıxanda qohum-əqrəba onu görməyə gələr, süfrə açılar, “qırx çıxdı” mərasimi keçirilərdi. İndi müharibə hamının başını elə qatmışdı ki, insanlar ancaq müharibə qayğıları ilə yaşayırdılar. Üstəlik “Koronavirus” adlı mikro əjdaha hər gün canlar alırdı.

Qırx gündə hər gün bir arpa dənəsi boyda böyüyən Fidan şirin-şəkər balaya dönmüşdü, anasını, babasını, nənəsini, əmisini, qardaşını tanıyıb gülür, onları görəni kimi sevinir, əllərini, ayaqlarını oynadır, qucaqlarına almayanda ağlayırdı. Doğmalarından birisini nə görmüş, nə də tanıyırdı - bu atası idi...

Fidanın qırxçıxma mərasimi günündə Əbdülün ailəsində xudmani süfrə açılmışdı. Səhərdən Mehriban ana gəlini ilə

mətbəxdə biş-düşdəydilər. Zəngilanlıların çox sevdiyi maşlı aş artıq buğlanırdı.

“Onsuz da neçə vaxtdır zəng də eləmir. Ailədə hər kəs inanırdı ki, Surxay harda olsa gələcək. Camaat arasında söz-söhbət dolaşır ki, Xüsusiyyəinatlılar Şuşada ağır döyüşlər keçirir. Ermənilər inanırdılar ki, Şuşanı bizim Ordunun alması mümkün deyil. Onu da demişdilər ki, Azərbaycan ordusu Şuşanı almaq iştahına düşsə, gərək illərlə döyüşüb qan töksün. Çünki ermənilər qurduqları keçilməz sədlərə tam arxayın idilər”.

Əbdülü dərin düşüncələr qanadına alıb Şuşaya aparmışdı. Müharibə başlanan gündən gecələr çox narahat yatsa da, dünən gecə şirin yuxuya getmişdi, elə bil çiyindən yük götürülüb dünyanın gedişatını vecinə almayan birisi olmuşdu. Belə şirin yuxuyla bir ömür boyu yatsaydı doymazdı. İyirmi yeddi illik köçkünlük həyatında nə vaxtsa yuxu gördüyü yadına gəlmirdi. Bəlkə də yuxu görürdü, oyananda yadında qalmırdı. Bu gecə isə atası Aşırxanı görmüşdü. Elə hey deyirdi: “Surxaya de, çəliyi-mi gətirsin. Gedib Həkəri çayında balıq tutacağam. Könlümdən göy şivid, karva, qızbiləyi yemək keçir. Həm də çimərəm”...

Qəfil zəng Əbdülün dünyasını tarmar etdi, fikirlərini çəşdir-di, beynində uğuldadı, sanki ürəyinin şah damarı qırıldı. Ürəyinə nəşə dammışdı, həmişə tez-tələsik, həvəslə telefona yaxınlaşıb cavab verən Əbdülün ayağından elə bil daş sallanmışdı, zəngin uzanmasını istəyirdi. Mehriban ərinin laqeydliyinə dözməyib dilləndi:

– A kişi, telefona cavab ver də. Nə yaman fikrə getmişən?

Bayaqdan şirin yuxuda gülümsəyə-gülümsəyə yatan Fidan ayılıb babasına baxırdı. Baxışları ilə deyirdi: “Cavab ver, baba”. Babası isə telefonu götürməyə heç tələsmirdi. Yenə öz dünyasında idi. Fidanın qəfil ağlaması onu düşüncələrdən ayırırdı:

– Gəlin, uşağı götürün, - səsləndi, telefonun düyməsini basıb cavab verməsi ilə üzünün rənginin dəyişməsi eyni vaxta düşdü. Telefon da əlində durmadı. Birtəhər özünü toplayıb di-

vana uzandı. Nəfəs alması çətinləşmişdi.

– Nooldu, Əbdül? Kim idi? – ömür-gün yoldaşı təşviş içində qaça-qaça gəldi.

Əfqan tez atasının köynəyinin düymələrini açıb qışqırdı:

– Tez olun, bir stəkan su gətirin! - gəlin mətbəxə cumdu.

Evdəki səs-küydən səksənib ağlayan Fidanı sakitləşdirmək mümkün deyildi.

Əfqan gəlinin gətirdiyi sudan bir az atasına içirdi, nəm dəsmalla üz-gözü, alnını, sinəsini sildi. Əbdül kədər dolu gözləri ilə ömür-gün yoldaşına, Əfqana, gəlinə, nəvələrinə baxdı, nəzərləri gəlinə dikəlib qaldı. Kirpikləri arasında iki damcı göz yaşı düyünlənib qalmışdı, sonra asta-asta yanaqları boyu süzülüb dodaqlarına düşdü, Əbdül göz yaşlarını uddu. Fidan hələ də ağlayırdı, körpə ürəyi nəsə duymuşdu elə bil. Mehriban hüznü səslə üzünü gəlinə tutub ağır-ağır dilləndi:

– A bala, uşaqları apar otağına. Qoy sakitləşsinlər.

Gəlin uşaqları otağına aparandan sonra Əbdül yavaş səslə pıçıldadı:

– Mehriban, deyəsən Surxay sənə demişdi ki, uşaqları sənə tapşırıram...

Əfqan da, Mehriban ana da eyni vaxtda həyəcanla qışqırdılar:

– Nə?!

– Surxay şəhid oldu.

Həmin andaca Mehriban ananın gözlərinin yaşı kükrəyən dağ seli kimi axmağa başladı. Sözlər dilində kilidlənmişdi. O sözləri deyə bilsəydi oğlunun ruhu şad olardı. Nəhayət Şuşada şəhid olmuş oğlunun ruhunu dodaqları titrəyə-titrəyə şad edə bildi:

– Cənnətin mübarək, gül üzlü şəhidim!...

Fidanı sakitləşdirmək olmurdu, daha da ucadan ağlayırdı...

27.11.2020

YURDA KEŞİKÇİ ŞƏHİD

Şəhid Faiq Qasimovun əziz xatirəsinə ithaf olunur

Həsrətin dodaqları çoxdan uçuplamışdı. İyirmi səkkiz iliydi yurddan perik düşmüşdülər. Ayrıılığın, nisgilin bağrının çatlayası günü çoxdan gözləyirdilər. Nəhayət...

On ay vardı torpaqlarımız müzəffər ordumuzun sayəsində mənfur düşmənin işğalından azad olmuşdu. Ərazilərdə mina təhlükəsi olduğundan yurda köçüb, orada yaşamaq hələlik mümkün deyildi. Amma kim istəyirdisə, müşahidəçilərin nəzarəti altında yurdu ziyarət etmək imkanı yaradılırdı.

Dünən gələn zəngdə deyilirdi ki, etdiyiniz müraciət müsbət həllini tapdı. Doğmalarınızla birlikdə səfər edə bilərsiniz...

Yurda keşikçi qalan şəhid qardaşlarını görməyə gedəcəklər. Uzun bir yolçuluq onları gözləyirdi.

Abdulla bacısı Şükufə xanımınla Bakıdan səhər alatorandan çıxdılar. Onları qarşıda nələr gözləyir, bir Allah bilirdi. Bu gedişin iki üzü vardı. Bir üzü o idi ki, illərlə yuxularında gördükləri arzuları çin olurdu. İkinci üzü isə eşitdikləri şayiələrin, gedib-gələnlərin dediklərinin gerçək olduğunu görüb yanib-yaxılacaqlar.

Özləri ilə Faiqin portretini, Vətən bayrağı, qərənfil gülləri, valdeynlərinin qəbirlərindən torpaq və bir də anaları Xeyransanın kəlağayısını aparırdılar..

Yol uzununu bacı-qardaş maşının pəncərəsindən Vətən çöllərinə baxa-baxa nə barədəsə düşünürdülər. Arada Şükufənin qardaşına “çatmırıq?” deməsi Abdullanı qəm dəryasından ayırır və “yox hələ var” deyib yenə öz ələminə qapanırdı. Əslində

Abdulla da yolun çox uzandığından diltor olmağa başlamışdı.

- Bu yol nə çox uzandı, ay Abı. Heç çatmaq bilmir eh!..

Abdulla bir söz demədən eləcə bacısının gözlərinin içinə baxdı. Bu gözlərdə həsrət, nisgil yuva qurub, dərd ocağı qalamışdı. Bir kövrək sözlə gözlər alışıb-yandı. Abdulla göz yaşlarına hakim kəsilə bilmədi:

-Hə Şükü, iyirmi səkkiz ildir bu yolu gəlirik, heç çatmaq olmur.

Şükufə anasının kəlağayısını boynuna bağladığından kəlağayının ucu ilə qardaşının göz yaşlarını silib:

-Abı, bəs deyirlər kişi ağlamaz. Niyə ağlayırsan? Allaha şükürlər olsun, evimizi, kəndimizi, qardaşımızı görməyə gedirik. Qayıdıb gələndə qurbanlıq qoçu kəsib, paylayırıq, - deyib qardaşının boynun qucaqladı.

Abdulla bacısına cavab verməsə də, eləcə başını tərپətdi.

Sürücü müştərilərinin bu halını görüb dərindən ah çəkdi:

-Allah düşməne lənət eləsin. Səbirli olun! İnşallah, ağrı-acınız geridə qalar.

-Düz deyirsən, ay şofer qardaş, Abıdı da... - Şükufə xanım nə qədər istəsə də özünü toxtaq saxlaya, özüylə bacarmadı, do-daqları titrəyə-titrəyə, - qardaşımızı görməyə gedirik, - deyib hönkürdü.

Yaxşı ki, qarşıda bulaq vardı. Söyüd ağacının kölgəsində maşını saxlayan sürücü sərnəşinlərinə:

-Düşün, bir az dincəlib yola düşək, həm də toxtayın, - dedi.

* * *

Məmmədyar dayı dünyasını dəyişəndən sonra Xeyransa ana övladlarını başına toplayıb demişdi:

-Ömrümün qürub çağıdır. Sizə deyiləsi bir neçə sözüm var. Bu xəmir çox su apardı axı. Belə getsə, kəndimizin azad olunacağı günü görə bilməyəcəyəm. İnşallah, kəndə qayıtmaq sizə qismət olar.

-Ay nənə, deyirlər bizə başqa yerdə ev tikəcəklər, - dedi nənəsi Yaşar.

-Hə, bala, mən də eşitmişəm ki, İran dövləti Araz çayı üzərində Xudafərin dəryaçası yaratdığından bizim kəndlər də su altında qalacaq, - Xeyransa nənə nənəsinin dediklərinə cavab verdi.

Oğlu Abdulla isə:

-Nənə, o gün molla Bəhrəmin yas yerinə o taydan gələn Məhərrəm deyirdi ki, Havalı kənd qəbirstantlığının qəbir daşlarını üyüdüb, maşınlara yığıb harasa daşıyırdılar. Qəbirdəki sümükləri isə yığıb, Sarı təpə döşündə toplu halında basdırdılar. Həmin əraziyə heç nişanə də qoymadılar bilinsin ki, bura məzarlıqdır.

Xeyransa nənənin elə bil ətini şişə çəkдилər, iniltisi göz yaşlarına qarışdı.

-Uff!.. uff!.. ay oğul. Ölülərimizi də qoymadılar rahat uyusunlar qəbirlərində. Onlar qəbirstantlığı, qəbir daşlarını o günə salmaqla keçmişimizi, tariximizi silmək istəyiblər. İnan, vaxt gələcək o məhv edilmiş tarixi yerləri övladları yenidən bərpa edəcək, - sonra nə fikirləşdisə, - farslara etibar yoxdur. Adlarını müsəlman qoyub ermənilərin tərəfini tuturlar. Rəşid müəllim deyirdi ki, farslar tarixi-binədən həmişə türkcə qarşı nifrət püskürüb. Gorbagor şovinst fars şairi Firdovsi əsərlərində dəfələrlə türkü aşağılayıb...

-Nənə, İkinci Qarabağ savaşında onların ermənilərə silah-sursat verdiklərini gördük. Hətta bizim qələbəmizi həzm edə bilməyib sərhədlərimizə qoşun yığıb “şirin quyuğunu tapdalamaq” oyununu oynamaq istəyirdilər. Arzuları ürəklərində qaldı, - dedi Yaşar.

-Bala, barı Zərnəli qəbirstantlığı yerindədirmi? – deyən nənə ümidli halda Abdullaya baxdı.

-Orda da təpələri bulduzurların qabağına verib düzəngaha çeviriblər. Qəbir daşlarını məhv etsələr də qəbirlərə toxunma-

yıblar, - Abdulla cavab verdi.

-Hə, demək Faiqin qəbrini axtaranda, problem olacaq. Bir də ki, gələcəkdə qəbrimizi kəndə köçürmək istəyi ola bilər. Arzunuz qarşı çıxma bilmərəm. Amma burada da qala bilər. Ora da Vətəndi, bura da Vətəndi. Vətənin başı-ayağı olmur. Faiqin qəbrindən bizim qəbrimizə torpaq gətirib səpsəniz, balamıza qovuşar, ruhumuz dincələr.

* * *

Quş qayasını keçən kimi Havalı-Zərnəli kəndlərinin xarabalıqlarını görüb, xofflanan kimi oldular. Sanki bayaqdan yol uzunlu gəldikləri Füzuli, Cəbrayıl rayonlarının ərazilərində gördükləri viranəliklər bunların yanında yalan imiş.

-İlahi, bu nədir? Bu vəhşiliyi, vandallığı törədənlər insan övladları ola bilməz. Elimizin-obamızın daşı daş üstə qalmayıb, - Şükufə xanım dilləndi.

-Ay bacı, düşmən məkrli, kinli, namərddir. Onlar gözəl birləşdilər ki, burada yaşamayacaqlar. Bu yerlərin sahibləri gələcək. Ona görə viran ediblər, - dilləndi Abdulla.

Maşını saxlatdılar. Ayaqlarını yerə qoyan kimi elə bil hər ikisi göydə uçmağa başladılar. Hər ikisi özünü quş kimi yüngül hiss edirdi. Səndələdiklərini hiss edib, bir-birinin qolundan tutdular.

-Can kəndim... səndən ötrü darıxmışıq, - deyən Abdulla əyilib torpağı öpdü.

Evlərinin təxmini yerini müəyyən edib, getdilər. Bir azdan qardaş-bacı və polis nəfərinin müşayiəti ilə "evlərinə" yaxınlaşdılar. Olmayan evlərinə qonaq gəlmişdilər.

...Qardaş-bacı evlərinin xarabalıqlarında bayaqdan dolaşırdılar. İtiyi itən adamlar kimi elə hey axtarırdılar. Gözləri çaş qalmışdı xarabalığı ələk-vələk etməkdən. Bir azdan taqəti kəsilmiş adamlar kimi üz-üzə durub, bir-birinə baxırdılar. Hər ikisi susurdu. Gözləri ilə danışdırdılar. Gözlər bir-birinə deyir-

di: “nə axtarıyıq 28 illik xarabalıqdan?..”

Özlərinə verdikləri suallar cavabını çox gözlətmədi. Qeybdən bir səs gəldi: ”Övladlarım, siz uşaqlıq illərinizin xatirələrinə, doğmalarınızın daşa, torpağa hopmuş səslərini, izlərini, bir də itkin düşmüş illərinizi axtarırsınız”...

Şükufə xanım bir neçə addım evlərindən aralanıb əlini qaşına qoyub, xaraba qalmış kəndlərini “seyr” etməyə başlamışdı ki, Abdulla sevincək:

-Şükü, bax, bax..., orağımızı tapdım, - deyib paslı orağı başı üstünə qaldırıb, - Dədəm (atalarına “dədə” deyirdilər) özü düzəltdiyi oraqdır. Tutacağı alminumdan olan orağı deyirəm.

Şükufə xanım qardaşına yaxınlaşıb orağı əlinə alıb, o üzünə, bu üzünə çevirdikdən sonra tutacağına sığallayıb öpdü:

-Dədəm kövşəndə dizlərini yerə qoyub ot biçdiyi günlər yadıma düşdü. O da yadıma düşdü ki, bir dəfə bağda ot biçən zaman kild düşmüş ilan yaralamışdı. Yeddi yumurtasının hamısı sınımışdı. İlan qaçıb, gizlənmişdi. Dədəm yumurtaların sınmasından məyus olmuşdu. Ha axtarsa da yaralı ilanı tapa bilməmişdi. Həmin ili payıza kimi dədəm bizi bağa girməyə qoymadı ki, ilan ziyanlıq törədər. İndi oraq həm mənə o günləri xatırlatdı. Həm də oraqdan dədəmin əllərinin hərərətini hiss etdim, Abı...

-Bax, bax, bu da evimizin divarındakı yeganə mişar daşındır, - deyib Abdulla qurumuş otlar arasında mişar daşını üzə çıxarıb, - Usta Əziz dayı evimizi tikəndə mənim adımla mişar daşına oyub, kraska ilə rəngləyib divara hörmüşdü. Həmişə o yazını sizə göstərib deyirdim “evin sahibi mənəm, siz mənim kirayənişinimsiniz. İstəsəm sizi evdən çıxararam”, -deyib sizi qorxudardım. Siz də ağlayanda gülərdim.

-Hə, o illərdə belə adət vardı. Kim ev tikdirirdisə, oğlan övladının adını mişar daşına yazdırıb evin ön hissəsində hündür yerdən divara hördürərdi.

Bayaqdan dinib-danışmayan, polisən yanında duran taksi

sürücüsü yaxınlaşdı:

-Sizin yerlərdə mişar daşından ev tikilmirdi? – Abdulladan soruşdu.

-Bizim evlər çay daşlarından tikilərdi. Yaz ayları yağışlar çox olduğundan dərələrdən sel axırdı. Sel gələndə qabağına çıxan nə vadısa silib-süpürüb gətirirdi. Dərələrdə ən çox daşlar qalırdı ki, kənd əhli dərələrdən daşları yığıb ev tikirdilər..

Sürücü bir söz deməsə də eləcə dodaq büzdü.

Bayaqdan evlərinin xarabalıqlarında “eşələnirdilər”. Evin otaqlar olan yerlərində tut, əncir, nar ağacları bitmişdi. Hətta nar ağacının üstündə meyvələri də yetişmək üzrəydi.

Tapdıqları çox az şey vardı. Evin daş-divarlarını, əşyaları ilə qarışıq aparmışdılar. Bir də ki, 28 il az müddət deyil axı. Təbiət hadisələri də öz işini görmüşdü.

Polis nəfərinin axşam üstü olduğunu dedikdən sonra, maşına əyləşib üzü qəbirstantlığa tərəf yola düşdülər.

* * *

Əvvəlcə “Qıraq arx”dan özləri ilə gətirdikləri plastmast qabları su ilə doldurdular. Qəbirstantlığın girəcəyi deyilən yerdə qardaş-bacı ölümlərin ruhuna “fatihə” oxuyub, salavat çevirdikdən sonra üzü yuxarı qalxdılar. Bütün qəbirstantlıq buldozerin ağzına verilib, düzəngaha çevrilmişdi. Qoyub gəldikləri qəbirstantlıqdan əsər-ələmət qalmamışdı. Sanki burada dəvə belini xatırladan təpələr olmamış, ölümlərimizin dəfn olunduğu yer deyildi. Uçurulmuş, sökülmüş, sındırılmış qəbir daşlarından bir parça da yox idi ki, deyəsən bura nə vaxtsa məzarlıq olub. Hətta Abdulla ünvanı düz gəlmədiyini zənn edib Həkəri çayına, Şərifan yallarına, Kümbəz tərəflərə baxıb, istiqamətin düz olduğunu tam yəqin etdi. Bəs Faiqin məzarı harda idi? Bayaqdan bu sualı özü-özünə dəfələrlə vermişdi.

Bura gəlməmişdən bir neçə gün öncə Abdulla yuxuda anasını gördü. Gördü ki, tanış olmayan qəbirstantlıqda qardaşının

qəbrini ha gəzsə də tapa bilməyir. “Nakam taleli qardaş qəbri ilə təskinlik tapırdıq, o da daha yoxdur”, – deyib fəryad edir. Bu vaxt Xeyransa oğlu Abdullanın başı üstünü kəsdirib, “a bala, o tərəfi də eşələ”, – deyərək əlini qarşıya tuşlayır...

Bayaqdan əsgər beliyə gümanı gələn neçə yeri qazsa da qəbrin yerini tapmır. Onlardan bir ay öncə buraya gələn bacısı oğlu Yaşar da əli boş qayıtmışdı. İndi Abdulla da o vəziyyətə düşmüşdü.

Bir yandan da sürücü, polis nəfəri Abdullanın ümidlərini az qala puça çıxaracaqdılar.

-A kişi, burada qəbirstantlıq olmayıb, - sürücü inadla dedi..

-Yəqin yerini səhv salıb, - polis də sürücünün dediklərini qüvvət verdi.

Abdulla hər ikisinə əyri-əyri baxıb dedi:

-Mən uşağam ki, yerini səhv salam? Maşallah, yaddaşım da hələ naxələflik etmir. Qardaşımı burada qəbirsantlıqda dəfn etmişik. İndi buranı düzlüyüblər deyən tapmaqda çətinlik çəkirim. Mütəlakə...

Şükufə xanım da bir az o yanda qardaşının qəbrini gəzirdi. Abdulla bacısı olan istiqamətə azca getmişdi ki, ayağı nəyəsə toxundu. İnsan sümüyünün bud hissədi idi. Əyilib sümüyü götürüb baxmaq istədikdə yenilərini və insan kəlləsini də gördü. Özü də uşaq idi. Üzünü sürücüyə, polisə tərəf tutub:

-Burada uşaq qəbri vardı. Yadıma gəlir, İmaməli dayının körpəsi burada dəfn olunmuşdu, - sonra nə fikirləşdisə, - demək Faiqin qəbri arxada qaldı, - deyib geri çevrilib arxaya gedəndə polis:

-Ağsaqqal, gəlin o sümükləri bir yerə yığıb, basdıraq. Sonra işimizi davam etdirərik. – deyə ona müraciət etdi.

-Hə, yaxşı olar, - deyib Abdulla əsgər beliyə torpağı bir xeyli qazdı.

Özlərində olan sellofan torbaya sümükləri, kəlləni qoyub ağzını bağlayıb, qəbrə qoydular və üstünü torpaqladılar. Ab-

dulla çaylaq daşı tapıb, gətirincə artıq sürücü “Quran” oxuyurdu. Quran bitən kimi çaylaq daşını baş daşı qoyub ətrafına xırda daşlar düzdülər ki, gələnlər bilsin ki, bura qəbirdir.

Abdulla dörd göz olub hər yanı axtarırdı. Sürücü, polis, Şükufə xanım da gəzirdilər.

Abdulla qan-tər içində idi. Yayın bu istisində, havanın bürkülü vaxtı adam necə olmalıydı ki... Özləri ilə Bakıdan alıb gətirdikləri “Badamlı” suyundan içdi. Sonra başını qaldırıb, Zəngəzur dağlarına baxdı. Sandı ki, dağlar da onun gəlişinə əl edir. Baş əyirdi ki, şəhid qəbrini ziyarət etməyə gəlirlər. Günəş qüruba enir, bir azdan dağlar arxasında yox olacaq, şər qarışacaq və o, hələ də qardaşının qəbrini gəzir...

Bayaqki kimi yenə ayağının ucu sərt bir şeyə dəyib, baş barmağını ağrıtdı. Əsgər beliyə ayağını ağrıdan yerin torpağını tərətmişdi ki, çaşqınlıq halda “İlahi, sənə şükürlər olsun!” deyib, sevincək halda:

-Tapdım, tapdım... Şükü bura gəl, tez ol bacı, - deyə əyilib, yerdən balaca daş götürüb, betonu döyəclədi.

Betonun alt hissəsi boş olduğundan eyniyə nağara səsi çıxartdı. Şükufə xanım, polis, sürücü maddım-maddım durub, Abdullanın etdiyi hərəkətlərə göz qoyurdular.

-Abı, nəylə subut edərsən ki, qaçaşın qəbri budur? – bacı həyacanla soruşdu.

Abdulla təhərini pozmadan, əminliklə dilləndi:

-Üzüm dirəklərindən...

-Bəlkə başqa qəbirlərin üstü də üzüm beton dirəklərlə örtülüb, - bacı narahatçılığını bildirdi.

Abdulla müəyyənləşdirmək istədiyini bildirdi:

-Əvvəlcə su töküm görüm qalacaq yoxsa... Bəlkə daş səsi məni çaşdırıb.

İki qab suyu tökdü. Su şırıltısı səsi gəlmişdi. Beton dirəklərin üstünü bellə təmizləyə-təmizləyə:

-Şükü, bura yeddi ədəd beton üzüm dirəkləri qoymuşam. –

dedi. – Bu beton dirəklərinin birinin üstünə qara rənglə “Bakı fəhləsi” kolxozu yazılmışdı.

Şükufə qardaşını qucaqlayıb, öpdü. Sonra qəbirin qarşısında diz çöküb, beton dirəkləri öpdü.

-Can, can qardaş, illərin həsrətindən sonra ziyətətinə gəlmişik...

Abdulla beton dirəklərin arasından qəbrin içinə boylandı. Qaranlıq qəbirin içi sanki nura qərğ olmuşdu. Abdullanın gözlərinə qardaşı diri göründü. Hətta Faiq oradan qardaşına baxıb gülümsəyirdi...

-Yat, şəhid qardaşım, yat. Narahat ruhun toxtaqlıq tapsın. İndən belə qəbrin ziyarət yerimiz olacaq.

Onlar Faiqin qəbrindən aralananda şəf qarışırdı.

Bakıya qayıdırdılar. Sürücü maşının maqnitofonuna qoyduğu “Ana, mən gedirəm Zəngilana” mahnısının həzin səsi Vətən çöllərinə yayılmışdı... Abdulla üç gün əvvəl aldığı qara qoçu qurban kəsməyə tələsirdi....

LEYLƏKLƏR FOTOSUNUN XATİRƏSİ

Bizim Zərnəli kəndi Həkəri çayının sahilindəki silsilə yallarda yerləşir. Bu yalların donqar dəvə belini xatırladan kiçik-kiçik təpələri kənardan baxanda bir topa dəvənin baş-başa dayanıb kövşək vurmağına bənzəyir. O təpələrdə evlər tikilib, qırx beş-əlli ev ola, ya olmaya. Hər təpə bir məhəllə idi, camaat məhlə deyirdi; yal məhlə, aşağı məhlə, yuxarı məhlə və Mollağa yalı. Bu məhlələr genişləniş birləşərək kənd olmuşdu. Evimiz yal məhlədəydi. Bomboz təpədə daşlı-çınqıllı həyətimizin bir tərəfi kəpirliyə dirənirdi ki, oradan yaz-yay aylarında tez-tez ilanlar çıxıb həyət-bacaya, evə doluşurdu. Su çatışmamazlığına görə həyətimiz səhranı xatırladırdı, yaşıllıqdan əsər-ələmət yox idi...

Bir gün atam həyətimizdə akasiya ağacı əkdirdi. Biz qardaşlar akasiya ağacına qulluq edirdik, vaxtlı-vaxtında suyunu verir, dibini belləyirdik. Akasiya ağacı da böyüyüb boy atdı. İllər keçdikcə ağacın ətrafında şitillər artıb həyət-bacanı başına götürdü. Əvvəllər ağac kölgəsində sərinləməyə bir yer tapa bil-məzdik, indi isə əksinə idi. Akasiyaların arasında sonradan bir qovaq ağacı da bitdi. Balaca qovaq illəri yola sala-sala böyüdü, yalan olmasın hündürlüyü on beş-iyirmi metrə çatdı.

Bir yaz günü köçəri quşlar vətənə dönəndə leylək gəlib bizim qovaq ağacının şiş ucunda yuva qurdu. Sacaoxşar yuvaya bir neçə gündən sonra ikinci leylək də gəldi, ailə oldular. Biz qardaşlar hər səhər uzunboğaz, nazik, uzunqıç, ağ tükləri parpar parıldayan leyləklərin uzun, enli, yastı dimdiklərinin şaqqıltısına oyanırdıq. Qıçları üstə qar topası kimi ağaran, Günəş şüasının altında lələkləri işim-işim işıldayırdı. Biri ya-

tanda o birisi “sevgili”sinin, balalarının və yuvanın keşiyini çəkən leyləklərin tamaşasına durmaq qardaşım Bəylərin vərdişinə çevrilmişdi. Leyləklər ona elə isinmişdilər ki, Bəylərin onlarla təmas qurmaq istəyini anlayırdılar elə bil. Əli ilə onlara işarələr göndərməsindən hənir alırdılar, onlara sevgisini baxışlarından duyurdular. Bəylərin hərəkətlərini ilk vaxtlar gizli-gizli gözaltı izləyər, xəlbirdə gətirib çəpər boyunca qovağın dibinə səpdiyi buğda dənələrinə tamarzı-tamarzı yuxarıdan baxar, ancaq aşağı enib qızılı buğda dənələrini dənleməz, həyət-bacaya qonmazdılar. Çəpər-çalıdan hərdən kölgələri ötüb keçərdi. Səbəbini soruşanda atam deyərdi ki, insan nəfəsi dəyən yerlərdə yaşamalarına baxmayaraq leyləklər həyət quşu deyil. Oğul bala, leyləklər ələ öyrəşməzlər, zibilliklərdə, küllüklərdə eşələnməzlər, dümələnməzlər, dən dənleməzlər. Həcc quşlarıdı, ona görə də müqəddəs sayılır, yuvalarını dağıtmaq, onlara güllə, daş atmaq olmaz, günahdı. Leyləklər bağ-bostana ziyan vurmazlar, əksinə, xeyirləri dəyər, bədxah deyillər, xeyirxahdılar, tarlaları ziyanverici cücülərdən, qurd-quşdan təmizləyər, həşaratlarla qidalanarlar, zəhərli ilanların da qənimidirlər.

Yay yenicə girmişdi. Bir səhər leyləklərin yuvasından körpə quş civiltiləri eşitdik. Evdəkilərin hamısı başını qaldıraraq gözlərini yuvaya dikdi. Sevincimizi sözlə demək mümkün deyildi. Hətta qonşu uşaqlar da leylək balalarının civiltisinə qulaq asmaqdan ötrü həyətimizə yığılmışdılar. Bizim hələ görmədiyimiz leylək balalarına anası yem daşıyırdı. Hər dəfə ana leylək balalarına yem gətirib yuvaya qonanda balaların civiltisi ətrafı başına götürürdü. Bəylər evimizin çardağına çıxdı ki, bəlkə yuvadakı balaları görə. Çardağa çıxan kimi sevinib qışqırdı, - dörd balası var!..

Həmin gün axşamüstü leyləklərin ikisi də qərribə səslər çıxaranda, budaqdan-budağa atlananda, qeyri-adi hərəkətlər edəndə balaların civiltisi də bir-birinə qarışmışdı. Birdən gör-

dük ki, ana leylək sürətlə şığıyıb dimdiyi ilə nəyisə götürdü, göyə qalxdı. Dimdiyindən sallanan uzun ilan yerdən görünürdü. Leylək göyün ənginliyində bir neçə dəfə dövrə vurub ilanı dimdiyindən yerə buraxdı, ilan iri qaya parçasının üstünə düşüb parça-parça oldu. Hamımız “ura!” qışqırıb sevinirdik. Sən demə, ilan leylək balalarını yemək üçün yuvaya girmiş...

Artıq balalar pərvazlanmışdı. Anaları balalarını uçmağa, yem tapıb qidalanmağa, düşməndən qorunmağa öyrədirdi. Payız düşəndə leyləklər balaları ilə birlikdə uçub getdilər. Bəylər leyləklərdən ötrü yaman darıxdı. Atam onun başını sığallayıb başa saldı ki, darıxma, oğlum, onlar yazda qayıdıb gələcəklər.

Bəylər yazın gəlməsini elə səbirsizliklə gözləyirdi ki...

Yazda leyləklər qayıdıb gəldilər. İki leylək bizimlə salamlamış kimi evimizin üstündə bir neçə dəfə dövrə vurduqdan sonra yuvaya qondu. Bir gün gördük ki, leyləklərdən biri həyatimizə düşüb. Təəccübləndik, qanadlarının biri sallanıb yerə dəyirdi. Ona görə də yuvasına qalxa bilməyib, dar ayaqda özünə doğma bildiyi bizə pənah gətirmişdi. Bəylər leyləyi tutdu və gördü ki, yaralanıb. Qardaşım bizə qəmli-qəmli baxanda atam dilləndi:

-Görəsən, bunu hansı qansız edib? Qanadı qırılıb.

Bəylər ağlayırdı. Atam yaralı leyləyi torbaya qoyub harasa apardı və axşamüstü qayıtdı:

-Məmmədbəyliyə, sınıqçı Hüseynxan kişinin yanına aparılmışdım, unla yumurtanın sarısını qarışdırıb sarıdı, dedi ki, muğayıt olun, tərپənməsin, qanadı bitişənəcən evdə saxlayın, sağalacaq.

Bir müddətdən sonra leyləyin qanadı bitişib sağaldı, yavaş-yavaş həyatimizdə gəzməyə başladı. Bir neçə gün də keçdi, yavaş-yavaş qanad çaldı, bir gün də gördük ki, uçub yuvasına qondu. Yuvada yenə qoşa yaşadılar, bu dəfə də payızın ortalarında köç edib getdilər...

...Artıq böyümüş, hərəmiş kəndin bir tərəfində ev tikib,

ailə qurub yaşayırdıq. Harda olsaq da mütləq leyləklərdən xəbər tuturduq. Bəylər şəhərdə oxuyurdu. Şəhərdən tətillə gələndə fotoaparət alıb gətirmişdi. Leyləklər yuvasında olanda bir neçə dəfə şəklini çəkmişdi. Həmin şəkillərdən birini böyüdüb yaşadığı otağın divarından asmışdı. Şəkil o qədər gözəl idi ki, baxanlar heyran qalırdı...

Aylar, illər dolandı. Leyləklər hər yaz gələr, payızda isti ölkələrə qayıdardılar, kəndimizin, həyətimizin sakinləri köçəri leyləklər hamımız üçün doğmalaşmışdı. Qarabağ müharibəsi başlayan il onlar tez getdilər və bir daha qayıtmadılar. Hamımız məyus olmuşduq...

Atam bir gün bizi başına yığıb narahatlıqla sanki sabahkı günümüzdən xəbər verirdi:

-Balalarım, leyləklər qayıtmadı, belə çıxır ki, bizi təhlükə gözləyir. Onlar qayıtmamağı ilə başımıza gələcək müsibətlərdən bizə xəbər verirlər. Leyləklər sülh quşlarıdır, qan-qada, ölüm-itim olan yerlərdə yaşamırlar. Bu müharibə bizə bəlalər gətirəcəyini hiss etmişəm.

Elə də oldu, görün leyləklər necə həssasmış...

...Məskunlaşdığımız paytaxt şəhərində bir gün hamımız atamızın başına yığılmışdıq, o, elə bil ki, o vaxtkı söhbətinin ardını danışdı:

-Ermənilərin oynadığı Qarabağ “oyun”u müharibəyə çevrildi, biz də elimizdən-obamızdan didərgin düşüb məcburi köçkün taleyi yaşadığımız yerlərin həsrəti ürəyimizə köz basıb. O vaxt mən deyəndə ki, leyləklər bizi başımıza gələcək müsibətlərdən xəbərdar edir. Onda hamınız dodaqaltı gülümsədiniz ki, deyəsən kişi qocalıb. Yox, mənim aqlım, fəhmim yerindəydi...

...Bir gün Bəylər qardaşımgilə getmişdim. Ordan-burdan, kəndimizdəki xatirələrdən, düşmən caynağında qalan həyətimizdən, evimizdən, qovaq ağacında qalan leylək yuvasından, uşaqlığımızdan danışırıdım. Xatirələrimiz nisgilli olsa da öm-

rümüzün bir hissəsiydi, yadda qalan idi. Söhbətin şirin yerində qardaşım oğlu Elvinin yadına nəsə düşüb cəld ayağa qalxdı, gedib hardansa bir şəkil tapıb gətirdi. Aman Tanrı, həməm foto idi – o vaxt Bəylərin çəkdiyi leyləklərin fotosu.

Bəylər fotoya baxdı, gözləri doldu, az qaldı hönkürüb ağlasın:

-Görəsən leyləklər qayıdacaqmı? – deyib başını yana çevirdi ki, duyğulandığını heç kəs görməsin.

Ortaya dərin sükut çökmüşdü, foto əvvəlki ovqatımızı dəyişmişdi. Gözlərimizin önünə kəndimiz gəldi. Kəndimizdən qalan bu tək foto bizi Zərnəliyə, evimizə aparmışdı. Oranın hər yerini – daşını, torpağını, leyləyin göyün bir qatından ilanı üstünə buraxıb param-parça etdiyi qayanı, saca oxşar leylək yuvasını, ilanların məskəni kəpirliyi görmək istəyirdik...

11.03. 2011

QAZI YALANI

Səhər erkəndən Protez-Ortopedik Bərpa Mərkəzinin reabilitasiya şöbəsinə qazi gətirildi. Müəssisə koronavirusa (covid-19) görə karantinə bağlandıqdan bəri ilk dəfə idi xəstə qəbul edirdi. Bütün tibbi heyət karantində olduğundan baş həkim Şəmsəddin bəy “Təbib”dən icazə alıb bir neçə işçinin növbəli şəkildə iş çıxması üçün buraxılış vərəqi ilə təmin etdi.

Mərkəzin mühafizəçisi Əlibala, qazanxana işçisi Hüseyn iydə ağacının altında durub əlil arabasında həyətdə gəzdirilən yaralı əsgərə baxıb köks ötürdülər. Üzlərində təəssüf və təəccüb dolu ifadələr əks olunmuşdu. Təəssüflənirdilər, elə bil cavan oğlanın bu hala düşməsində hardasa özlərini də günahkar bilirdilər. Axı otuz il öncə azğın düşmən torpaqlarımıza ərazi iddasında olub müharibə aparanda onlar da düşməyə qarşı döyüşmüşdülər. Əgər o vaxtlar içimizdə satqınlar olmasaydı, xəyanətkar adamlar vəzifələrdə oturmasaydılar, peşəkar ordumuz formalaşsaydı düşmən yel olub yanımızdan keçə bilməzdi. O ki, qaldı torpaqlarımız işğal oluna. Onda, bax bu günki müharibəyə ehtiyac qalmaz, bığ yeri yenicə tərləyən on səkkiz – iyirmi yaşlı cavanlarımız əlil olmazdı. Təəccüblənirdilər, elə bil ilk dəfə idi ayağı amputasiya olmuş əsgər görürdülər. Özü də əsgərin sol qolu üstə Azərbaycan, sağ qolu üstə isə Türkiyə bayraqları var: “İki dövlət, bir millət! Ya da özünü iki ölkənin əsgəri sanır...” – Hüseyn özlüyündə düşündü. Əlibala isə bayaqdan bir ağızdan üyüdüb tökür, inadkarlıqla Hüseynə başa salıb deyirdi:

-A kişi, müharibə ola, yaralı olmaya? Yəqin hospitallarda, xəstəxanalarda yer olmadığından bura gətiriblər. Xəbərlərə

baxmırsan, karonaya yoluxmuş 2150 xəstəmiz var. Bəs onlar harda yerləşdirilir?

-Yox e..., sən bilmirsən. Təkcə səbəb o deyil, - Hüseyin də çox bilmiş adamlar kimi söhbəti başqa məcraya yönəltdi.

-Bəs nədir? De bilək, - Əlibala da nəyisə ilk dəfə eşidəcək kimi maraqla və bir az da şübhə ilə Hüseyinə baxdı.

-Bu qaziyə təcili protez ayaq qoyulmalıdır, - Hüseyin gizli xəbər verirmişçəsinə heç kim eşitməsin deyər Əlibalaya yavaşca pıçıldadı.

-Yenicə kəsilmiş ayağa protez qoyularmı heç? Amputasiya olunmuş yerdə bir müddət ət qaynayıb bişməlidir. Mazollaşma əmələ gəldikdən sonra protez qoyulur. Bunun üçün beş-altı ay keçməlidir, yoxsa... – bunu da Əlibala söylədi.

-Almaniya istehsalı olan müasir elektron protezlə xəstə otuz altı hərəkəti sərbəst idarə edə bilir. Qaziyə də həmin protezdən qoyulacaq. Tibb bacısı deyir ki, bu qazi evlərinə gedəndə əsasız, əlil arabası olmadan, ayaqları üstə getməlidir. Elə getməlidir ki, anası görəndə heç nə hiss etməsin. Çünki ananın oğlunun müharibədə ayağının minaya düşməsindən xəbəri yoxdur. Şəkər xəstəliyindən əziyyət çəkən ananın da bu yaxınlarda ayağının biri kəsilib. Oğlunun ayağının da kəsildiyini görüb nə hala düşər, bir Allah bilir.

-Dünən son döyüşdən danışanda döyüşçü dostlarını yada salıb ağlayırdı. Deyirdi, onlar mənim doğmalarım, can sirdaşları idi. Hamısı şəhid olub. Bölükdən yeganə sağ qalan budu. O da bir neçə gün yaralı halda, ac-susuz “Ayı daşı” deyilən yerdəki mağarada qalıb. Deyir gecələr bir qurd onun yanına gəlib kəsilmiş ayağının qanını yalayıb gedirmiş. Qazi əvvəl elə bilib yuxu görür. Sonra bunun gerçək olduğunu biləndə babasının qurd haqqında danışdığı rəvayət yadına düşdü... (qurd rəvayətini yaz)

Elə onun tapılmasında da qurdun köməyi olub.

Hüseyin maraqla qulaq kəsilmişdi Əlibalanın söhbətinə.

Nə isə ürəyi yanırdı, elə çox istəyirdi ki, qazi haqqında daha çox məlumat eşitsin. Ona görə də Əlibalanı tələsdirmir, heç bir sual vermir, eləcə səbirsizliklə söhbətin ardını gözləyirdi. Əlibala isə siqaretinin dəmi gəldiyindən siqaret qutusundan bir gilə çıxarıb yandırdı. Acı tüstünü ciyərlərinə çəkib, havaya buraxdı. Qazinin hekayətinin ardını danışmağa başladı:

-Meşədə özlərinə sığınacaq yeri seçmiş döyüş bölüyü növbəti hücum əmrini gözləyirmiş. Son bir neçə gündə gecədən xeyli keçmiş səhər alatorana qədər bir qurd qarşısındakı təpə üstündə durub üzünü meşədəki bölüyə tərəf tutub ulayırmış. Canavar, it ulamasının yaxşı əlamət olmadığını bilən komandir hətta istəyib ki, qurdu güllələsin. Niyəsə sonda fikrindən daşınıb. Gizir Səmədli isə komandirə deyib ki, qurd səbəbsiz yerə heç vaxt ulamır. Özü də neçə gündür təpədən bizə tərəf ulayır. Görünür bizi hansısa təhlükə gözləyir, ya da dara düşən əsgərimiz var. Ona görə də qurdun arxasınca getmək lazımdır.

Komandir gizirin uzun müddət it təlimçisi olduğunu bildiyindən bir söz deməyib. Bundan sonra gizir qurdun arxınca gedib. Gecə uzununu gizirin yolunu gözləyirlər. Gizir gəlib çıxmır ki, çıxmır. Qara-qura fikirlər komandiri narahat etməyə başlayır. Güman edir ki, təpə döşündə qurd yox düşmən kəşfiyyatçısı imiş. Nə çox qurd, quş səsi çıxaranlar. Yəqin özünü qurdluğa vuran düşmən giziri tələyə salıb əsir götürüb. Beləcə, əsəbdən dişləri dodaqlarını gəmirən komandir arxadan xışıltı, sonra isə hənirti səsi eşidir. Arxaya çevrilib nə görsə yaxşıdır? Gizir kürəyində yaralı döyüşçü gətirir. Həmin yaralı döyüşçü bax bu qazi qardaşımız olub.

Hüseyn bayaqdan elə bil tikan üstə oturmuşdu. Qazinin haralı, adının nə olduğunu bilmədiyi üçün rahat ola bilmirdi. Özü demişkən, bu da onun "xəstə"liyidir. Ona görə də yenidən yavaş səslə Əlibalanın qulağına pıçıldadı:

-Eşidib, bilməmiş olmazsan, - dedi, - Qazimiz hansı tərəfdəndir, adı nədir? Gəlib soruşan olsa deyək də...

-Bizim yerimiz-yurdumuz bu torpaqdır, adı da Azərbaycan

candır. Zaman-zaman bizi bölüb, parçalayıblar. Haralısən, hansı kənddənsən, hansı məhlədən, hansı ailədən. Beləcə tikələnmişik. Bu düşmən əməlidir, bizi buna vərdişkar ediblər. Ona görə də bir yumruq ola bilməmişik. İkincisi də igid elə igiddir. Hansı bölgədən olmağının nə fərqi? Mingəçevirdəndir, adı da Elmandır. Müharibə başlamamışdan öncə bir gözələ könül verib nişanlanıblar. Nişanlısı hər gün yanına gəlir. Qazi toyu edəcəklər.

-Allah xoşbəxt eləsin, - sonra Hüseyin udqunub, - Anası ilə danışa bilirmi? – soruşdu.

-Hə, günəşiri danışır. Dünən yenə anasına zəng edib danışdı. Anası deyirmiş ki, ay oğul müharibə bir aydır başa çatıb, gedənlər qayıdırlar. Bəs sən niyə gəlmirsən? Bir də, ay oğul, elimizin adət-ənənəsi var, nişanlı qızı çox saxlamazlar. Gəl, toyunu edək. Ürəyimdən nənə olmaq keçir.

-Ana, hamını eyni vaxtda buraxmazlar axı. Onda vətən sərhədlərini kim qoruyar? Mənim də vaxtım çatanda buraxacaqlar. Gəlim, toyun vaxtını təyin edərik.

Anası telefonun o başında naümid halda ah çəkib:

-Yolunu gözləməkdən gözümün kökü saraldı, ay oğul, - deyibmiş.

* * *

Tanıyıb-bilən hər kəs onu adı ilə yox, “Qazi” deyib çağırırdı. Bir kərə təzə gələn həkim ona “pasiyent” deməsi xətrinə dəymişdi. “Mən xəstə deyiləm. Vətən, torpaq uğrunda qanını axıdan yaralıyam. Yaralı vətəni qorumağa getmişdim...”

Qazi mərkəzdə qaldığı müddət ərzində hamının sevimlisinə çevrildi. Tez-tez onun ziyarətinə tanımadığı adamlar, məktəblilər gəlirdi. Hətta bir neçə dəfə ondan bəhs edən tədbir haqqında televiziya xəbər də getmişdi.

Qazi Elmanın döyüş yolu haqqında o qədər maraqlı hekayətlər düzüb qoşmuşdular ki, saya gəlməz. Tibb bacısı Sənəmin danışdığı hekayət onlardan biridir. “Qazi çarpayıda uzanıb kitab oxuyurmuş. Otaqda tam sakitlik imiş. Necə deyərlər

sükutun bağı çatlayırmış. Birdən hardansa bir milçək otaqda peyda olur. Milçək vızıltısı bir azdan qazinin əsəblərini tarıma çəkir. Onsuz da əsəb gərginliyi yaşayan Elman milçəyə baxa-baxa qalmışdı. Milçək otaqdan bayıra çıxmaq istəyirdi, çıxa bilmirdi. Pəncərə şüşəsi onu aldadırdı. Şüşəyə dəyib yerə düşür, yenidən uçub pəncərəyə yaxınlaşırdı. Belə getsə pəncərəyə dəyər-dəyər öləcəkdi”.

Maraqlı yerini oxuduğundan yenidən fikrini kitaba cəmlədi. Milçəyə fikir vermirdi. Amma hiss etdi ki, milçək ayağına qondu. Hətta ayağını dişlədi də. Milçəyin dişlədiyi yeri şirin qaşınma tutdu. Gözləri kitabda, əlini uzadıb ayaq tərəfinə - milçək dişlədiyi yeri qaşımaq istəyirdi ki, əli boşluğa çıxdı. Həmin andaca qərribə hala düşüb tez əlini geri çəkdi. Hönkürtü çəkib ağladı. Səsə Sənəm gəldi. Elmanı sakitləşdirməyə çalışdı. Elə bildi ki, Elman yatıbmış. Yatdığı zaman yuxu görüb.

-Yuxumu görürdün? Zəhrimara qalmış yenə yuxuna gəldi? Lənətə gəlmiş müharibənin yuxusunu görmək də qorxuludur.

-Yox, yuxu görmürdüm.

-Bəs niyə ağlayırdın?

-Ayağıma milçək qonmuşdu. Sonra milçək uçub getdi. O qonduğu yer qaşındı. Əl uzatdım ki, milçək dişləyən yeri qaşıyım, əlim boşluğa çıxdı. Ayağım yoxdu axı, nəyi qaşımaq istəyirdim...

Sənəm söz tapmadı, qaziyə toxtaqlıq versin. Eləcə gözlərini döyər-döyər Elmana baxsa da içindən ağlayırdı.

* * *

Ana oğlunun cəbhə xəttində olduğunu bildiyi halda indi televiziya da gördüklərindən heyrətə gəldi. Oğlu müharibə vaxtı yaralandığından Bakıda hansısa xəstəxanada müalicə alır, ana isə bundan indi xəbər tutur. “Bəs deyirlər ana qəlbi hər şeyi hiss edir? Mən niyə oğlumun yaralandığını bilməmişəm?” Özünü qınadı. Oğlunu zülm-zillətlə böyütdüyü illər gözləri qarşısından kino lenti kimi bir-bir ötüb keçirdi. Ana hə-

min gecəni yatmayıb səhərə kimi ağladı. Bir kimsə olmadı ki, onu sakitləşdirsin. Oğluna da zəng etmədi ki, onunla danışıb toxtaqlıq tapsın. Bir də zəng etmək istəyinə düşsəydi telefonunun balansında konturu da yox idi. Həm də oğlu ona yalan danışdığından incimişdi.

Qonşu oğlu taksi fəaliyyəti ilə məşğul olduğundan səhər erkəndən çəpər dibindən onu çağırdı:

-Orxan, ay Orxan, - deyən kimi Orxan pəncərədən başını çıxarıb onun səsinə hay verdi, - Orxan, oğlum, məni Bakıya apar, - dedi.

-Mehpara xala, səhər erkən Bakıya getməkdə xeyirdimi?!
– Orxan maraqla soruşdu.

-Elmanımı görməyə gedirəm, - sonra özü-özüyü danışmış kimi, - Belə-belə olmuşun oğlu özü ölüb getdi, məni dilbilməzin əlində qoydu. Telefonda hər gün şirin-şirin danışsa da, sən demə, məni aldadırmış. Yaralanıb xəstəxanada yatır, xəbərim yox.

Orxan hal-qəziyəni bildiyindən Mehpara arvada bir söz demədi. Gedib maşının yağını, suyunu yoxlayıb qayıtdı:

-Gedək, Mehpara xala, - dedi.

Mehpara arvadı maşına əyləşdirib əsalarını arxa oturacaqda yerləşdirib yola düşdülər.

Sən demə, qonşu oğlu Orxan Elmanın Bakıda hansı xəstəxana da yatdığını bilirmiş. Hətta qonşu kimi bir neçə dəfə də ona baş çəkmişdi.

Gün günorta olanda Protez-Ortopedik Bərpa Mərkəzinə çatdılar.

* * *

Qaziyə protez ayaq qoyulmuşdu. Neçə gün vardı protezə uyğunlaşmaq, sərbəst yerimək üçün məşq etdirirdilər.

Evləri, anası üçün darıxdığını demişdi. Şəmsəddin həkim bunu bildiyindən evə gedəsi günü təyin etmişdi. O gün bu gün

idi. Mərkəzin xidməti maşını ilə onu Mingəçevirə aparacaqdılar. Qaldığı otaqda darıxdığından həyəətə yenicə düşmüş, siqaret çəkəsi idi. Elə yenicə cibindən siqaret çıxarıb yandırmaq istəyirdi ki, qulağına qəribə səs gəldi...

Mərkəzin girişindəki mühafizəçi olan otaqda hay-küy düşdü. Kimsə əraziyə girmək istəyir, mühafizəçi oğlan içəri buraxmırdı. Deyəsən qadın idi içəri girmək istəyən. Çünki o ağlayır və deyirdi:

-Oğlumu verin, oğlumu!.. Gör nə vaxtdır yuxumu qarışdırmışam.

Qadının ayağının biri dizdən aşağı kəsildiyindən iki qoltuq ağacı ilə hərəkət edirdi. O, mərkəzin həyətinə daxil olan andan itiyini axtaran adamlar kimi gözləri hər yanı “gəzməyə” başladı.

Elman anasının səsini tanımışdı. Ovsunlu səs kimi bədəninə hopub, sanki yeni can verirdi oğluna: “Bəs necə oldu bura gəlib çıxı bildi? Yoxsa qonşu oğlu Orxan deyib? Axı ona demişdim xəbər etməsin...” – öz-özünə dedi Elman.

Ayağını çəkə-çəkə anasına doğru gedib onun bərabərliyində çatdı. Ana canlı heykəl kimi qoltuq ağaclarına söykənib yerində quruyub qalmışdı, eləcə oğluna baxırdı. Oğlu isə başını aşağı salıb suçlu uşaqlar kimi qarşısında dayanmışdı. Handan-hana oğlu dilləndi.

-Ana!.. Bağışla məni, ana!.. İndiyə kimi sənə yalan danışmamışam. İlk yalanı danışdığım üçün bağışla!..

08.05.2022

MÜHASİRƏ

Zil qaranlıq gecədə nə ulduzlar sayrışır, nə də Ay bərq vururdu. Yeddi nəfərlik kəşfiyyat dəstəmiz lal-dinməz dar cığırla addımlayırdı, lazım olanda əl hərəkətləri ilə bir-birini başa salır və anlayırdılar. Bu yerlərin təhlükəli olduğunu bilirdik, düşmən hər yana minalar basdırmışdı. Ona görə də qarşıda minaaxtaran gedir, həm də bələdçilik edirdi. Hər addımımıza göz qoyur, tez-tez də cığırdan kənara çıxmamağımızı tövsiyə edirdi. Hava dumanlı olduğundan sırayla gedən dəstəmiz həmişəkindən fərqli olaraq indi ara məsafəsini qısaltmışdı. Düşmən mövqeləri tərənin o üzündəki sığınacaqlarda idi. Təyin olunmuş vaxtda düşmənin arxasına keçib işğal altındakı kənddə hərbi texnikaların, artilleriya qurğularının yerləşdiyi yerləri müəyyən edib qərgaha xəbər verməliydik. Oradan mütəmadi olaraq cəbhəyanı kəndlərimizə top, mərmilə atəşə tutulurdu.

Ora çatmağımıza təxminən yarım saat qalırdı. Səhərin açılmasına isə iki saatdan da az vaxt vardı. Sıx kolluqlardan, qalın meşələrdən keçirdik. Birdən minaaxtaran əlini yuxarı qaldıraraq dayandı. Təhlükə olduğunu anlayıb biz də yerimizdən tərənəmədik. Fikirləşdim ki, cığıra mina basdırılıb. Minaaxtaran cığırı təmizləsin ki, yolumuza davam edək. Minaaxtaran isə silahını hazır vəziyyətə gətirib qarşıya tuşlamışdı. Dəstə üzvlərindən kimsə yavaş səslə:

-Mühasirəyə düşdük, - pıçıldadı.

Üç tərəfdən mühasirəyə alınmışdıq. Kolluqlarda, ağaclar arxasında xeyli düşmən qüvvəsi dayanmışdı, nə dinir, nə də atəş açırdılar. Eləcə silahlarını bizə tuşlamışdılar, bizi gülləbarana tutub məhv etməmələrinə təəccüblə baxırıdılar, axı hər birimiz onların nişangahındaydıq.

Dəstə başçısı olduğumdan döyüşçülərin hamısının gözü

və diqqəti mənə yönəlmişdi. Qərarı mən verməliydim. Kəşfiyyatçının atəş açması fəvqəladə hal olduğundan bir qərara gələ bilmirdim, eləcə düşmən tərəfə baxırdım. Aramızda məsafə iyirmi, iyirmi beş addım olardı.

Sübh küləyi əsdikcə onlar yerində dayana bilməyib tərpanirdilər, soyuq külək onları da üşüdüdü, ara-sıra ayaqqabılarının səsi, geyimlərinin xışıltısı eşidilirdi.

Tuncay sükuta dözməyib pıçıldadı:

-Bizi atəşə tutmamaqda onların məqsədi var, əsir götürmək istəyirlər, sonra da sorğu-sual, işgəncələr...

Uğur onun dediklərinə düzəliş etdi:

-Yəqin əlavə kömək gözləyirlər ki, bizi sağ-salamat ələ keçirsinlər. Elə bir şey olsa hamımız bir yerdə özümüzü partlatmalıyıq ki, onlara dil verməyək.

Tuncay:

-Hə, bir yerdə şəhadətə qovuşmaqdan başqa yolumuz qalmayıb.

Artıq bir saat olardı yerimizdə durmuşduq. Yeddimiz də bir yerə toplanıb kürəklərimizi bir-birinə söykədik, silahlarımızı hazır vəziyyətə gətirib, əlimiz tətikdə məqam gözləyirdik. Düşmən üstümüzə yerimirdi. Uğur yenə dilləndi:

-Havanın işıqlanmasını gözləyirlər yəqin, əsir düşməyimizə lap az qalıb. Gəlin özümüzü partlatmamışdan əvvəl kəlmeyi-şəhadətimizi oxuyaq.

Vüqar hüznü səslə:

-Mən kəlmeyi-şəhadəti bilmirəm axı.

Tuncayın onun üzünə baxıb, - biz oxuduqca sən də təkrar edərsən, - təklifi Vüqarı sakitləşdirdi.

Uğurun ürəyi dolu idi:

-Müəllimimiz deyirdi ki, kəşfiyyatçı heç vaxt əsir düşməməlidir. Əsir düşərsə, düşmən ona işgəncə verəndə dözməyib sirləri açar, qarşı tərəf hər şeyi öyrənər. Yəqin məqsədləri budur.

-Bizimkilər neçə gün öncə Qərb bölgəsində səkkiz nəfərlik kəşfiyyat qrupunu əsir götürüblər, bir nəfər qaçmaq istərkən yaralanıb. Bəlkə bizi əsir götürüb öz əsirləri ilə dəyişmək istəyirlər, - nəhayət mənim də dilimin qıfılı açıldı.

Qumbaralarımızı çıxarmışdıq, hamı mənim son qərarımı gözləyirdi ki, qumbaranın çaxmağını çəkib sinəmizə sıxaq, özümüzü partladaq.

Mənsə plan cızırdım: “necə edim ki, qrupumuz mühasirədən sağ-salamat qurtula bilsin”. Amma nə illah edirdim çıxış yolu tapa bilmirdim. Aciz hala düşmüşdüm, çevrilib əsgərlərin üzünə baxdım, baxışlarından hiss edirdim ki, hamı çıxılmaz vəziyyətdə ölüm anını gözləyir. Təkcə Vüqarın gözlərindən imdad oxunurdu.

Dan yeri sökülürdü, bir azdan səhər açılacaqdı. Təbiət öz gözəlliyi ilə gözümüzü oxşayacaq, qurtulmaq, yaşamaq eşqi içimizdə boy atacaqdı. Bu vaxt Yelmar üzündə-gözündə sevincə gülümsədi:

-İt uşağı bizi aldadıb. Bunlar erməni əsgərlərinin maketləridir.

Yeddimiz də eyni anda gözlərimizi maketlərə zillədik, xeyli maketlərin duruşuna, düzülüşünə baxdıqdan sonra içimizdə əminlik yarandı ki, aldanmışıq.

Tuncay irəli atılaraq döyüşçü dostlarına səsləndi:

-Komutan, burada dayanmaq olmaz, gələ bilərlər, irəliyə də, arxaya da getmək artıq gecdir. Neyləməliyik?

Kolluq böyük bir sahəni əhatə edirdi. Qərara gəldik ki, kolluğun dərinliyinə çəkilib yeddi nəfərlik dərin bir quyu qazaq. Çalanı qazıb ora girdik. Çalanın üstünü gəndalaş budaqları ilə örtükdük ki, bütün günü burada qalacağıq. Gecə isə yarımçıq qalmış əməliyyatı yerinə yetirərik.

Yelmarın - acından qarnım guruldayır, - deməsinə hamımız gülüştük. Həqiqətən acmışdıq.

Gecə əməliyyatı uğurla yerinə yetirdik, düşmənin hərbi

Ayaz İmranoğlu

texnikasını, silah-sursat bazasını, canlı qüvvələrinin yerləşdiyi yerləri xüsusi şifrə ilə hərbi hissəmizə ötürdük. Başqa yolla geri qayıdırdıq. Düşmən mövqelərini yenicə tərک etmişdik ki, güclü atəş səsləri eşitdik.

-Düşmənin bütün hərbi obyektləri, bazaları, canlı qüvvəsi darmadağın edildi! - Vüqarın sevincinə hamımız qoşularaq bir-birimizi qucaqladıq.

Vaqifin sözlərindən elə bil ki, canımız qızdı:

-Bu gecə elə də soyuq keçmədi. Hava çox mülayim idi...

23.11.2020

BAYRAQSANCAN

Strateji yüksəklik uğrunda neçə gündür şiddətli döyüşlər gedirdi. Bu günlər ərzində düşmənin xeyli canlı qüvvəsini, hərbi sursatını məhv etmişdik. Hədəfləri dəf etsək də, hələ şiş uclu qayaya düşmən nəzarət edirdi. Bel sütunu qırılan ermənilər arxadan gələn köməklə gücünü topla-yıb müqavimət göstərirdi.

Güclü yağış döyüşü səngitmişdi. Fürsətdən istifadə edib növbəti döyüş üçün yeni plan cızdım. Sabahkı döyüş şiş uclu qayada həlledici olmalı, bayrağımız ora sancılmalıydı, qalib gələcəyimizə inanırıdım.

Düşməne üç tərəfdən hücum etsək də, dördüncü tərəfi tuta bilmirdik. Sıldırım qayalıq olan tərəfin bircə cığırı vardı ki, pusquda duran ermənilər həmlələrimizin qarşısını oradan ala bilirdi. Düşmənin gücü tükənəndə həmin cığırla kömək gəlirdi. Kəşfiyyatımız şad xəbərlə qayıtmışdı. Dördüncü tərəfdə şiş uclu qayaya qalxan cığırla yanaşı, həm də yeraltı yol da var-mış.

Döyüş planına əlavələr etdim. Yeraltı yol partladılmalı, cıgır və qayalıq xüsusi təyinatlılar tərəfindən nəzarətə götürül-məlidir. Plan baş tutsa şiş uclu qayada olan düşmən qüvvələri mühasirəyə düşüb qısa vaxtda ya təslim olacaqlar, ya da məhv ediləcəklər.

Səhər erkən hücumla başladıq, hər şey plan üzrə gedirdi. Dörd tərəfli hücumla düşmən şiş uclu qayada zərərsizləşdiril-di, sağ qalanlar əsir götürüldü.

Qayaya qələbə bayrağını sancmaq məqamı yetişmişdi, bu şərəfə layiq əsgəri də seçmişdim. Heç kimin gözləmədiyi ha-disə baş verdi. Başqa bir əsgər icazəsiz-filansız bizdən aralanıb şiş uclu qayaya doğru qaçdı. Hamı təşvişlə silahlarını şiş uclu qayaya tuşladı. Durbinlə müşahidə aparsam da qayada şübhəli

heç nə görmədim. Hamımız - zabitlər və əsgərlər qeyri-adi, yaxud xoşagəlməz hadisə baş verəcəyinin həyəcanını yaşayırdıq.

Əsgər qayanın zirvəsinə qalxıb bir anlıq çevrilib bizə baxdı, paltarının altından - sinəsindən çıxardığı bayrağı öpüb əlləri ilə yuxarı qaldırıb dalğalandırdı. İri ağac budağı tapıb bayrağı ona bağladı, yerə basdırıb ətrafına qaya parçaları düzdü ki, aşmasın, möhkəm dayansın. Ayağa durub üst-başını çırpıb əlini düyünləyib yumruğunu havaya qaldırdı, gur səslə - “Qələbə bizimdir!” - hayqırdı.

Bayaqdan durbinlə onun hər hərəkətini izləyirdim. Əsgər xoşbəxt-xoşbəxt bayrağa baxıb qürurlanırdı. Onun sevinci qərribə göründü mənə. Qayanın zirvəsindən aşağı düşüb yanımıza gəldi. Onu ciddi tənbeh edəcəkdim. Yanıma çatmağa beş on addım qalmamış ciddi görkəm alıb hərbi addımlarla mənə yaxınlaşdı, şax dayanıb raport verdi:

-Cənab polkovnik, əsgər Nadirli dövlət bayrağımızı yüksəkliyə sandı.

-Azad, əsgər! Bu nə özbaşınalıqdır! Sənə kim icazə verib ora bayraq sancasan? - qışqırdım.

-Cənab polkovnik, o bayraq illər öncə könüllülər batalyonunda qəhrəmanlıqla döyüşüb şəhid olan atamın tabutunun üzərinə sərilməmiş bayraqdır. Atamgilin son döyüşü bu yüksəklik uğrunda olub. Düşməne havadarlıq edənlərin gücü nəticəsində burada qan tökülüb, o qanın izləri indi də bu torpaqdadır. O vaxt burada qeyri-bərabər güclərin döyüşləri olub, düşməne kömək edən ədalətsiz, sülhə düşmən siyasi və hərbi qüvvələrin ermənilərə himayəsi nəticəsində Vətəninə, torpaqlarını qoruyanlar məğlub olmuşlar. Söz vermişdim ki, atamın, onun döyüş dostlarının intiqamını alacağam. Arzum ürəyimdə qalmadı, atamın tabutu bükülmüş üçrəngli Vətən bayrağı indi qələbə bayrağı kimi şiş uclu qayada - atamın yurdunda dalğalanır.

-Sən Ağqaya elindənsən?

-Bəli, cənab polkovnik, bura mənim doğulduğum, uşaqlığıam keçən yerlərdi. Müharibə başlayandan məcburi köçkün olduq. Nəhayət bu günü də gördük, yurdumuz düşmən torpağından azad olundu.

İyirmi yeddi il idi ki, bu yerlərin həsrəti ilə yaşayırdıq. Müharibə başlayan günü özümə söz vermişdim ki, ilk qələbə bayrağını kim sancsa ona qol saatımı hədiyyə edəcəyəm, artıq o məqamı da gördük. Saatımı qolumdan açıb onun qoluna bağlayıb alınından öpdüm. Zarafatyana və ərklə barmağımı silkələdim:

-Polkovnik saatıdı, ha, yaxşı qoru.

-Oldu, cənab polkovnik, qiymətli hədiyyə kimi qolumda hər zaman gəzdirəcəyəm. Lap elə xarab olub işləməsə belə...

-Afərin sənə, şəhid övladı...

Kövrəlməyimi əsgərlərdən gizlədə bilmədim...

22.11.2020

GENERAL VƏ QARI

Vətən müharibəsi gedirdi. Müzəffər ordumuzdan hər gün yeni qələbə xəbərləri gəlirdi. Sürücüsü olduğum general gecəsini, gündüzünü əsgərlərlə birgə keçirirdi. Yatmağı da, yeməyi də onların yanında idi. Bəziləri kimi kabinet, kreslo generalı deyildi. Vacib iş olanda şəhərə - qərargaha helikopterlə gedirdi.

Bir dəfə isə generalı şəhərdən cəbhəyə avtomobillə gətirməli oldum. Yol boyu dinib-danışmır, nə barədəsə düşünürdü. Uzun yol artıq geridə qalmışdı, döyüş bölgəsinə yaxınlaşırıdım, qarşıda cəbhə xətti idi. Bir az da irəli getmişdik ki, yolun sağ və sol tərəfində dayanmış adamları gördük. General onları görüb təəccüblə yolun hər iki tərəfini əhatələmiş insanlara tərəf əlini uzatdı:

-Əsgər Kərimli, onlar niyə burada durub?

-Cənab general, onlar ordumuza ərzaq, paltar göndərmək üçün yola çıxıblar. Gözləyirlər ki, hərbi maşınlar gəlsin, ərzaqları və paltarları onlara versinlər.

-Axı ərzaq təminatında, geyimdə problemimiz yoxdur, dövlətimizin orduya qayğısı yetərincədir.

-Cənab general, onlar da döyüşçülərimizə maddi və mənəvi dəstək olmalarını bu cür bildirirlər. Yardımlar əsasən isti corab, əlcək, alt paltarları, siqaret olur.

-Xalqımızın döyüşçülərimizə sevgisinə heyrətlənməmək olmur. İlahi, bu xalq qələbə üçün necə də təşnə imiş, - üzünə qayğılı ifadə qondu. Nə düşündüsə, - maşını yavaş sür, onların əhval-ruhiyyəsini yaxından görmək istəyirəm, - söyləyəndə peşəkar hərbiçi sərtliyindən əsər-ələmət qalmamışdı.

Avtomobilin sürətini lap azaltdım, o, şüşəni aşağı salıb yolun kənarına düzülmüş adamlara qürur hissi ilə baxırdı, hələ

indiyə qədər onun belə sevindiyini görməmişdim. General elə xoşbəxt görünürdü ki...

Adamların hər birinin yanında cəbhəyə göndərmək üçün nəşə vardı - kiminin yanında su dolu qablar, kiminin qarşısında iri yemək qazanları, kiminin də qucağında siqaret qutuları. Qız və gəlinlər də əllərində isti corablar, yun əlcəklər tutmuşdular, daha nələr, nələr. General bunlara baxa-baxa, - xalqımızın yolunda hər cəfaya dözmək şərəfidir, - pıçıldadı.

Yolun kənarında dayananlardan azca aralıda bir nurani qarı durmuşdu. O, gözlərini qıyıb bizim avtomobilə baxdı, belini dikəldib dayandırmağımız üçün əlini qaldırdı. Qarı qarqara geyinmiş, başını qara şalla örtmüşdü. General mənə tərəf çevrilib:

-Saxla görüm, bu qarı burda niyə dayanıb, yəqin oğlu ya nəvəsi şəhid olub ki, qara geyinib. Görünür hansısa problemi var. Bəlkə dərdinə çarə tapa bildik. – dedi.

Avtomobili saxladım. General düşüb qarının yanına getdi, çatan kimi soruşdu:

-Nənə, bu soyuqda niyə burda dayanmısan?

Qarı əlindəki sellofon torbanı generala uzatdı:

-Qadanı alım, öz əlimlə bişirmişəm, yuxa çörəklərdi, aclığınız olanda yeyərsiniz. Bircə oğlum Birinci Qarabağ müharibəsində şəhid oldu. Onun yeganə yadigarı nəvəmi zülm-zillətlə böyütdüm. İkinci Qarabağ döyüşlərinə nəvəm könüllü getdi. Cəbhəyə yola düşən vaxt təndir yapırdım. Nəvəm Yadigar yük maşınına minərkən yapdığım çörək əlimdə qaldı. Maşın gedə-gedə nəvəm qışqırdı ki, ay nənə, döyüşdən qayıdanda yeyəcəm o çörəyi. İndi hər çörək bişirəndə nəvəm yadıma düşür. Yol qırağına çıxdım ki, əsgərlərə çörək göndərim, yəqin nəvəmə də çatar.

-Sağ ol, ay nənə, - kövrəlmiş general özünü şax saxlamağa çalışdı, torbanı götürdü, qarının ağarmış saçlarına sığal çəkdi, əyilib gümüşü tellərini qoxuladı, - eynən anamın saçlarının

Ayaz İmranoğlu

qoxusu gəlir, - sözlərini kənardakılar eşidib mütəəssir oldular. Bu dəfə əyilib nənənin saçlarından öpdü.

Nənə generala bir söz demədən mat-məəttəl baxırdı. Dolmuş bulud kimi kövrələn general maşına əyləşib “sür” deyəndə səsi titrəyirdi. Yola davam etdik. General torbadakı yuxa çörəklərdən birini götürdü, dürməkləyib yeməyə başladı...

Maşın qarını arxada qoyub irəli şütüyəndə o, qəddini dikəldib, əlini yuxarı qaldırıb yellədi, - Allah amanında balalarım” - dediyini dodaqlarının titrəməsindən anladım...

21.11. 2020

CƏSARƏT

Deyirlər ki, araq adamı “cəsarətləndirir”, bir az içdikdən sonra adam özünü sərbəst hiss edir, istədiyini eləməkdən çəkinmir. Təcrübədən keçirməsəydim, heç inanmazdım. Ancaq nəticəsi gözlənilməz oldu.

Atamı heç vaxt içkili görməmişdim. O, içməyi mənə də qadağan etmişdi. Amma mən araq “cəsarəti” haqqında deyilənlərin nə dərəcədə doğru olduğunu yoxlamaq üçün bir gün evdən çıxan kimi özümü restoranlardan birinə verdim. Yüngülcə yeməklə iki stəkan “Moskovski” vurdum. Bu vaxtadək dilimə turş çaxırdan başqa heç nə dəyməmişdi. İkinci stəkan boşalar-boşalmaz gözlərimə qaranlıq çökdü, başım hərləndi. Sonra xeyli yüngülləşdim. Elə bil mənə yuxarı dartırdılar. Naharın haqqını verib restorandan çıxdım. Bizdən xeyli uzaqda yaşayan dostumgilə getmək istəyirdim. Onlarda araq içmək qəbahət olmadığından xahiş etsəydim atama da deməzdilər.

Avtobusa mindim. Seyrəklik idi. Ayaqüstə duran birçə nəfər idi. O da mənimlə yanaşı oturmuş gözəl bir qızın (indi hamı mənə gözəl görünürdü) ya nişanlısı, ya qardaşı, ya da elə-belə qohumu, yoldaşı idi. Gözlərimi yanımda oturmuş qızdan çəkmirdim. Əlimlə toxunmağa isə cəsarət etmirdim. Birdən ağıma gəldi ki, mən içmişəm, deməli bu saat cəsarətliyəm, utanan üzüm də yoxdur. Doğrudan da “cəsarətə” gəldim. Əlimi uzadıb qızın ayaqlarına toxundum. O, diksinib mənə baxdı. Lakin mənim utanıb, qızarmadığımdan elə zənn etdi ki, yerdən nə isə götürəndə səhvən ona toxunmuşam. Bundan daha da “cəsarətləndim”. Bu dəfə onu əməlli-başlı qucaqlayıb özümə sıxdım. O, mənə qəzəblə itələdi. Fikirləşdim ki, naz eləyir. Oğlan isə deyəsən mənim “cəsarətliliyimin” səbəbini başa düşmüşdü, bir söz demədən qızın qolundan tutub yenidən boşalmış

yerdə, pəncərə tərəfdə oturtdu.

Ayağa durdum. on iki-on üç yaşlarında bir yeniyetməyə dedim: “oturun, əmi qurban, oturun!” Yeniyetmə gülərək mənə baxdı, imtina etdi. Lakin mən onu yarı zor, yarı xoş oturtdum. Özüm isə həmin oğlanla, qızın yanına getdim. Oğlan məni yavaşca kənara itələyib nə isə dedi. Həmin sözün təsiri ilə, ya nə üçünsə sağ qolum dura-dura sol qolum qalxdı və oğlanın başına möhkəm çırpıldı. Möhkəm çırpıldığımı ondan bildim ki, əlim ağrıdı. Ağrı mənə çatar-çatmaz onun sağ əli hansı səbəbdənsə mənim sol üzümə elə yapışdı ki, olan-qalan huşum da başımdan çıxdı. Üzümü elə bil qızmış dəmirlə dağladılar. Kiçik bir mərəkə qopdu, yadımda qalanı budur ki, camaat mənə nəsə deyir və üzümə birtəhər baxırdılar. Oğlanın zərbəsindən sonra gicgahım söykənəcəyin dəstəyinə möhkəm dəydi. Vəs-salam. Qalanından xəbərim yoxdu...

Həmin günün səhərişi yuxudan oyananda eşitdiyim ilk söz bu oldu:

-Balam, bu oğlan nə çox yatdı? Gecə də elə hey sayaqlayırdı.

Sən demə, elə gedəcəyim evə gəlib çıxmışam. Ancaq bil-mirəm necə? O “kiçik” mərəkədən sonra avtobusdan düşürmüşlər. Oturduğum dayanacaqda dostum təsadüfən mənə rast gəlmiş, evlərinə aparmışdı...

Atamdan xəlvət turş çaxır içirdim. Təsiri də az olurdu. Araç isə adamı doğrudan da çox “cəsarətli” edirmiş...

LƏQƏBİ QUMBARA

Uşaqlıq dostum döyüşçü polkovnik-leytenant Vüqarla ikinci Qarabağ müharibəsi qələbə ilə başa çatdıqdan sonra ilk dəfə idi görüşürdük. Mən həbsxanadan təzə çıxmışdım, o da döyüşdən qayıtmışdı. Görüş yeri Vüqarın daimi müştərisi olduğu “Səhər” kafesi idi. Elə yenicə çay içməyə başlamışdıq ki, bizdən başqa heç kim olmayan kafeyə bir nəfər gəlib küncdəki masada əyləşdi. Arıq, çəlimsiz, saqqallı, üst-başından kir-pasaq yağan orta yaşlı kişinin üzündə qırışlar dərin iz salmışdı.

İçəri girən andan Vüqar diqqətlə ona baxırdı. O adam göz-ləyirdi ki, ofisiant qadın ona yaxınlaşıb sifarişini qəbul eləsin. Ofisiant qadınsa onun gəlişinə əhəmiyyət vermirdi. Çəlimsiz müştəri bunu anladığından əsəbini boğmaq üçün cibindən siqaret çıxarıb alışırdı. Siqaretə dalbadal bir neçə qullab vurub acı tüstüsünü iştahla ciyərlərinə çəkdi, burnundan çölə buraxdı, acı tüstü çallanmış saçlarında dolaşıb burula-burula havaya qalxdı. O qədər siqaret çəkmişdi ki, tüstüdən bıgı sap-sarıydı.

Vüqar hələ də ona baxmaqdaydı, sanki onun üzündə, göz-lərində nəşə axtarırdı. Qəfildən sevincək halda ayağa durub ona doğru addımladı:

-Salam, Qumbara.

O, çaşqınlıqla Vüqara baxdı. Fikirləşirdi ki, niyə öz adımı-la yox, ləqəbimlə salamlaşdı. Demək məni yaxşı tanıyır, özü də o vaxtdan...

-Mənimləsiniz?

-Hə, hə! Səninləyəm. Qumbara deyilsən?

O, sual dolu baxışlarla Vüqarı süzüb nə düşündüsə xəfif-cə gülümsündü. Vüqar ona daha da yaxınlaşdı, çiyinlərindən

tutub özünə çəkdi, qucaqlaşdıb öpüşdülər, onun qolundan tutub bizim əyləşdiyimiz masaya gətirdi. Nə qədər təkid etsə də, Vüqar onu özünün əyləşdiyi stulda əyləşdirib söhbəti davam etdirdi:

-Qumbara, sən rahat əyləş, mən özüm üçün stul gətirəcəm.

Vüqar stul gətirəndə ofisiyant qadına qonaq üçün stəkan, nəlbəki gətirməyi xahiş elədi.

-Oldu, - söyləyən qadın stəkan, nəlbəki gətirib masaya qoyanda Qumbaraya əyri-əyri baxdığı diqqətimdən qaçmadı. Qadın onun üstünə çəmkirdi:

-Borcunu nə vaxt verəcəksən? Sənə deməmişəm borcu qaytarmayınca sənə burda heç nə yoxdu?

Vüqar ofisiyant qadını əsəbi halda süzüb sərtliklə, - bu nə münasibətdir göstərirsiniz, görmürsünüz mənim qonağımdır, ayıb olsun, - deyəndə qadın günahını bilib susdu.

Mən Vüqara:

-Qonağını mənimlə niyə tanış etmirsən, - iradəmi bildirəndə Vüqar üzrxahlıqla dilləndi:

-Bağışla. Qadın elə hərəkət etdi ki, sizi tanış etməyi unuttum. Qarşındakı bu adam Qumbaradır. Əsl adını unutmuşam.

-Nuru Alıbəyliyəm, komandır.

-Hə, hə, yadıma düşdü.

-Vüqar mənə üzünü tutub:

-Qardaş, bu kişi mənim kimi on üç nəfəri ölümdən xilas edib. Ona can borcumuz var.

Üzündən sevinc yağan Nuru tez dilləndi:

-Bəs mənə necə oldu tanıdın? Bir vaxtlar dostluq etdiyim adamlar indi mənə görəndə görməməzliyə vurub yan ötürürlər.

-Qaşından... Sol qaşındakı yarıq yerindən tanıdım.

Nuru mənalı baxışları ilə Vüqarı süzüb gülümsədi. Qəndqabından qənd götürüb çaydan bir qurtum içdikdən sonra:

-Daha heç kəs mənə Qumbara demir. Ləqəbimi demək olar ki, unutmuşdum. O hadisədən iyirmi yeddi il ötür, bu illər

ərzində çox sular axıb-durulub. O vaxt məğlub ordunun əsgəri idik. İndi qələbə çalmış müzəffər ordumuz var. Qumbara sö-zünü eşidəndə qulaqlarım cingildədi, partlayış səsi beynimdə guruldadı, bir anlıq o günlərə qayıtdım. İllərlə cəbhədaşlarımı görmək istəmişəm. Bəzilərini uzaqdan görüb yaxınlaşmaq istəyəndə nəyə görəsə məndən qaçıblar. Yəqin düşüncülər ki, qul bazarında iş axtaranın problemləri çoxdur.

-Elə demə, həyatda sağ qalmağımızın səbəbkarı sən sən.

Onların söhbətinə müdaxilə etdim:

-Cəbhə yoldaşısınız?

-Hə, müəllim.

-Bəs necə oldu Nuru dönüb oldu Qumbara? Tarixçəsini danışa bilərsiniz? Eşitmişəm ki, cəbhədə döyüşçülər bir-birinə maraqlı adlar qoyurlar: canavar, yapon, Şvartsnegger.

Nuru çiyinlərini çəkdi. Vüqar tez dilləndi:

-Mən danışaram bittə-bittə. Onda yenicə Ali Hərbi Akademiyanı bitirmişdim. Gənc zabit, leytenant idim. O illər idi ki, mənfur qonşumuz ölkəmizə qarşı müharibəyə başlamışdı, Qarabağda, sərhəd bölgələrimizdə qanlı-qadalı döyüşlər gedirdi. Cəbhə xəttinə göndərdilər məni. Bölük komandiri idim. On üç nəfər əsgərim-döyüşçüm vardı. Neçə gün idi döyüşlər sən-gimmişdi, ara-sıra atışmalar olurdu, ancaq uzun çəkmirdi. Bir gün hərbi hissəmiz həyəcan signalı ilə ayağa qaldırıldı. Düşmən qüvvələri postlarımızı yara-yara irəliləyirdi. Düşməne qarşı əks hücum keçdik. Hər birimizin əynində gülləkeçirməz gödəkcə olsa da, Nuru rabitəçi olduğundan o sinəsində həm radiostansiya gəzdirir, həm də bizimlə bərabər döyüşürdü. Komanda məntəqəsindən radiostansiya vasitəsi ilə tez-tez əmrlər alırdıq. Bölüyümüz düşmənin qarşısında sipər kimi durub, göz qırpmadan döyüşürdü. İgidlərimizin şücaəti nəticəsində qısa vaxtda düşmən geri oturduldu, artıq əldən verdiyimiz sən-gərləri də geri alırdıq. Düşmən dabanına tüpürüb arxaya qaçır, ara-sıra çevrilib atəş açırdı. Hər şey anidən oldu, ermənilərin

atdığı qumbara səngərə düşdü. Hamımız qumbaranı görüb yerə uzansaq da, Nuru özünü qumbaranın üstünə atdı. Qumbara partlayanda elə bildik Nuru tikə-tikə oldu. Səngəri bürümüş toz-duman çəkildikdən sonra başımı qaldırıb bir-bir döyüşçülərimin üzünə baxdım. Hamısı salamat idi. Nuru ayağa durub üst-başını çırpa-çırpa:

-Donuz köpəyuşağı... - pıçıldadı, sonra əlini sinəsinə tutub dilləndi:

-Zərbədən sinəmdə ağrılar oldu.

Nuruya heç nə olmamışdı, qaşını qəlpə cızıb keçmişdi. Salamat qalmasından təəccüblənmişdik. Sən demə, Nurunun sinəsindəki radiostansiya və gülləkeçirməz jilet onu qorumuşdu. O vaxtdan Nurunun adı Qumbara qaldı.

-Əsl qəhrəmanlıqdır. Afərin. Mükafat verdilərmi bu igidliyə görə? - soruşdum.

Nuru başını yelləyib:

-Heç Qarabağ veteranı adlını da ala bımədim, nəinki mükafat. Hara getdimsə, min bəhanə ilə başlarından elədilər. Məni yandıran müharibə vaxtı başqa ölkələrdə kef çəkənlərin veteran vəsiqəsi daşmasıdı. Belələri imtiyazlardan gen-bol istifadə edir, hər ay da veteran müavinəti alırlar.

-Bu ki, lap haqsızlıqdır, - Vüqar dodaqaltı narazılığını bildirdi.

Nuru yaşamağın çətinliklərini utana-utana danışdı. Qul bazarında dayanır, iş tapanda işləyir, bir gün iş tapanda beş gün bıkar qalırdı. İçkiyə qurşandığına görə ailədə tez-tez dava düşdüyündən xanımı ondan boşanıb, uşaqları da götürüb atasıgilə köçmüşdü. Bundan sonra onsuz da günü-güzəranı ağır olan Nurunun hər günü zillətə çevrilib. Ha istəyir uşaqları ilə görüşsün, keçmiş həyat yoldaşı imkan vermir. Spirtli içkilərə qurşanan Nuru bir də o vaxt ayılır ki, yaşadığı evi də dəyər-dəyməzə satıb. Səfil həyat təzi keçirən bir vaxtda tale onu Vüqarla görüşdürür, bilmir sevsin, ya kədərlənsin.

Vüqar Nurunun başına gələn hadisələrdən təəssüfləndi:

-Qumbaranın məlahətli səsi vardı. Oxuduğu “Şuşanın dağları”, “Qarabağ şikəstəsi”, “Laçın” mahnılarının müşayiəti ilə döyüşə gədirdik. O mahnılar bizim gücümüə güc qatır, döyüşə ruhlandırır, - üzünü Nuruya tutub, - sənin adının mənası nurdu, işıqdı, nədən ömrün qaranlığa qər q olsun? Özünə gəl, Nuru. Bəs səsin, istedadın səni yarıtmadı?!.

-Qardaş, o səsin təravəti soldu getdi. Təravəti itib gedən gülün, çiçəyin ətri olarmı? Səs də elədir, işləndikcə gözəlləşər. O səsin hörməti-izzəti də döyüşdə qaldı. Kimdi bu şəhərdə mənim səsimə qiymət verən? O qədər oxuyan var ki, səsi olan da oxuyur, olmayan da, istedadsızlar daha bərk gedirlər. Hara getdim, hansı müsabiqədə iştirak eləmək istədimsə, rüşvət istədilər. Dedilər gözəl, bənzərsiz səsin var, heyf ki, sponsorun yoxdu...

Vüqar da, mən də bir söz deyə bilməyib başımızı tərpətməklə onun dediklərini təsdiqlədik. Handan-hana Vüqar bu ədalətsizliyə, haqsızlığa üsyan edirmiş kimi əsəblərini cilovlaya bilməyib:

-Sponsoru miniyubkalılar tapar, elələrinə tamahkar məmurların meşin qapıları döyülməmiş açılır. İstedadsızların meydana girməli etdiyi zamana gəlib çıxdıq. Heyflər olsun...

-Vüqar nə fikirləşdisə enli əndamlı ofisiənt xanımı çağırub, - bu kişinin borcu nə qədərdir? - soruşdu.

-İyirmi üç manat, müəllim... Nisyə yeyib...

Vüqar cibindən pul çıxarıb Nurunun borcunu ödədikdən sonra ofisiənt xanıma son tapşırığını verdi:

-Bu kişi nə qədər bura gəlib yemək yesə pul almırsan. Hər həftənin sonu gəlib hesabı ödəyəcəyəm.

-Oldu, müəllim.

Nuru ayağa durub səssizcə, - gedim qul bazarına, bəlkə bir iş oldu, söyləyib kafedən çıxmaq istəyəndə Vüqar onun cibinə xeyli pul qoydu, telefonunun nömrəsini yazıb ona verəndə

dedi:

-Səni bu günlərdə məşhur muğam ustasının, tanınmış xanəndənin yanına aparacam. Gərək o gözəl səsinin sehrinə yenə düşək. Yoxsa döyüşdə bizə mənəvi qida verən, ruhumuzu yüksəldən o səsin batmasına görə özümü də günahkar bilərəm.. Mütləq o səs özünə qayıtmalıdır, xalqa xidmət etməlidir.

Vüqar danışıdıqca Nurunun gözlərindəki kədər öz yerini sevinc işartılarına verirdi. Onun üzünün almacıq sümüyü irəli çıxmış yanaqlarına da təbəssüm qonmuşdu. Vüqara tuşlanmış təşəkkür dolu baxışlar bir başqa əhvaldan xəbər verirdi. Ayaqlarını sürüyə-sürüyə qapıdan çıxanda çevrilib bir də bizə baxdı. Nə üçünsə barmağını qaşına sürtüb sıgalladı, öz-özünə nəsə pıçıldayan dodaqları tərpendi:

-Yaxşı ki, qaşımdayı bu çapığa görə komandirim məni tanıdı. Çapıq qaş da nəyəsə yarayarmış...

24.11.2020

ATASININ ADI ŞƏHİD

Onda Simnar üç yaşın içindəydi, təzə-təzə dil açırdı, hələ doğmalarının adını düzgün deyə bilmirdi, bir azdan şirin uşaq ləhcəsiylə dil-dil ötcək, atasını, anasını, nənəsini, babasını çağıracaqdı. Valideynlər səbirsizliklə gözləyirdi həmin günləri. Ancaq...

Bir gün evlərinə o qədər insan yığışdı ki, oturmağa yer yox idi. Elə bil dəhnəsi uçmuş arxdan insan seli onların evinə axmışdı. Babası balaca Simnarın gözlərindəki heyrəti görüb onun başını sığalladı, sakitcə qulağına, - Qarabağdan atanı gətiriblər, Simnar bala, - pıçıldadı.

Nəyə görəsə atası ona yaraşan həmişəki hərbi geyimində deyil, əmisi oğlu Toğrulun dediyi kimi tabutda gəlmişdi. Tabutun nə olduğunu Simnar bilmirdi. Öz-özünə fikirləşirdi:

-Görəsən tabut nədir? Yəqin elə bu qutudur. Bəs atam niyə qutunun içinə girib, qutunun üzərini nə üçün Vətənimizin üçrəngli bayrağı ilə bəzəmişdilər?

Heç kimdən heç nə soruşa bilmirdi, hamı haray-həşirdəydi - kimi saçlarını yolub vay-şivən qoparır, kimi göz yaşlarını silə-silə için-için ağlayırdı, kişilərin üzü qapqara qaralmışdı...

Atası bu bayrağı çox sevirdi, onun göy rəngli hərbi paşağında bu bayrağın şəkli vardı, evlərinin divarındakı Qarabağ xalçasının üstündə də. Atası evdə olanda bayrağın qarşısında "Farağat!" komandasında dayanıb Simnarın da xoşuna gələn himni oxuyardı:

Azərbaycan! Azərbaycan!

Ey qəhrəman övladın şanlı Vətəni!

Səndən ötrü can verməyə cümlə hazırız!

Səndən ötrü qan tökməyə cümlə qadیرiz!

Üçrəngli bayrağınla məsud yaşa...

...Simnardan başqa hamı ağlayırdı. Nənəsi qəribə bayatılar, ağılar söyləyir, "Vətən, Vətən!" naləsi ilə atasına layla çalırdı.

Simnar indi bildi ki, atasının adı Vətən imiş.

Atasını qəbriستانlığa aparanda Toğrul Simnarın qulağına hüznə söylədi ki, o qutunun adı tabutdu. Dəfn zamanı hərbi geyimli çalbaş kişi tabutun üzərinə örtülmüş bayrağı Simnara verib ucadan söylədi:

-İnnən belə sən Şəhidin oğlusan, böyüyüb atan kimi igid olarsan!

O gündən əmisi Simnara hərbi geyim aldı, o da sevinə-sevinə həmişə bu geyimdə gəzərdi. Paltarın sol qolunda kiçik bayraq şəkli vardı, anası həmişə qucaqlayıb öpər, deyərdi ki, əziz balam, bu geyim sənə çox yaraşır, balaca kişiyə oxşayırsan. Bu sözlərdən qürurlanan Simnarın paltarını gecə yatanda anası güclə soyundururdu. Hər yerdə ona balaca əsgər deyirdilər...

...O vaxtdan atasını görmürdü. Nənəsi deyirdi ki, atasını cənnət quşları aparıb, adı da

Şəhid olub. Hər cümə axşamı anası ilə şəhidlər xiyabanına gələr, atasının qara mərmər başdaşındakı gülümsər üzündən öpər, mollaya "Yasin" oxutdurub evə dönərdilər. Həmişə Simnar şəhidlər xiyabanına hərbi geyimdə, anası qara paltarda, başında qara kələğayı örtüb gedərdilər...

İllər ötdü, Simnar məktəbə gedəcəkdi. Ona məktəb forması alınsa da, inadkarlıqla hərbi formada məktəbə gedəcəyini bildirib dediyindən dönmədi. Anası oğlunun xətrinə dəyməyib bununla razılaşdı. Məktəbdə bu balaca əsgəri hamı alqışlarla qarşıladı. Birinci dərstdə ona müəlliminin ilk sualı belə oldu:

-Balaca əsgər, atanın adı nədir?

Simnar şəstlə:

-Atamın adı Şəhiddir, - söyləyəndə sinifdəkilər Simnara tərəf boylandılar.

Verdiyi sualın cavabı ən ağır yük kimi müəlliminin ürəyindən asılı qaldı. Simnara xeyli baxdı, kədərini udqunub ona yaxınlaşdı, başını sığallayıb hıçqırıgabənzər səsiylə dilləndi:

-Hə, oğlum, sənin atan bizim xoşbəxtliyimiz, Vətənin azadlığı üçün o zirvəni seçdi. Adı da Şəhiddir...

ANA MƏKTUBLARI

SSRİ adlı ölkədə yaşayırdıq. Əsgərliyimi Uzaq Şərqiñ Birobidcan şəhərinin Babstov kəndində keçirirdim.

Hərbi hissədə iki azərbaycanlı idik - Vaqif və mən. Qərrib diyarda təskinliyimizi bizə gələn məktublardan alırdıq. Bir az məktub gec gələndə darıxmağa başlayırdıq. Mənə məktub vaxtaşırı gəlsə də, Vaqifə üç aylıq hərbi xidmətdə bircə məktub gəlmişdi, o da istədiyi qızdan. Nədənsə sonralar o qız da məktub yazmadı...Mən isə ən çox anamdan məktub alırdım. Vaqif biləndə ki, anam tez-tez mənə məktub yazır, təəccübləndi. Hər məktub gələndə haldan-hala düşürdü. Hətta bir neçə dəfə onun kənara çəkilib ağcaqayın ağacına söykənilib xısın-xısın ağladığını da görmüş, könlünü almaq istəmişdim:

-Sənə də anandan məktub gələr, darıxma!

-Yox qardaş, mənə anamdan məktub gəlməyəcək. O məktublar yuxularıma gəlir. Yuxularımda elə sevincək oluram, -sözünə ara verib, - anam 24 yaşında doğuş zamanı dünyasını dəyişib. Sonra atam yenidən evləndi, ögey ana bir uşaq doğduqdan sonra mənə internat məktəbinə verdilər. Əvvəllər atam ara-sıra internat məktəbə gəlsə də, sonradan ayağını birdəfəlik kəsdi.

Kədərimi gizlətməyə çalışıb Vaqifə təskinlik verməyə bir söz tapmadım.

O gündən mənə anamdan məktub gələn kimi özüm oxumamışdan öncə Vaqifə oxutdurardım. Anamın yazdığı hər məktubu bir, uzağı iki kərə oxusam da, Vaqif həmin məktubları dönə-dönə oxuyar, oxumaqdan doymazdı, az qala əzbərləyərdi. Tez-tez gəlib:

-Qardaş, versəydin anamızın məktublarını bir də oxuyar-

dım – deyirdi.

Anamdan gələn məktubları səliqə ilə saxlayırdım. Hər təzə məktub gələndə Vaqif elə sevinərdi ki. Vaqifin sevincini özümünkü sayardım. Mənə gələn məktubla özünü ovudurdu. Hətta anamdan gələn məktubları oxuduqdan sonra qoxlayar, öpüb gözlərinin üstünə qoyardı. Sevinə-sevinə deyirdi:

-Bu adi kağız parçası deyil, onda ana nəfəsi yaşayır. Əllərinin istisi hopub kağızlara. Bax, gör necə də istidir...

O zamanlar məktublارın içərisinə gül, çiçək ləçəkləri qoyulardı. Anam da kəndimizin dərələrindən, bağlarından dərdiyi gül, çiçək ləçəklərindən məktubun içinə qoyardı. Məktub bizə gəlib yetişənə kimi çiçəklər qurusa da, ətri məktubun içində yaşayardı. Bax, onda Vaqif sevinər: “Qardaş, bunlardan vətən ətri gəlir” - deyib məktubu ürəkdən qoxlayar, xoş ətri ciyərlərinə çəkdiədən sonra “oxqay!” deyib sevinərdi. Bilirsiniz onda Vaqif necə xoşbəxt görünürdü! Bunu sözlə təsvir etmək çətinədir.

Beləcə Vaqifin üzünü görmədiyi anam onun da anası olmuşdu, ikimizin bir anamız vardı. Bir də görürdün təlimdən qayıdan kimi:

-Qardaş, anamız məktub yazmayıb?” - soruşardı.

Məktubu acgözlüklə oxuyardı. Sanki gözlərinə təpəcəkdə. İki illik əsgəri xidmətdə anamın məktubu bizə təskinlik verə-verə, ovuda-ovuda yaşatdı. Mən tox idim, o ac. Mən analığın toxluğunu yaşayırdım, o anasızlıq aclığından əziyyət çəkirdi...

ŞÖHRƏT (novellasayaq)

indiyə kimi çoxsaylı şeirlərim mətbuat səhifələrində çap olunmuş, bir neçə kitabım işıq üzü görmüşdü. Geniş oxucu auditoryası olan şairlərdən biri olduğumu düşünürdüm. Ölkənin tanınmış ədəbi tənqidçiləri mənim yaradıcılığım haqqında silsilə yazılar yazırdılar. Belə bir vaxtda ilk dəfə televiziya da çıxış etdim. On iki dəqiqəlik canlı yayımda səkkiz şeirimi səsləndirdim. Bunun üçün gecə-gündüz evdə bədənnüma güzgü önündə durub oxuyacağım şeirləri təkrar edirdim ki, nitqimdə qüsurlar, şeirlərin səslənməsində səhv olmasın. Baxmayaraq yaddaşım yaxşıydı, ancaq bütün şeirlərimi əzbər bilmirdim. Özümün ən çox sevdiyim, oxucuların da bəyəndiyi şeirləri seçmişdim...

Canlı yayımda verlişin gözəl alındığını dedilər.

Şöhrət! Onun şirinliyi məni məst etmişdi. Sevinə-sevinə, özümdənrazı halda evə gedirdim. Düşünürdüm, bir azdan telefon zəngləri başlayacaq. Dostlar, tanışlar, qadınlar, kişilər, lap cavan qızlar - hamı, valehedici şeirlərimdən, səsimdən, diksiyamdan danışacaq, təşəkkür edəcəklər. Təriflər toydakı şabaşlar kimi ünvanıma yağacaq.

Yanılmamışdım. Elə yenidən evə girmişdim ki, doğrudan da telefon zəng çaldı. Ürək çırpıntıları ilə əlimi dəstəyə uzatmışdan götür-qoy elədim ki, pərəstişkarlarımla necə danışmalıyam? Əlbəttə yüksək ləyaqət hissi ilə, həm də təvazökarlıqla.

-Salam, qoca, - uşaqlıq dostumun səsini eşitdim, - bir az əvvəl səni ekranda gördüm.

Özümü şax tutub "ləyaqət hissi və təvazökarlıqla" cavab verdim:

-Sağ ol!..

-Burada “sağ ol”luq bir şey yoxdur. İndi kim belə qalstuk taxır? Bu ki, lap daş dövrünün qalstukudur.

Elə yenicə ev telefonumun dəstəyini yerinə qoymuşdum ki, mobil telefonum zəng çaldı:

-Salam, özünəvurğun. Yəqin məni bağışlayarsınız, ancaq deyin görüm, axırıncı dəfə üz-başınızı harada tərəş elətdirmisiniz? Köhnə dəllək kimi deyirəm, bakenbordlarınızın uzunluğu ha...ha...ha... Axırıncı dəbdən, zövqdən xeyli uzaqdır...

Telefon üçüncü dəfə səslənəndə dərhal dəstəyi götürdüm. Bu dəfə də hansı axmaqsa həyacandan boğula-boğula iradını bildirirdi:

-Sən heç sözləri düzgün tələffüz edə bilmirsən, mavi ekran sənə kimilərinin yeri deyil...

Növbəti zənglərdə iki “pərəstişkarım” başqa “eyib”lərimi üzümə vurdu:

-Pencəyin çox pis tikilib, kürəyini qozbel göstərir, bilmirdin ki, əllərini necə tərpedəsən, hara qoyasan. Növbəti çıxışına qədər bütün bunlara diqqət yetir.

Telefon yenə zəng çaldı. Bu dəfə dəstəyə hirsə bağırıdım:

-Hə, bu dəfə nə var? Daha nə müşahidə etmisiniz. Yoxsa qaşlarımı daramamışam. Yoxsa köynəyim yaxşı ütülənməyib?

-Xeyr, xeyr, - mülayim qadın səsi eşidildi, - hər şey çox gözəl idi, sən elə ağıllı, qəşəng və hərarətlə çıxış etdin ki...

-Sağ ol, ana, - deyib dərindən ah çəkdim...

GÖZLƏYİRƏM SƏNİ, ƏSGƏR

Son bir ayda Tural Yusifovun xasiyyətində qəribəliklər baş verirdi. Həmişə deyib-gülən, əsgər yoldaşları ilə mehriban davranan, bölükdə hər kəsin doğmasına çevrilən, verilən tapşırıqları can-başla yerinə yetirən bu azərbaycanlı balası hamıdan qaçaq, adama yovuşmaz olmuşdu. Fikirli-fikirli gəzib dolaşırdı, tamamilə özünə qapanmışdı, gecələr yata bilmir, səhəri dirigözlü açırdı. Hətta bir neçə dəfə hərbi qayda-qanunu pozmuş, tapşırıqları başdansovdu yerinə yetirmişdi.

Gecə növbətçisi serjant Sokolov kazarmada hamının yatdığı vaxt Turalın gecə paltarında hərbi hissənin həyatında gəzişdiyini görmüşdü...

Tural "kurilka"dakı (siqaret çəkmək üçün yer) oturmaqda əyləşib ilk dəfə görürmüş kimi göydəki ulduzlara baxırdı. Saysız-hesabsız ulduzlar arasından özünün bəxt ulduzunu axtarırdı. Qütbə par-par parıldayan qoşa ulduza gözlərini dikdi. Nəşə yadına düşüb qeyri-ixtiyari qımışır, dodaqları tərənirdi. Bir zamanlar Lalə ilə birlikdə ulduzlara baxa-baxa qovuşacaqlarına tam əmin olmuşdular. İndi isə o günlər yadına düşüb bulud kimi dolmuşdu. Siqaret yandırır acı tüstünü elə iştahla ciyərlərinə çəkirdi ki, elə bil bu zəqqutum tüstü dərdinə məlhəm olacaq. Fikri, xəyalı uzaqlarda cövlan etməkdəydi. O qədər dərin düşüncələrə qərq olmuşdu ki, bayaqdan yanında dayanıb ona maraqla tamaşa edən Sokolovu görmürdü. Hətta Sokolovun onun soyadını çağırması Turalı xəyal dünyasından ayıra bilmirdi. Sokolov ikinci dəfə:

-Yoldaş Yusifov, nə üçün yatmırsan? Bəlkə xəstələnmişən, kömək edə bilərəm, - deyəndə xəyallardan ayrıldı.

Əsəbləri tarıma çəkilmiş adamlar kimi çönüb Sokolovu süzdükdən sonra avtomatdan çıxan gilizlər kimi səksənib kə-

nara sıçradı:

-Heç nə, heç nə! – kəkələyib siqaretin kötüyünü yanındakı zibilqabına atıb ayağa durdu. Sokolova məhəl qoymadan iti addımlarla kazarmaya girib çarpayısına uzandı.

Turalın bu qəribə hərəkətləri komandir-zabit heyətini, əsgər yoldaşlarını çox narahat edirdi. Həmvətənli əsgər yoldaşları onu dilə tutub nə baş verdiyi ilə maraqlansalar da, onları da acılayıb uzaqlaşırıdı. Çəkdiyi acıları he, kimlə bölüşmədiyindən əsəbilik bütün vücuduna hopmuşdu.

Səhər yoxlamasında cərgəyə düzülən əsgərlərin hər biri səliqəsi ilə göz oxşasa da, Tural yenə də üzünü qırxmamışdı, boyunluğunu yenisiylə əvəz etmədiyindən çirkli idi. Böliyün starşinası gizir Klimenko bunu görüb əmr verdi:

-Sıravı əsgər Yusifov, bir addım irəli!

Tural əmri eşidən kimi bir addım qabağa çıxıb fərağat komandasını aldı:

-Sıravı əsgər Yusifov sizi eşidir, yoldaş gizir.

-Bu nə özbaşınalıqdır, nə üçün səhər yoxlamasına hazır deyilsən? On dəqiqə vaxt verirəm, get, özünü səliqəyə sal, - sonra Klimenko səsini yumşaldıb həlim səslə - səhər yeməyindən sonra yanıma gələrsən, - söylədi.

-Oldu, yoldaş gizir, - günahkar adamlar kimi başını aşağı salıb verilən tapşırığı yerinə yetirməyə getdi.

“Hər bir əsgərin sağlamlığı, nümunəvi davranışı əsas şərtlərdəndir” – Klimenko bunu özünə şüar etmiş, əsgərə qayğı onun həyat tərzinə çevrilmişdi. O ki qaldı Turalın səhər yoxlamasına hazırlıqsız çıxmasına, o, belə hallarla rastlaşdıqda həmin əsgərə mütləq xəbərdarlıq, ya da şifahi töhmət elan edərdi. Yox, əgər belə hal bir neçə dəfə təkrar olunardisa, öz cəza üsullarını tətbiq edərdi - mətbəxdə kartof təmizləmək, donuz fermasında bir neçə gün işləmək, ya da bir ayaq üstə əlləri yuxarı vəziyyətdə dayanmaq. Klimenko bu dəfə nədənsə Yusifova güzəşt etdi.

Əsgərlərinə doğma övladı kimi yanaşan, qayğısını çəkən, mərhəmətini əsirgəməyən gizir bayaqdan kabinetində oturub

Yusifovu düşünürdü: “Hər şey bir müddət öncə əsgərə gələn məktubdan sonra oldu. Əsgərin özünə qapanmasının səbəbi zənnimcə o məktubdur. Görəsən, o məktubda nə müəmmalı sirr var ki, əsgər belə küskün hala düşüb?” Durub rəfə yaxınlaşdı. Burada hər bir əsgərin ayrıca qovluğu var. Əsgərlər hərbi xidmətə başlayan gündən onların yaşadığı ünvana – valideynlərinə, məktəbə məktub yazardı ki, onların xasiyyətnaməsini göndərsinlər. Bu xasiyyətnamələr ona əsgərləri tanımağa kömək edirdi. Yusifovun dosyesi saxlanan qovluqdakı xasiyyətnamələri bir də oxudu. Hər iki məktubda onun nümunəvi, zəhmətkeş gənc olduğu xüsusi vurğulanırdı.

Fikirilər gizirdən əl çəkmirdi: “Bu duruma səbəb bəlkə o məktub deyil. Bəlkə əsgər yoldaşları ilə mübahisə, yaxud dava edib, yaxud kimsə möhkəm xətrinə dəyib, o da incik düşüb? Yox, yox, elə bir şey olsaydı, mütləq bilərdim. Əsgərlik həyatının incəlikləri ilə yanaşı, həm də yazılmamış qanunları da işləkdir – “molodoy”, “starik”, “ded” və. s. Yusifov “molodoy” deyil ki, “ded”lər onu döyə”. Müxtəlif xalqlardan və ailələrdən əsgərliyə gələn gənclərin özünəməxsus adət-ənənələri, milli dəyərləri var. Gərək bir-birinə sayğı bəsləsinlər ki, xoşagəlməz vəziyyət ortaya çıxıb problem yaratmasın”.

Klimenkonun ağılından cürbəcür şübhələr dolaşıb keçsə də heç cür Yusifovun “dərd”inin səbəbini tapa bilmirdi. Onu hərbi tibb məntəqəsinə göndərdi ki, sağlamlılığında psixoloji problem yaşanır bəlkə. Oradan da cavab gəldi ki, Əsgər Yusifov tam sağlamdır....

* * *

Dostundan məktub almışdı. Məktubdakı hər söz, hər cümlə nöqtəsinə, vergülünə kimi yaddaşına hopub onu təsir mənəgənəsində sıxırdı, ağırlı tikan kimi ürəyinə sancılıb sızladırdı. Dostu yazırdı: “Tural, son aylar Lalə çox dəyişib, tamam başqa qız olub. O, daha sən gördüyün və tanıdığın Lalə deyil. Qəsəbəmizə qonaq gələn şəhərli oğlanla tez-tez kinoya, konsertə,

gəzməyə gedirlər. O qədər mehribandılar ki, elə bil neçə illərin sevgililəridir. O, səni tamam unudub”.

Hər dəfə məktubda yazılanlar yadına düşəndə qəm dəryasında boğulur, özü özünə suallar verir, cavabını tapa bilmirdi: “Canımdan çox sevdiyim Lalə bu cür dəyişə bilərmə? Ağca aşıq pirində and içib əhd-peyman bağladığımız nə tez yadından çıxdı? Budurmu sədaqət, vəfa, etibar? Dözə biləcəyəmmi bu dərddə? Canımdan can ayrılmış kimi yarımcan olmuşam. Eh... vəfasız dünya, insanların da özün kimi vəfasızmış”...

Gecələr yuxuda tez-tez sayaqalayır, qışqırır, hirsələnir, sonda da yazıq-yazıq ağlayırdı. Çarpayı qonşusu oyadanda nə baş verdiyini yada sala bilmirdi. Üstünə çəmkirirdi ki, niyə qoymursan yatam. Əsgər yoldaşı da, - ağzına gələni sayaqalayırısan, sən məni qoymursan yatmağa, - deyib gülürdü....

...Klimenko həmin gün Turalla görüşdü, ancaq verdiyi suallara inanandırıcı cavab ala bilmədi. Tural “bəli”, “xeyr”lə suallardan yayınırdı. Klimenko əl çəkmək istəmədi, sözləri onun ağzından sanki kəlbətinlə dartıb çıxarırdı. Gizir uzunmüddətli həyat təcrübəsindən istifadə edib əsgərinin qılığına girib hər şeyi öyrənməyi bacarırdı.

Nəhayət, Tural içində kükrəyən, fırtınaya çevrilən ağrıları nı ətraflı açıb tökdü...

Gizir məqsədinə çatdığı üçün gülümsədi, - eh cavanlıq, cavanlıq, - deyib dərindən köks ötürdü. Təzə-təzə dən düşən saçlarına sığal çəkib, sarı bığının uclarını burub gəncliyini xatırladı. Handan-hana Turalın gözlərinin içinə baxıb təsəlli verməyə çalışdı:

-Ola bilər, ola bilər, cavan oğlan. Ağrısı, acısı olsa da, sevginin hər cəfası şirindir. Bir də mən bilirəm ki, sizdə bağlanan əhd-peyman saf sevgi andıdır. O qızın adına sadıq olmamasına inanmıram. Özü də Oğuz - Türk qızı ola. Sizin xalq haqqında bilgilərim çoxdur. Axı hərbi xidmətimin bir hissəsini sizin ellərdə keçirmişəm, adət-ənənələrinizdən, milli ruhunuzdan,

dəyərlərinizdən də xəbərim var. Qadınlarınız namuslu, ismətlidir, sevgisinə sədaqətlidirlər. Ərlərini başının tacı bilirlər. Ona görə də kişiləriniz qadınlara Tomris, Burlaxatun, Bəyim, Nigar kimi adlar verirlər. Nağıl və dastanlarınızda müsbət qəhrəman qadınlar daha çoxdur. Bu yaxınlarda “Dədə Qorqud” filminə baxdım. Qadınlar orada ucadan uca tutulur. O ki qaldı sənin başına gələn məktub əhvalatına, bir az düşünmək, gözləmək və səbir etmək lazımdır. Sizdə belə atalar sözü də var: “Hirsli başda ağıl olmaz”. Çox müdrik kəlamdır. Səbirli ol, özünə gəl. Nə bilirsən dostunun yazdıqları düzdür? Onun yazdıqları yanlış da ola bilər, inanıb hər şeyin üstündən qara xətt çəkmək olmaz...

Klimenko nəyisə yadına salırmış kimi bir anlıq fikrə getdi. Sonra mavi gözlərini qıyıb söhbətinin davamına başladı:

-Hərbçilərin həyatında belə hadisələr tez-tez olur. Valya ilə təzə evlənen vaxtlarımız idi. Bir övladımız vardı. Bir dəfə mənə altı aylıq ezamiyyətə göndərdilər. Qəflətən yola düşdüyümdən imkan olmadı ki, ailəmə baş çəkəm, sağollaşib yola düşəm. Düz dörd ay yarım ailəmlə heç bir əlaqə yarada bilmədim. Elə bir yerdə idik ki, ətraf ələmlə tam təcrid olunmuşduq. Hətta məktub yazıb yola salmaq mümkün deyildi. Dörd ay yarım-dan sonra bizi gətirib bir qəsəbənin yaxınlığında yerləşdirdilər. Məktub yazsam da cavab ala bilmədim, narahatlığım birə-beş artdı. Gecə-gündüz narahatlıq içində başımı itirmişdim, ezamiyyət vaxtını bitirən kimi arvadıma, uşağıma xeyli hədiyyə alıb evimə gəldim. Həyət qapısının zəngini dəfələrlə bassam da qapını açan olmadı. Nigaranlıqdan özümü itirəcək dərəcəyə çatmışdım. Mənim gəldiyimi bilən qonşu Sveta qarı “xoş gəldin” etdikdən sonra xalataının cibindən evimin açarlarını çıxarıb mənə verdi, - arvadın səndən küsüb uşağı da götürüb atası evinə gedib, - dedi.

Yol yorğunluğundan Sveta qarıya “niyə”, “nə üçün” suallarını vermədən qapını açıb içəri girdim. Ayağımı içəri qoyan kimi sonsuz uçuruma, boşluğa düşdüyümü hiss etdim. Elə

bil otaqların divarları, döşəmələri, tavanları, stol, stullar, qab-qacaqlar müdhiş sükuta qərq olmuşdular. Evdəki sükutdan qulaqlarım tutulurdu. Otaqların birinin qapısını açanda o bir otaqların qapıları sanki üstümə qışqırırdılar: “məni də aç, məni də aç!”. Allah heç bir evi qadinsız, uşaqsız qoymasın. Otaqları gəzdikcə dəli olmaq dərəcəsinə çatırdım. Qaynatamgil yaxın şəhərdə yaşayırdı, tez onlara getdim.

Qaynatamgildə Valya mənimlə neçə gün küsülü gəzib doluşdı. Nə qədər yalvar-yaxar, xahiş-minnət etsəm də barışmaq niyyəti yox idi. Heç yaxın da gəlmirdi ki, qəflətən ezamiyyətə getdiyimi ona başa salam. Qaynatam dünyagörmüş, arif insandı. Qulağıma pıçıldadı ki, darıxma, barışacaq. Bir gün övladımı götürüb yaxınlıqdakı parka getmişdim. Oğlum uşaq yelləncəyində oynayır, mən də oturacaqda oturub Valyanı düşünürdüm. Kiminsə yanımda oturduğunu hiss etsəm də dönüb baxmadım. Bir də gördüm kimsə əlimin üstünə əlini qoydu. Əlin hərərəti tanış gəldi, diksinib baxdım, Valya idi. Bir-birimizi qucaqlayıb illərin tamarzıları kimi öpüslərə qərq etdik. O, hal-qəziyyəni atasından öyrənib barışmağa gəlmişdi.

-Yoldaş komandır, küsməyinin səbəbi ezamiyyət idimi? - Yusifov tez-tələsik soruşdu.

-Hə, gözlə ardını danışım, - Klimenko ayağa qalxıb bayaqdan dəm alan çaydandan iki stəkan çay süzdü, konfet qabını stolun üstünə qoydu, əyləşib söhbətini davam etdirdi:

-Mənim Vitya adlı bir uşaqlıq dostum var, bu şəhərin o başında yaşayır, vaxtaşırı ailəliklə bir-birimizə get-gəl edirik. Çox zarafatçı, bəmərə adamdı. O, bilir ki, Valya məni çox qısqanır. Mən olmayanda ailəliklə bizə gəlişlərində əlinə fürsət düşür ki, Valyanı cırnatsın:

-Nə ezamiyyət, hamısı boş şeydi, o, sevgilisi ilə Nalçikdə istirahətdədir. Qayıdan kimi səni boşayıb onunla evlənəcək.

Valya əvvəlcə bu söhbəti zarafat kimi qəbul eləsə də, sonradan götür-qoy edir ki, bəs niyə mən məktub yazmıram,

zəng etmirəm. Beləcə, şübhələr dolur içinə, Vityanın zarafatını həqiqət kimi anlayır. Bundan sonra Valya acıq eləyib atasığılə gedir. Bunları sənə danışmaqda məqsədim odur ki, dostunun yazdıqları kimi olmaya bilər. Dostun Lalə ilə danışmayıbsa, qızın kiminləsə kinoya, konsertə getməsi o demək deyil ki, onun yeni sevgilisidir. Həmin oğlan yaxın dost, qohum da ola bilər. Xətrinə dəyməsin, o qədər yaxın “dost” tanıyıram ki, dostunun sevgilisini zorla, yaxud xoşla ələ keçirib. Otur, yaxşı-yaxşı düşün, sevgilinə məktub yaz, yəqin ki, sevindirici xəbər alarsan. Yoxsa ömür boyu əzab çəkərsən. İlk məhəbbətin yarası heç vaxt sağalmır, əsgər.

Sırası əsgər Yusifov komandirinin yanından çıxanda qəlbində bir ümid işığı yaransa da yenə də könlü qırıq idi, inamı özünə qayıtmamışdı. Əvvəlki sevən və sevilən Tural ola bilmirdi, elə bil başqalaşmışdı. Özünü - Laləni dəlicəsinə sevən, sevgisi naminə hər cəfanı çəkməyə hazır olan Turalı axtarırdı. Tapacaqdımı? İnanmırdı ki, Laləyə məktub yazıb sevindirici xəbər eşidəcək. Axı onun başqa sevgilisi var, yəqin nişanlıdır, bəlkə toyları da olub. Bunları fikirləşəndə yerə-göyə sığmırdı, bəxtini söyürdü. “Yox, yox, bu ola bilməz!” - mızıldana-mızıldana hərbi hissənin girəcəyindəki ağcaqayın ağacının yanına necə gəldiyini özü də bilmədi. Kim onu bura gətirdi? Şirin xəyalların və xatirələrin məskəni olan bu yerə çoxdan gəlmirdi. Bir vaxtlar Lalədən məktub gələndə əsgər yoldaşlarından aralanıb bura gələr, məktubu həvəslə açar, dönə-dönə doymazlıqla oxuyardı. Heyif o məktublardan. Dostundan gələn o məktubdan sonra Lalədən aldığı məktubların hamısını yandırmışdı. İndi ağcaqayın o günləri bir daha xatırlatdı. O, ağcaqayını “yaralamışdı”, əsgər bıçağı ilə ağacın görünməz yerinə “Lalə” yazmışdı. İndi o sözləri axtarırdı. Tapdı, ağac boy atmışdı, yazı yerdən bir qarış ucada idi. Dəfələrlə ağaca su vermişdi ki, tez böyüsün. Onda “Lalə” sözü də ucada görünəcəkdi. Əlini yazdığı sözün üstündə gəzdirib xeyli tumarlaya-tumarlaya oxşadı.

İstədi o sözü öpə, niyəsə bu fikrindən vaz keçdi, bir addım geri çəkilib həsrətlə yazıya baxdı.

Hərbi qaydalara görə axşam yeməyindən sonra yatmaq əmrinə kimi iki saat istirahət vaxtı verilirdi. Bu iki saatda hərə özünə aid işlə məşğul olurdu. Tural qırmızı qələmini və bir neçə ağ vərəq götürüb “qırmızı guşə”yə çəkildi. Klimentkoya söz vermişdi ki, Laləyə məktub yazacaq. Qarşısındakı vərəqlərə nə yazacağını anıqdıra bilmirdi. Vida məktubumu yazsın? Qələmi kağızın üstünə qoyanda barmaqları titrədi. Yazacaqlarını bayaqdan beynində götür-qoy etsə də ürəyi qələmə “icazə” vermirdi. Fikirləri qəlbini, dilini, əllərini, qələmini, kağızı yandırır. Uzun müddət ağ kağıza, barmaqları arasındakı qələmə baxa-baxa qaldı. Bir anda iki damcı göz yaşı kirpikləri arasından süzülüb bəyaz kağıza düşüb hopdu, kağız üzərində iki ləkə yarandı. İstədi kağızı eləcə qatlayıb, zərfin içinə qoyub Laləyə yollasın. Məktubun adı da “iki damcı göz yaşı” olsun. “Yatmaq!” əmri veriləndə o, hələ də göz yaşları hopmuş kağıza baxa-baxa qalmışdı...

Növbəti axşam yenə “qırmızı guşə”yə çəkilib məktub yazmaq istədi. Bu dəfə yazdı, pozdu, cırdı, nəhayət, ürəyindəkiləri ağ kağızın üzərinə köçürdü. Məktubu hərbi hissənin girəcəyindəki poçt qutusuna salanda bir xeyli əlindən buraxmadı, - “bəlkə göndərməyim?”

Artıq məktub poçt qutusundaydı.

Bir vaxtlar hər dəfə Laləyə məktub göndərəndə sevinirdi, bilirdi ki, Lalə məktubu alan kimi cavab yazacaq. Lalə hamı kimi ənənəvi - “hörmətli məktub”, “şanlı məktub”la başlayan məktublar yazmazdı. Onun məktubu “gözləyirəm səni, əsgər!” sözləri ilə başlayardı. Bu məktubu isə Tural ümitsiz yola saldı, inanmırdı ki, cavab gələcək. Fikirləşirdi ki, bu sonuncu məktubdur. Axı Tural Laləyə vida məktubu yazmışdı. Laləni acılamasa da, sonda - “get, etibarsız, əhdinə, vəfana xilaf çıxdın. Sənə xoşbəxtlik arzulayıram. Sən arzularımın işığını söndürüb məni də-

rin quyuya saldı. Tək-tənha orda necə yaşayım?” - yazmışdı. Bir vaxtlar bu sözlərin tam əksini yazardı. Onda arzular sonsuz, gen-bol, təzə-tər idi. İndi isə saralıb solmuşdu...

Poçt qutusunun qarşısında dayanıb düşüncələr burulğanında çabalayırdı: “Dostu yazırdı ki, Lalənin görüşdüyü oğlan ilk baxışdan səliqə-sahmanlı, mədəni, alicənab görünür. Deyilənə görə ali təhsillidir, Bakıda hansısa iri müəssisədə mühəndisdir. Bu yay həmişə bir yerdə olublar, tez-tez dağa, meşəyə gedirlər. O gün Həkəri çayında oğlanı çiməndə, Laləni də sahildə oturub ona tamaşa edəndə görüblər. Sənə etdiyi xəyanətdən qeyzlənib Laləyə daha salam da vermirəm. İkisi bir-birinə çox oxşayırlar, həm də bir-birinə yaraşırlar, bir almanın iki üzü kimidirlər. Oğlanın maşını, deyilənə görə Bakıda evi də var”.

Tural düşüncələr aləmindən ayrılı bilmirdi: “Bizim rayonun qızları Bakıda yaşamağa meyilli olurlar. Yazıqlar rayon yerlərində səhərdən qaş qaralana kimi o qədər işləyirlər ki, gəncliyinin necə gəlib keçdiyindən xəbərləri olmur. Ağ atlı oğlanları şəhərdən gələcəyi ümidi ilə yaşadıqca ömür-gün keçir. Qarşılarına çıxan ütülü şəhərli oğlana bənd olub seçimsiz-filansız ərə gedirlər. Qəsəbəmizdən uzaq şəhərlərdə yaşayan qızlar yaman çoxalıb. Əvvəllər oğlanlar işin-gücün azlığından kəndlərdən qaçıb Rusiyanın ucqar çöllərinə işləməyə gedirdilər. Elə orada da rus Nataşalarına ilişib ailə qurar, doğmalarından xəbərsiz ömür çürüdərtilər. Ömür keçəndən sonra Nataşalar bizim oğlanları bəyənməzdilər.

“Qızım şəhərdə yaşayır” sevincli ata-analar həmişə qızlarının ağ günə çıxdığını, xoşbəxt olduğunu ağızdolusu danışardılar. Qız valideynləri qapılarını döyən elçilərə ilk sualları bu olurdu ki, oğlan şəhərdəmi yaşayır? Daha soruşmurdular ki, şəhərdə neyləyir, nə peşə, sənətin sahibidir, oğlanla qızın xasiyyətləri düz gələcəkmi?

Tural kimdir? Atası, anası, qardaş-bacısı olmayan, nənə himayəsində böyüyən yetimin biri. Yəqin o oğlanın ata-anası

imkanlıdır, Laləyə çoxlu qiymətli daş-qaş alacaqlar. Lalə də hər dəfə şəhərdən qəsəbəyə gələndə doğduğu gözəl-göycək uşaqları ilə qəsəbənin mərkəzinə çıxacaq, mən də Laləni görəndə içim qan ağlayacaq. Kaş, onu sevməyəydim. Ehh... Sevgi sifarişlə olsaydı nə vardı ki... Sevgi özü gəlib sevənin yaxasından zəli kimi yapışır.

Başımı aşağı salıb kasıbçılığımı yaşayırdım. Yatsam yuxuda da görməzdim ki, müəllim ailəsində böyüyən Laləni sevəcəyəm. Bir də ayılıb gördüm ki, eşq atəşində yanırım. Yazıq nənəm qohum-qonşudan eşidib biləndə ki, Laləyə aşiq olmuşam, qız da mənə biganə deyil, sevinmişdi. Əsgərliyə gəlməmişdən bir neçə gün öncə mənə dedi:

-A bala, eşitmişəm Ərşad müəllimin qızına vurulmusan, gəlsənə o qızın başına bir yaylıq bağlayaq ki, elçi düşən olmasın. Bilsinlər ki, qız əmanətdir, yəni qızın gözləyəni var.

Mən yarızarafat, yarıgerçək nənəmin sözlərinə güldüm:

-Bikar qalmısan, nənə. Sən deyənlər qaldı keçmişdə. Biz əhd-peyman bağlamışıq, bir-birimizə söz vermişük.

-Təki sən deyən olsun, ay bala, - nənəm gülümsəmiş, sevincdən qol-qanad açmışdı.

Laləyə elə inanmışdım ki, heç vaxt onun xəyanət edəcəyi ağılıma gəlməzdi. Lalənin anası ilə nənəm çəpərdibi söhbət edəndə Gülbahar xala qəti bildirmişdi ki, Tural əsgərliyə arxayın getsin, Lalə ilə Turalın ulduzları elə barışıb ki, onları heç kim və heç nə ayıra bilməz. Eh, Lalə, Lalə! Qəlbimə sağalmaz dağ çəkdi...”

* * *

Tural məktubu göndərdiyi vaxtdan günlər, həftələr ötmüş, ay başa çatmağa az qalmışdı. İndi əvvəlkindən daha çox darıxırdı. Niyəsə vida məktubundan sonra günləri, həftələri deyil, saatları, dəqiqələri sayırdı. Laləyə vida məktubu yazdığı üçün hərdən özünü qınayırdı...

Səhərdən təlim mərkəzində müxtəlif çaplı silahlardan istifadə etmək qaydalarını öyrənən böyük bir az əvvəl yorğun qayıtmış, qısa istirahətdən sonra nahara getmək üçün hərbi hissənin meydançasında sıraya düzülmüşdü. Növbətçi əsgərlərə gələn məktubları paylayırdı, Turala məktub verəndə gözünün içinə baxıb gülümsədi. Tural məktubu alan kimi əlləri özündən asılı olmayaraq titrəməyə başladı. Elə bil zərfin içinə enerji buraxmışdılar. Maqnit kimi Turalı özünə çəkirdi. Az qalırdı zərf insan kimi dil açıb danışsın, qışqırsın ki, “nəyi gözləyirsən, məni tez oxu!” Dostlarından ona altdan-altından baxanları, dodaqaltı qımışanları da görürdü. Ancaq onun məktub almasını təbrik etməyə əsgər yoldaşları çəkinir, heç nə demirdilər. Həyəcandan Turalın pörtüyünü görməmək mümkün deyildi. Zərfin üstündəki yazını görəndə kimi Lalənin xəttini tanıdı. Zərfin içindəki vərəqdə yazılanlardan xəbərsiz olsa da dodaqlarına qonan təbəssüm çox şeydən xəbər verirdi, sevincdən gözləri dolmuşdu. Pıçıltılarını ancaq özü eşidirdi: “nə gözəl xəbər oldu, gördüyüm yuxu bu imiş”.

Dünən gecə gördüyü yuxunu məşhur yuxuyozanlar kimi, yaddaşında çözlədi: “Qəsəbənin yuxarısındakı “Lalə düzü” lalələrdən qırmızı rəngə boyanmışdı. Tural ağ atın tərkində gəlib çıxmışdı “Lalə düzü”nə. Atdan düşüb lalələrdən bir qom yığdı. Laləliyin o başında gəlinlik libasında Lalə ona əl edirdi. Tural ona tərəf getdikcə, Lalə ondan uzaqlaşırırdı. Lalə gedib bir komanın qapalağı ağızında dayanıb Turala əl edir, şirin səsiylə onu çağırırdı:

-Hayıf, niyə lalələri dərib al-qana boyadın. Sənin Lalə mənəm, gəl məni də. Bu kasıb komamızda çiçək balalar dünyaya gətirək, - söyləyib komaya girdi.

Tural qaça-qaça onun ardınca komaya girsə də Laləni axtarıb tapa bilmədi...

Yuxudan hövlnək oyanan Tural xeyli vaxt özünə gəlmədi....

Sən demə Lalədən məktub alacaqmış. Fərqinə varmırdı

məktubda Lalə nə yazıb. Ən vacibi odur ki, ona cavab yazıb, bu ona bəs edər. Sağ olsun Klimenko, onun tövsiyəsi öz bəhrəsini verdi.

Əlindəki zərfi uşaq oyuncaq oynadırmış kimi bir neçə dəfə o üz-bu üzə çevirib baxdı, gördüyünə inana bilmirdi. Əgər yoldaşları yan-yörəsində olmasaydı, bu cansız zərfi dönə-dönə öpər, bağına basardı.

Lalənin xətti də özü kimi gözəl idi. Zərfin ünvan yazılan üzündə hərflər gözəl xətlə muncuq kimi düzülmüşdü. Həmişəki kimi məktub yenə qırmızı qələmlə yazılmışdı.

Starşına Klimenkonun gur səsi onu xəyallardan ayırdı: “Bölük, fərağat! Sağa dön! Sol çiyin üstə addımla marş! Bölüyün mahnısını oxuya-oxuya yeməxanaya doğru!”. Bölük “Üç tankçı” mahnısını oxuya-oxuya meydançadan üzü yeməxanaya addımlayırdı. Mahnının gur sədaları ucsuz-bucaqsız Tayqa meşəsinə yayılırdı.

Əsgər yeməxanasında hamının başı yeməyə qarışmışdı. Tural da yeyirdi, ancaq hara, niyə, necə yeyirdi, xəbəri yox idi. Əlini çörəyə, boşqaba, qaşığa uzatsa da, fikri döş cibində - ürəyinin üstünə qoyduğu məktubdaydı. Tez-tez əlini döş cibinə toxundurub yoxlayırdı ki, məktub yerindədirmi. Məktubu tez oxumaq istəyi ilə alışıb-yanırdı.

Başında bir sual dolaşırdı - məktubu harada oxusun. Tapdı. Nahardan sonra bölüyün qısa istirahəti zamanı fürsət tapıb tez ora cumdu - ağcaqayının kölgəsinə. Kürəyini ağacın iri gövdəsinə söykəyib zərfi döş cibindən çıxardı, bir məktuba, bir də ağacın gövdəsinə yazdığı “Lalə” sözünə baxdı, “Lalə” sözü də sevincək ona baxırdı. Məktub onun sinəsindəki tərdən bir azca yaş olmuşdu.

Həyəcandan az qalırdı ürəyi yerindən çıxısın. Zərfi açdı. Elə həmin andaca burnuna xoş ətir dəydi - həmişə sevə-sevə qoxladığı kəklükotu ətri. Qəsəbələrinin üst tərəfindəki “Quş qayası” dağının ətəklərindəki kəklükotunun ətrini anındaca tanıdı. Qəsə-

bə əhli kəklikotu, qantəpər, quzuqulağı, şomu, əvəlik, şəfaverici dərman bitkiləri yığmağa “Quş qayası”na gedərdilər. Biz tərəflərdə belə bir rəvayət var: Bir Bilici baba adında loğman istənilən xəstəliyi müalicə edirmiş. “Quş qayası”nda bitən otlardan müxtəlif məlhəmlər hazırlayarmış.

Kəklikotunun yarpaqları, çiçəkləri qurusa da ətri hələ də zərfin içində qalmışdı. Tural bu xoş ətri ciyərlərinə çəkdikcə özünü doğma yerlərdə hiss etdi, torpağın ətrini duydu: “yaxşı oldu, kəklikotunu dəmləyərəm, özüm də içərəm, Klimenko da, əsgər yoldaşlarıma da verərəm.

Zərfin içində Lalənin şagird dəftərinin qoşa vərəqinə yazdığı məktub və şəkli vardı. Qeyri-ixtiyari dodaqlarını şəklə yapışdırıb öpdü, elə bil ki, susuzluqdan cadar-cadar olmuş dodaqlarına həyat suyu, şirinlik, hərarət axdı, çoxdan Turalın üzünə həsrət qalmış təbəssüm əvvəlki yerinə qondu.

Məktubu birnəfəsə oxudu:

“Günaydın, əzizim, mənim kəsəyənim. Çoxdandı səndən məktub almırdım. Fikirləşirdim ki, hərbi təlimə getmisiniz, məktub yazmağa imkanın yoxdu. Buna baxmayaraq hər gün poçtalyon Abbas dayının qarşısını kəsib soruşurdum ki, mənə məktub gəlibmi? Hərdən də beynimə qara-qura fikirlər gəlirdi. Deyirdim bəlkə rus gözəlçələrinə başın qarışdığından mən yadımdan çıxmışam. Sən demə, mənim haqqımda pis və yalan xəbər aldığından kəsübmüzsən. Qoy deyim, ürəyin yerinə gəlsin, sənənin şübhələndiyin oğlan mənim ögey qardaşımdı. Təəssüf... Mənsə darıxa-darıxa özümə təsəlli verir, özümü ovudurdum. Məktubda yazdıqlarını həyəcanla oxudum. Sənənin ürək döyüntülərini duydum, narahatlığını yaşadım. Əzizim, əsgəri xidmətinin tez başa çatmasını elə arzulayıram və gözləyirəm ki. Sənsiz keçən günləri, ayları ömürdən saymıram. Həm də fikirləşirəm ki, bu həsrət, ayrılıq bizi daha da doğmalaşdırır. Axı şair demişkən, darıxmaq sevməkdi, Məhəbbət hər zaman uzaqlıq sevib. Deyirlər, əsgərlik kişilik məktəbidir. Sən Sibir soyuğunda mə-

tinləşirsən. Yolunu gözləyirəm. Elə arzulayıram qovuşacağımız günü. Yadında saxla, demişəm, sən mənim kişimsən”...

Tural məktubu dönə-dönə oxuyurdu, oxuduqca da özünü qınayırdı. Cavab məktubuna ad da qoydu: “Acı suallara şirin cavablar”. Dərindən köks ötürdü. Gözləri nəmləndi. Bu göz yaşları nə qədər turşməzə olsa da, bir o qədər də sevgi kimi şipşirin idi. “Demək o üç sözü hələ də mənə deyir: “sən mənim kişimsən”. Qürurlanıb gülümsədi. Yenə xatirələr burulğanında şirin xəyalları şahə qalxdı: “Lalə ilə bir sinifdə oxuyurdu, çox dəcəl qız idi, yetənə yetirdi, yetməyə nə daş atırdı. Atası onu oğlan təbiətli böyütmüşdü, ən çox da oğlanlarla dava edirdi. Atası Ərşad müəllim məktəbin direktoru olduğundan məktəbin ərköyünü kimi ad çıxarmışdı. Onun sözünün üstünə söz demək olmazdı. Səkkizinci sinifdə oxuyanda bir gün Turalın dostunu nədən ötrüsə sinif yoldaşlarının yanında döymüşdü. Həmin vaxt Tural məktəbin idman meydançasında yuxarı siniflərin şagirdləri ilə futbol oynadığından hadisədən xəbəri olmayıb. Dostunu döyüldüyünü biləndə hirsələnmiş, elə sinif yoldaşlarının yanında Laləyə şillə vurmuşdu. Lalə Turalın bu hərəkətini çaşqınlıqla qarşılasa da, deməyə söz tapmayıb sonda əsəbiliklə: “sən kimsən, kişimsən, məni vurursan?” - qışqırmaqdan başqa çarə tapmayıb üzünü çevirib getmişdi. O gündən Lalə bir daha heç kimlə dava etmədi, hamıyla mehriban davrandı, dəcəlliyi yoxa çıxdı, ağır oturub batman gəzdi. Sonralar “sən mənim kişimsən” sözləri bir dəfə də təkrar olundu. Onda artıq Lalə ilə Tural bir-birini sevidilər. Tural əsgərliyə gedən günün əvvəlki gecəsi onlar Turalgilin bağında alma ağacının altında görüşdülər. Lalə başını Turalın sinəsinə qoyub xıslın-xıslın ağlamış, qulağına pıçıldamışdı: “İki il necə dözəcəyəm, mənim kişim?”. İndi yenə məktubunda “sən mənim kişimsən” yazıb”.

Tural həmin gecə çox rahat yatdı. Məktub onun qəlbindəki çətin açılan düyünləri açmış, gərginliyi silib-süpürmüş, inamını özünə qaytarmışdı.

Səhəri gün bölük avtomat silahdan atəş açmaq üçün təlim mərkəzindəki poliqona getdi. Tural beş güllə ilə əlli mümkün xaldan qırx səkkiz xal toplayıb birincilik qazandı. Gizir Klimentko bunu heyranlıqla qarşılasa da Turalın əlaçı əsgər olduğu günlər yadına düşüb sakitləşdi, yanına çağıraraq təbrik etdi. Turalın üzündə xoşbəxtlik işığının bərq vurduğunu, qara gözlərinin sevincdən alışıb-yandığını təcrübəli gizir görməyə bilməzdi.

Aralarındakı yaş fərqi, komandir, əsgər sərhəddini bir kənara qoyub köhnə dostlar kimi danışdılar. Söhbətin şirin yerində Tural döş cibindən çıxardığı məktubu Klimentkoya uzatdı. Klimentko məktubu əlinə götürüb o üzə, bu üzə çevirib içərisindəki şəkəlxə baxdı:

-Ohoo, sənın Lalən budurmu?

-Yoldaş gizir, sevgilimdən gələn məktubdu. Sizin məsləhət və tövsiyələriniz işə yaradı, çox sağ olun, - deyərək gülümsər baxışlarıyla Klimentkoya minnətədarlığını bildirdi.

Klimentko, - əsl Şərqlə mələyidir, - söyləyib sözünə ara verdi, - bəs nə yazır, barışdınızmı, o oğlan kim idi?

Tural sızıla-sızıla sözünə davam etdi:

-Yoldaş gizir, həmin oğlan Lalənin ögey qardaşıdır. Lalənin atası Ərşad müəllimin cavanlıq səhvindən doğulub.

-Ohoo, maraqlıdır. Ucundan-qulağından danışa bilərsən?

-Ərşad müəllim Bakıda Pedaqoji İnstitutda qiyabi təhsil ala-ala qəsəbəmizdəki məktəbdə müəllim işləyirmiş. İldə iki dəfə semestr imtahanlarına gedəndə bir ay müddətində tələbə yoldaşı Təranəgildə kirayənişin olurmuş. Təranənin qəlbində Ərşada qarşı sevgi oyanır, Ərşad da ona biganə deyilmiş. Günlərin bir günü Təranə ilə Ərşad şəhvət hisslərini cilovlaya bilməyib sevgi macərəsı yaşayırlar. Gizli sevginin nəticəsində bir oğlan uşağı dünyaya gəlir. Elə həmin vədələr Ərşad müəllimin valideynləri onu zorla əmisi qızı ilə evləndirirlər. Atası ilə aralarında qalın pərdə olan Ərşad Bakıda oğlu olduğunu deyə bilmir. Təranə Ərşadın evləndiyindən xəbər tutandan sonra “düz

elədin, onsuz da mənim ömrümə az qalıb. Sevgimizin yadigarı oğlumuz mənə bəs edər”, - deyib kövrələrək köks ötürür. Ərşad müəllim nə illah eləyirsə Təranə dərdini dilə gətirmir. Növbəti semestrdə Bakıya gələn Ərşad müəllim Təranənin xərçəng xəstəliyindən dünyasını dəyişdiyini eşidib üzülür. Onun qəbrini ziyarət edib önündə baş əyir: “Sənin necə böyük ürəyin varmış, Təranə”.

Təranə işıqlı dünyasını zülmət aləmə dəyişməmişdən əvvəl oğlunu uşaq evinə verir ki, Ərşad ailəsində problemlər yaşamasın. Ərşad müəllim ha istəsə də oğluna sahib dursun, ancaq cürəti çatmır oğlunu uşaq evindən alıb ailəsinin yanına gətirsin. Düşünür ki, müəllim adına xələl gələr, el-oba tənəsi ağır şeydi. Bakıya gələndən-gələnə uşaq evinə gedər, oğlu ilə görüşərmiş.

Beləcə, illər ötür...

Allahın cəzasıdırımı, nədirsə, Ərşad müəllim əmisi qızı ilə evliliklərdən birçə uşaq dünyaya gəlir ki, o da Lalədir. Qadın neçə dəfə hamilə qalsa da, bətnindəki döl inkişaf etmir, tələf olur. Həkimlər bunu qan qohumluğu ilə bağlayırlar, həm də qan qrupları eyniymiş. Lalə də qardaş-bacısız böyüyür, başqa uşaqların çoxlu qardaş-bacılarının olduğunu görüb xiffət keçirir. Ərşad müəllim də qızını oğlansayaq böyüdür.

Bir gün Bakıdan Ərşad müəllimin ünvanına məktub gəlir. Məktubu alan arvadı göndərilən ünvanın uşaq evi olduğunu görəndə qəlbinə min cür fikirlər dolur. Ərini gözləməyə səbri çatmayıb məktubu açır. Beləcə Ərşad müəllimin illərlə gizli saxladığı sirri faş olur. İnsafən həyat yoldaşı da bu xəbəri hay-küy-lə qarşılamır. Uşağın anasının cavan ölməsi onu kədərləndirir, uşağa qarşı qəlbində mərhəmət hissi oyanır. Hətta bir neçə dəfə əriylə Bakıya gəlir, uşağa baş çəkir, ona mehri-məhəbbəti yaranır, birlikdə gəzintiyə çıxır, bir gecə də özləriylə saxlayırlar. Qadın həmin gecə uşaqla bir yorğan-döşəkdə yatır, səhər durub ərinə, - əmioğlu, onu bu gecə bətnimdən keçirdim, doğma oğluma çevirdim. Qızımıza qardaşdır, ona da analıq etmək bor-

cumdur, - deyərək Ərşad müəllimin bütün nigaranlıqlarına son qoyur.

Klimenkonun səbri çatmır:

-Bəs sən bunları haradan bilirsən, sevgilin məktubda yazıb?

-Yox, bunları Lalə mənə çoxdan danışib. Lalənin qardaşı uşaq evindəki məktəbi “əla” qiymətlərlə bitirir, Politexnik İnstitutda təhsil alır. Dostumun oğlanın mühəndis olmasını yazması düz deyilmiş, hələ tələbədir. Keçən yay qəsəbəyə gəlib yay tətili günlərini qardaş-bacı bir yerdə keçiriblər. Dostum da bunları dəqiq bilmədiyindən elə zənn edir ki, onlar sevgilidirlər. Lalə məktub yazmasaydı, həmin oğlanın kim olduğunu mən də bilməyəcəkdim. Lalə həmişə şəhərdə yaşayan qardaşından qürurla danışar, onu görməyi arzulayardı.

Klimenkonun qaşları çatıldı. Lalənin qardaşının taleyinə acıdı:

-Nə yaxşı ki, atası onu atmayıb. Qadına da əhsən ki, doğma balası kimi sevir onu. Deyirlər ki, ögey analar daşürəkli, əzəzil olur. Görürsən, belə ögey analar da var, - Klimenko Lalənin şəklinə yenidən baxdı, - gözlərindən ağıllı qıza oxşayır, - dedi.

-Hə, bizim qızlar sevdiklərinə həmişə vəfalı olurlar.

-Bilirəm, bəs bura nə yazıb? - şəklin arasında yazılan sözləri anlamadığına görə soruşdu:

-Yoldaş gizir, yazır ki, “səni gözləyirəm, əsgər”.

-Tərcümə elə, nə deməkdir?

-Jdu tebe, soldat...

Təlimdən sonra Tural Lalənin göndərdiyi kəklkotundan dəmləyib bir fıncan Klimenkonun kabinetinə apardı:

-Yoldaş gizir, kəklkotu çayıdır, Lalə məktubda göndərib. Bizim yerlərdə bitən şəfaverici yabanı otdur.

Kəklkotunun ətri Klimenkonun otağına dolmuşdu. Buğlan çaydan starşına bir neçə qurtum içib “bəh-bəh” dedi...

CANAVAR LƏQƏBLİ ŞƏHİD

Şəhid Amin Rasim oğlu Qəfərlinin əziz xatirəsinə

●●● **B**ir il əvvəl dostu ilə Şəhidlər Xiyabanına getmişdi. Boy-boya düzülmüş, hər zaman fərağat komandasında olan şəhid qəbirlərini ziyarət edib, general Polad Həşimovun qəbrinə yetişdilər. Bayaqdan qəbirlərə düzdükləri qərənfillərin sonuncusunu da generalın məzarına qoydular, ruhuna fatihə oxuyub, salavat çevirdilər.

Amin xiyabandakı boş əraziyə baxıb xəyal etdi. Dostuna deməsə də, özlüyündə düşündü ki, “nə qədər Vətən torpaqları azad olunmayıb xalqa rahatlıq yoxdur. Düşmənin nəfəsi kəsilməsə, hələ çox şəhidlərimiz olacaq, - sonra ordumuz haqda eşitdiyi xoş sözlərdən qürrələnib, - inşallah, torpaqlar azad olar, şəhid qanları ilə suvarılan torpaqlarımız gülüstana çevrilər, bax onda xoşbəxtlik taparıq. Bir də ki, babalar əbəs yerə deməyib “oğul düşmən çəpəridir”, Vətən şairi isə “torpaq uğrunda ölən varsa Vətəndir...”, hayqırmış.

Bayaqdan dərin düşüncələrə qərq olmuşdu Amin. Dostu onu dümsükləyib, qəbirlər arasında olan qara paltarlı nənəni göstərdi:

-Yazıq nənə ilin bütün fəsillərində bura gəlir...

-Yəqin nəvəsinin qəbrini ziyarətə gəlib, - sonra Amin nə fikirləşdisə, - bəs tək niyə gəlsin ki? Kimsəsi yoxdurmu?..

-Yox, e... Sən fikirləşdiyini kimi deyil. Keçən dəfə atamla bura gələndə də nənəni gördük. Atam deyir ki, günəşırı gəlib, qəbirləri silib-təmizləyir, qurumuş gülləri götürüb, təzə-tər güllər qoyur, özü də təzə gülləri tədaüdü ilə alır.

Söz tapmadılar danışmağa. Eləcə nənəyə baxırdılar. Qara çarşablı nənənin qaməti əyilmişdi. Şəhid qəbirlərini nəm parça ilə təmizlədikcə, hər qəbirlə də danışdı: “Nənə qurban sənə, dünən gəlməmişdim, darıxmadın ki, mənə sən?”, başqa qəbirə

“nur içində yat, balam”, digər qəbirə isə “yaralarına qurban olum, ay oğul”, - deyib neçə-neçə qəbirlə beləcə danışdı. Bir qəbirlə daha çox dərdləşdi: “Nişanlın hər cümə axşamı gəlir. Hardansa qara qərənfillər gətirmişdi. Mən heç qara qərənfillər görməmişdim... Elə bil bütün şəhidlər onun oğlu, nəvəsidir. Hər ağrı, acılarını bilirdi. Sanki hər bir şəhid arzusunu, istəyini nənəyə deyib, getmişdi...

Şəhidlər Xiyabanından gələn günün gecəsi qəribə yuxu gördü. Həmişə gördüyü yuxular yadında qalmadığı halda bu gecəki yuxu bittə-bittə yaddaşına həkk olunmuşdu. Gördü ki, tanıdığı, tanımadığı həmyaşdları oğlanlarla şələ-şülələri kürəklərində harasa gedirlər. Neçə gün vardı dərələrdən, təpələrdən, meşələrdən, çaylardan keçib, el-oba adlayıb iki dağ arasına gəlib çıxmışdılar. Bir xeyli getmişdilər ki, iki dağ arasında yerləşən sıldırım qayaya rast gəldilər. Qaya sanki mahir heykəltəraş əliylə yonulmuş sənət əsəri idi. İnsan ağı heç cür qəbul etməzd ki, bu təbiətin öz yaratdığıdır. Necə də təbii, necə də mükəmməl. Bir az kənardan durub, baxanda elə bil iki dağ arasından iri bir qartal havaya qalxır. Özü də qanadlarını gen açıb, iti caynaqları, göz çıxaran dimdiyi ilə indicə ovunun üstünə şığıyıb, qənimət əldə edəcək. Yaxından baxanda isə heyranedicə iki gözə çevrilirdi. Bir göz Bakı, digər göz də Təbriz şəhərləriydi sanki. Qayanın şiş ucunda isə üçrəngli Vətən bayrağı dalğalanırdı. Göy rəngi səmaya bənzəyirdi, bozarmış yerləri qırmızıya çalır, meşəlik olan yerlər isə yaşıl rəngi xarakterizə edirdi.

Birdən qaya dibindəki sel axınlarından yaranan xırda yağanlardan, təpələrdən adama oxşar, qara ağızlı məxluqlar peyda oldu. Onlar bayrağa qısqançlıqla baxır, mırıq dişlərini qıcayıb qan çıxana kimi sıxdılar...”Qonşuluğumuzda Azərbaycan adlı Türk dövlətinin olmasını istəmirik”, – deyib Vətənə keşikçi duran Amingilin döyüş dostlarının üstünə hücumə keçdilər. Qanlı savaş başlayanda Amingilin dəstəsi də köməyə yetdi. Və... “Bayraq qanımız, canımız, bayraq namusumuzdur”, – deyib, düşməni leşə çevirdilər. Həmin döyüşdə xüsusi şücaət göstərən Amini komandiri ”canavarım”, - deyib bağrına basdı. Amma

çox təəssüf ki...

-Ayağından yaralanmısan, dayan, sarğı ilə sarıyıb, qanaxma dayandıqdan sonra yolumuza davam edərik. Həm də neytral zonadayıq, buradan çıxmağımız üçün düşmən zərərsizləşdirilməlidir. Ona görə də gözləməyimiz gərəkdir, - deyən döyüşçü dostu onu çəmənliyə uzatdı.

-Yox..., yox. Mən bayrağa çatmalıyam. Amin "məni bayrağa büküb, evimizə apararsınız, - deyib son vəsiyyətini etdi, - Anama deməyin oğlun öldü. Deyin yaşayır. Yolumu gözləsin. Evimizin qapısını döyəcəyim gün gələcək.

-Güllə yağışı altındayıq. İmkan düşən kimi səni buradan çıxaracağıq, - deyən döyüşçü dostu Aminin yarasını sarısa da qan dayanmırdı.

Başqa döyüşçü dostu Aminə ağrıkəsici morfi iynəsi vurduqdan sonra yavaş səslə:

-Şah damarını güllə dağıdıb, - deyib, susdu.

Morfi iynəsindən sonra ağrılar azalsa da, Amin artıq gücdən düşür, saralıb, solurdu. Bayaqdan ətrafa göz gəzdirir, sanki kimisə axtarırdı. Tapa bilməyəndə ümidini göyə bağladı. Göyə baxıb, ağır-ağır nəfəs aldı:

-Telefonunuzu verin anama zəng edim. Ona deyəcəyim sözüm var.

-Şəbəkə yoxdur, burada dalğa nadir hallarda olur.

* * *

...Səhər yuxudan durub, güzgüyə baxanda özündən xoflandı. Dodağı neçə yerdən uçuplamışdı. Deyəsən, gördüyü yuxunun təsirindən idi. Yuxuda adamaoxşar məxluqların eybəcərlikləri bir yana, ağızlarını gen açanda dərin, qaranlıq mağaraya oxşadıqları vahimə yaradırdı. Amini vahimələndirən də elə o mağara ağızları idi.

Anası oğlunun dodaqlarının uçupladığını, rəngi-ruhunun özündə olmadığını görüb narahatlığını bildirdi:

-Qadan alım, ay bala, dünən Şəhidlər Xiyabanına gedəndə nazik geyindiyyindən soyuq dəyib, - ana oğlunun alınına əlini qoyub, bir neçə saniyə saxladıqdan sonra dodaqlarını büzdü. - temperaturun elə də yüksək deyil. Amma, hər ehtimala qarşı yatağa uzan, keçi piyi ilə kürəyini ovxalayım, banka salım, azar-bezərin ötüb, keçsin.

-Ay ana, yanımdan külək ötüb, keçən kimi bankalayırsan. Buz baltası kimi oğlanam, noluf mənə e. Mənim taylarım ön cəbhədə Vətənin keşiyini çəkir. Sən də məni ana uşağı kimi bəsləyirsən.

-Sağlam ol, oğlum. Nənələrimizdən biz elə görmüşük. Türkəçərə ilə müalicə alan baba və nənələrimiz yüz-yüz əlli il yaşayıblar, - sonra sözüünə ara verib yenidən, - Şəhidlər Xiyabanını şəhərin hündür yerində yerləşir. Ora həmişə küləkli olur. Özü də Bakının havasına bel bağlayıb, nazik geyinərək çölə çıxmaq olmaz. Küləkər şəhərimizdə gündə neçə kərə hava dəyişir. Bir də, ay oğul, əsgərlik yaşın çatmış ki, səni də çağırırlar. Yaşının qarşısını kəsməmişəm ki...

* * *

Səfərbərlik idarəsindən əsgərliyə getmək üçün çağırış vərəqi gələndə sevinci yerə-göyə sığmadı. Demək vaxt-vədə gəlib yetişdi, o da əsgərliyə gedib, kişilik məktəbindən keçəcək.

44 günlük Vətən müharibəsinin qələbə sevincini xalq hələ də yaşamaqdadı. Bu sevinci yaradan qəhrəman oğullar fərd-fərd millətin qəlbində heykələ döndülər. Xüsusən xüsişi təyinatlıların göstərdikləri igidliklər haqqında ağılagəlməz hadisələr eşitmişdi. Bu qəhrəmanlıq nümunələri xalqın nağıl dilində rəvayətə, əfsanəyə çevrilib, qəhrəmanlıq dastanları yaratmışdı. "Yaşma", "Yarasa", "Canavarlar", "Qara paltarlılar" kimi dəstələr həmin dastanların ana xəttidir. Əsgərliyə gedəndə həmin hərbi birləşmələrin birində xidmət keçməyi arzulamışdı.

Ürəyindən elə şücaət göstərmək keçmişdi ki, hətta onu da Ramil Səfərov, Mübariz İbrahimov kimi sevəcəklərini xəyal etmişdi.

İndi həmin fürsət, məqam yetişmişdi. İstəyini ata-anasından gizlətsə də, dostuna dedi. Dostu ona bir söz demədən eləcə çiyinlərini çəkdi. Ata-anasından ona görə gizlədirdi ki, xüsusi təyinatlıların ən təhlükəli yerlərdən, oddan-alovdan keçdikləri haqqında hər yerdə danışdılar. Onlar özlərini vəhşi təbiətin bir parçası sanırlar. Hətta yeməklərinin də ilan-qurbağa olduğunu söyləyirdilər. Təbii ki, hər bir valdeyn övladının sakit, əmin-amanlıq şəraitində xidmət keçməsinə arzulayır.

Xüsusi təyinatlı qoşun birləşmələrinin əsgəri olmaq üçün sağlamlıq əsas şərt olsa da, bir çox idman normativlərini yerinə yetirməlisən. Hətta boy-buxun da rol oynadığını da demişdilər. Amində də ki, maşallah, boy 1 metr 92 santimetrdir.

Əsgərliyə sevincək, quş qanadında uçub, getdi. “N” sayılı hərbi hissədə əsgərliyinin sınaq dövrünü yaşayırdı. Gün uzununu hərbi təlimlər keçirdilər. Bir gün təlim düşərgəsinə yüksək çimli hərbiçilər gəldilər. Onlar zövqlərinə uyğun əsgərlər seçdilər. Nəyə görəsə Amindən yan ötdülər.

Elə həmin gün ərizə yazıb könüllü olaraq xüsusi təyinatlı qoşun birləşmələrində xidmət keçməsinə xahiş etdi. Bu istəkdə keyli əsgərlərin olduğunu dedilər.

Yüzlərlə gənc əsgərlərin arasından hərbi hazırlıq səviyyəsi, idman bacarığı olan on-on beş əsgəri xüsusi təyinatlıların kurslarına cəlb etdilər. Onların arasında əsgər Amin Qəfərli də vardı.

Xoşbəxt günlərini, aylarını yaşayırdı. Özlüyündə plan da qurmuşdu ki, müddətli hərbi xidmətdən sonra Hərbi Akademiyaya sənəd verib, təhsil alacaq, o da baş tutmasa MAXE kimi qalacaq.

* * *

Səhərə yaxın xüsusi təyinatlılar həyacan siqnalıyla ayağa qaldırıldı. Düşmənin diversiya qrupları bir neçə istiqamətdən hücuma keçib müzəffər ordumuzun özünə inamını sarsıtmaq istəyirdi. Ayıq-sayıq duran hərbiçilərimiz düşmən hiyləsinin qarşısını alıb, onlara analarından əmdikləri südü haram edirdilər. Təəssüf ki, şəhid və yaralılarımız vardı. Azğın düşmənin

tör-töküntüləri canlarını güclə qurtarıb hədəf yerindən uzaqlaşmaq istəsələr də, bu onlara müyəssər olmadı...

Xüsusi təyinatlıların xüsusi “qara paltarlılar” dəstəsi köməyə yollandı. Belə təxribatların qarşısını almaqda bişib-bərkimiş xüsusi təyinatlıların “qara paltarlılar”ı bu dəfə cərgələrinə “canavar” ləqəbi almış gənc əsgər Amin Qəfərini də qatmışdılar. Qısa müddətdə xüsusi təyinatlıların sevimlisinə çevrilmiş gənc əsgər haqqında hamı xoş sözlər danışdı.

Döyüş öncəsi “canavarlar”ın əhval-ruhiyyəsini gözaltı müşahidə edən tağım komandiri, leytenant hamının yüksək döyüş ruhunu görsə də, gənc əsgərin fikirli olduğunu sezdi. Komandir Aminin daxili gərginliyini canından çıxarmaq üçün söhbətə girişdi:

-Eşitdiyimə görə, atan Zəngilandan, anan Göyçəndir.

-Bəli, elədir, cənab leytenant.

-İndi bilirsən haraya gedirik?

-Yox, cənab leytenant, məkanı bilməsəm də onu bilirəm ki, düşmən hiyləsinə tuş gələn hərbiçilərimizə köməyə gedirik.

-Afərin, əsgər, - sonra Amini başdan ayağa sınaıyıcı nəzərlərlə süzüb, - Göyçəyə gedirik...

-Cənab leytenant, atamın yurdu Zəngilan azad olunanda mən orta məktəb şagirdi idim. Ona görə də uşaqılıqda atama söz verdim, “əsgər olub, torpaqlarımızı azad edəcəm”, sözünü tuta bilmədim. İndi anamın yurdunun azad olunmasının məqamıdır və mən o yerlərin azad olunması üçün canımı da əsirgəmərəm.

-Ölməyə tələsmə, hələ cavansan, - deyib leytenant əlini Aminin çiyinə qoydu, - mənfur düşmən həmişə sızıldayan yerimizi nişan alıb. Çalış nişangaha gəlməyəsən. Siz “pöhrə budaqlar” biz ”dədə”lərin sızıldayan yerimizsiniz. Neçə kərə cavan döyüşçülərim şəhid olanda sızıldamışam...

* * *

Düşmən duyuc düşəndə ki, “Yaşma” onların izinə düşüb, qorxularından canlarına vəlvələ düşdü. Dağlar arasında gizlən-

məyə mağara, kaha gəzsələr də elə bir yer tapa bilmirdilər. Ona görə də özlərinin olmayan bu yerlərdən tez uzaqlaşmaq istəyirdilər.

Qonşu təpəyə qalxacaqdılar ki, üç dəfə canavar ulartısı eşitdilər. Nisbətən yaşlı olan əsgər yoldaşı həyəcanlı halda pıçıldadı: "Onlar bizi pusquya saldıqlarına işarə edib özününkülərə xəbər verdilər".

Xüsusi təyinatlılar onları qovub, məqsədli şəkildə hamısını bu dərə boğazına yığdıqlarını indi dərk etdilər. Komandir dedikləri Aşot "tələyə düşdük, hərə qaçıb, canını xilas etsin", – deyib, tabeçiliyində olanları başlı-başına buraxaraq özünü qalın kolluğa atıb yox oldu.

Öncə snayperlər işə düşdü. Düşmənin gecəgörmə cihazlarını gəzdirən hər kəs yerindəcə məhv edildi. Sonra müxtəlif istiqamətlərdən avtomat silahlar kəklik kimi qaqqıldamağa başladılar. Düşmən dəstələri gözlərini açmağa, özlərini müdafiə etməyə mövqə seçməyə macal tapmadığından karıxmış halda hara gəldi atırdılar. Xüsusi təyinatlılar onları dərədəki düzəngaha qovurdular. Burada daldalanmağa yer olmadığından meyitləri, yaralıları üst-üstə toplayıb, onun arxasında səngər qurub atmağa başlamışdılar.

Bayaqdan düşmənin qəniminə çevrilən komandir ona nisbətən yaxın olan gizirlə, –"vəziyyət necədir, Mister?", – deyib vəziyyəti öyrəndi. Döyüş əməliyyatı vaxtı xüsusi təyinatlılar bir-birini öz adları ilə çağırmadığından hamının başqa adı vardı.

"Mister" ləqəbli gizir tez cavab verdi:

-Bir şəhid, bir yaralımız var, cənab leytenant.

-Təxliyəyə xəbər vermisinizmi?

-Yox, cənab leytenant, rəbitə problemimiz var.

Leytenant bir söz demədən sürünə-sürünə geri çəkildi. Şəhid silahdaşına yaxınlaşıb, qarşısında baş əyib, – "cənnətin mübarək", – dedikdən sonra əyilib, açıq qalan gözlərinə sığal çəkən kimi açıq gözlər qapandı.

Sonra qaya parçasının arxasında olan yaralıya yaxınlaşanda gözlərinə inanmadı, Amin yaralanmışdı. Elə həmin andaca

“Dedim axı, düşmən sızıldayan yerimizi nişan alır, bu dəfə də belə oldu”, - deyərək Aminin yarasına baxdı:

-Qorxma, canavar, yaran təhlükəli deyil, - sonra Aminin yarasını sarıyan həkimə, - ciddi nəzərdə saxla, çalış qanaxması olmasın, - deyib, yenidən döyüşə atıldı.

Düşməyə yeni kömək gəlmişdi. Xüsusi təyinatlılar həm qarşı dərədəkilərlə, həm də arxada olan yeni qüvvə ilə döyüşürdülər. Ona görə də nə təxliyə gələ bilər, nə də şəhid və yaralını döyüş meydanından çıxarmaq olurdu.

Aminin yarasının qanaxması kəsmirdi.

Gecədən xeyli keçmiş döyüş dostları xüsusi təyinatlılar mühasirədən çıxıb, Amini hospitala çatdırmağa tələsirdilər. Yolda Amin döyüş dostları ilə xeyli söhbət etdi. Və heç kimin gözləmədiyi anda gözlərini yumub, əbədi şirin yuxuya getdi...

* * *

Natəvan ana həyətdə xeyli vaxtdı ki, bir çiçək görürdü. Əvvəllər bu çiçəyi burada görməmişdi. Düşündü, görünür toxumunu küləklər haradansa gətirib ki, burda bitib. Yox, elə bəlkə bu odur. Dediynə sidq-ürəklə inanıb, əyilib çiçəyi öpdü, qoxladı, xeyli sıgalladıqdan sonra, -“deyirlər, Vətən torpaqlarında bitən hər çiçək bir şəhid qanından cücərib. Bu çiçək də Aminimə oxşayır ki, qarşıma çıxdı. Nur içində yat, bala. Dünən yuxusunu görmüşdüm bu çiçəyin. Görürəm, nurani bir qoca məni bu çiçəyin yanına gətirib deyir ki, qızım, hər yaz gəl bu çiçəyi qoxla, o sənin oğlundur. Özü də ağlayıb-eləmə ha... Unutma ki, analar Vətənə öz imzalarını yazdıran uca insanlardı. Şəhid övladlarının qəbirləri anaların müqəddəs imzalarıdır, – deyib qoca qeyb oldu...”.

Natəvan ana sevincək ərini hayladı:

-Rasim, sənə demişdim axı, oğlumuz gələcək. Gəl bax, Aminin çiçəyi gəlib...

**26.10. 2022, Bakı,
Buzovna qəsəbəsi**

KƏSİLMƏYƏN QURBANLIQ

Şəhid Sabir Şaməmməd oğlu Atakişiyevin əziz xatirəsinə

1992 -ci ilin dekabr ayının ilk günləri idi. Sabir Şakir həkimin yanına gəlib dedi:

-Doktor, dabanımda döyənək əmələ gəlib, incidir məni. Görünür əsgər çəkmələri geyindiyimdəndir.

-Qəhrəman vətən oğlu, onu rədd etmək mənlik, - deyib tibb bacısına tez göstəriş verdi, - əməliyyat stolunu hazırla.

Yarım saat keçməmiş Sabirin dabanında düyünlənmiş döyənək kökündən çıxarılıb, dərmanlanıb, sarğılandı. Şakir həkim:

-İndi gərək bir müddət ev müalicəsi alasan ki, soyuq olmasın, yaran tez sağalsın, - dedi.

-Doktor, bəs düşmənlə kim döyüşsün?..

Ermənilərin qarasına ağır söyüş yağdıran həkim, Sabirin xarakterinə yaxşı bələd olduğundan bildirdi ki, elə indicə sən-gərə gedəcək. Ona görə də tövsiyyələrini verdi:

-Çalış hərəkətlərində bir müddət məhdudiyətlər olsun ki, yaranın tikişi açılmasın. Arada gələrsən ki, sarğını yenisi ilə əvəz edərik.

-Oldu, doktor, - deyib həkimlə sağollaşıb xəstəxanayı tərk etdi...

* * *

Düşmən qəflətən, özü də qeyri-bərabər qüvvə ilə hücum keçmişdi. Özünmüdafiə batolyonunun döyüşçüləri düşmən hücumlarının qarşısında canlı sipər olsalar da, sonda strateji əhəmiyyətli yüksəkliklərin bir neçəsini məcburi şəkildə tərk etməli oldular. Xeyli sayda şəhidlərimiz, yaralılarımız vardı.

Əsir düşənlərimiz olmadı. Batolyonda şəhidləri, yaralıları çıxmaq şərti ilə hamı yerində idi. Təkcə...

Sabiri son dəfə döyüş dostları saqqız ağacı deyilən yerin kolluğunda yaralı halda görmüşdülər. Döyüş dostları fürsət gözləyirdilər ki, onu düşmən əhatəsindən xilas edə bilsinlər. Amma ora yaxınlaşmaq mümkün deyildi.

Hər iki ayağı güllə yarası aldığından yeriyə bilmir, eləcə sürünürdü. Düşmən isə bayaqdan mühasirəyə alsa da ehtiyat edirdi onu əsir götürməyə. Gözləyirdilər ki, təmiz taqətdən düşsün, ondan sonra əsir götürsünlər. Yoxsa ölümdən qorxmayan bozqurdlar yaralı halda, həyatları təhlükədə olanda üstlərində saxladıkları qumbara ilə düşməni və özlərini öldürürlər.

Mühasirə halqası daraldığından darıxırdı. “Canavar göz” ləqəbi almış igid son gücünü toparlayıb, üzünü dağlara tutub canavar kimi uladı. Dağlar, dərələr, meşələr onun səsinə səs verib, doğma səsinə özünə qayıtdılar.

Avtomatın qundağına söykənilib, ayağa durdu. Bir neçə addım ayağını sürüyüb, saqqız ağacının yanmış koğuşuna girmək istədi. Amma ayaqları sözünə baxmadı, səndələdi. Az qalmışdı yıxılsın ki, güclə bədəninə ağaca dirədi.

Düşmən onun hər hərəkətini izləyirdi. Dinc durmayacağını bildiklərindən müxtəlif istiqamətdən pusqu qurub, “- Ara türk, təslim ol, mühasirədəsən, silahı at yerə, əllərini yuxarı qaldır”, – deyib sanki Sabirə yalvarırdılar.

Sabirsə onların dediklərini eşitmirmiş kimi öz işində idi. Bayaqdan düşündüklərini həyata keçirməli idi. Bir anlığa gözlərinin ucu ilə qayanın aşağısından axan dağ çayına baxıb, son qərarını verdi...

Ulu Tanrı onun düşündüklərini eşitmişdi. Bir andaca qatı duman, sis hər yanı bürüdü. Bir addımlıqdan göz-gözü görmürdü. Bu vəziyyət bir neçə dəqiqə çəkdi. Duman, sis çəkilib, getdikdən sonra yerini soyuq qış günəşi əvəz etdi. Düşmən saqqız ağacının ətrafını ha dolaşsa da bir kimsəni tapmadı.

Gözləri qarşısında Sabir dumana qarışıb, qeybə çəkilməmişdi...

Özünü dağ çayının "Moruq gölü" deyilən yerinə atmışdı. Düşmən duyuc düşüncə sürətli dağ çayı onu qarşıdağı sıx koldan keçirib, uzaqlaşdırmışdı.

Dığalar əsəblərindən hara gəldi güllə yağışı yağdırırdılar.

Döyüş dostu Vüqar deyir ki, o Sabirin dağ çayı aşağı axdığını görmüş, hətta Sabir ona əl də yelləmişdi. Vüqar deyir: "Sabirə dağ çayı yeni güc, yeni qüvvət vermiş, yaralarını yaddan çıxarmışdı. Çünki tez-tez iri daşlardan, ağac budaqlarından tutub, suda özünə istiqamət verirdi..."

* * *

Sabirin Süsən meşəsindən yığıb gətirdiyi bir torba ceviz bayaqdan stolun üstündə idi. Stol ətrafına cəm olanlar elə bil torbaya baxmaqdan utanırdılar, suçlu adamlar kimi başlarını aşağı salıb, qəm dəryasına qərq olub, susurdular. Təkcə stolun bir küncündə oturmuş Sabirin anası - Fatı xala ceviz torbasına gözlərini dikib, nə barədəsə düşünürdü. Torbadakı cevizləri dəfələrlə saymışdı, yüz otuz yeddi ədəddir. Sabir onları anası üçün gətirmişdi. Eşitmişdi ki, ceviz anasının şəkər xəstəliyə kömək edəcək...

Sabirin başına gələn bu hadisədən sonra kimsənin cürəti çatmırdı ki, Fatı xalanın icazəsi olmadan ceviz torbasını yerindən tərpətsin. Eləcə zal otaqda ceviz dolu torba Sabirin iri portretinin altından asılırdı. Hərdən Fatı xala torbanı həyəətə çıxarıb günə verir ki, cevizlər nəm çəkməsin. Torbanın şaqqıltısından bilirdi ki, hamısı qupqurudu. Əsil yeyilən vədələridir. Söz vermişdi, Sabir qayıdıb, gələndə qırmızı cöngəni kəşib, ətini kəndə paylayanda hər ailəyə də cevizlərdən pay qoyacaq.

* * *

İki illik cöngə axura yaxınlaşmışdı ki, inək, dana, buzov hərəsi bir tərəfə çəkildi. Elə bil Allahın heyvanları da qırmızı

cöngənin qurbanlıq olduğunu bildiklərindən "hörmət" bəsləyirdilər.

Zərnəli kəndində hamı qırmızı cöngənin Sabirin qurbanlığı olduğunu bildiklərindən kiminsə bağ-bağatına, əkin sahəsinə girəndə belə sakitcə onu çıxarır, belə deyək ki, heyvanın xətrinə dəymirdilər.

Günlər həftələrə, həftələr aylara calansa da Sabir gəlmirdi ki, gəlmirdi. Eləcə həftə səkkiz, mən doqquz yazıq oğlanın adına şayiələr düzüb-qoşurdular. Hər bir şayiə də inandırıcı, ağlabatan idi. Şayiələrdən biri ondan ibarət idi ki, Sabiri meşənin dərinliklərində əli silahlı görüblər. Yaraları da sağalıbmış. Yenə də quş kimi səkirmiş. Deyirmiş ağacda özünə yuva qurub orada yaşayır. Söz verib ki, şəhid silahdaşlarının intiqamını almayınca qayıtmayacaq. Başqa bir şayiə isə pıçhapıçla kənddə gəzib dolaşır. Rayon "KQB"-si Sabirgilə gəlib deyirmiş ki, məktub yazın, oğlunuz terrordan əl çəksin. Guya Sabir Ermənistan ərazisində dəfələrlə terror törədib. Dinc insanlar, uşaqlar, qocalar, qadınlar həlak olub. Dünya dövlətləri bizi terroru dəstəkləyən ölkə kimi tanıya bilər...

Sabirin adına saxlanan qırmızı cöngə o qədər yedirilib bəslənmişdi ki, Nisə nənə demişkən "dərisindən yağ damcılayırdı". Kənd adamları qırmızı cöngənin kəsiləcəyi günü səbirsizliklə gözləyirdilər.

Hər dəfə Fatı xala qırmızı cöngəni arxa suvarmağa aparıb, gətirəndə adamlar cöngəyə baxıb:

-Bəh-bəh, əsl yeyilən vaxtıdır. Xurma kimi əti bal dadar indi, - deyirdilər.

Fatı xala da cavablarını verərdi:

-İnşallah. Allah dualı ağzınızı eşitsin. Sabir gələr cöngənin ətindən sizə lülə kabab bişirtmək mənim boynuma.

Sabirin dönüşü necə gecikirdisə, qırmızı cöngənin də kəsilməsi elə gecikirdi. Bir gün ildırım sürətli xəbər kənd əhlini toy-bayram əhvalına gətirdi. Xəbərin məğzi o idi ki, Sabiri ra-

yon mərkəzindəki futbol meydançasında yerləşən “Bozqurd” batolyonunda görün olub. Xəbər o qədər inandırıcı idi ki, yazıq Fatı xala tez otlaqdan qırmızı cöngəni gətirib, kəsməyə hazırlayırdı ki, Atakişi əmi dilləndi:

-Səbrinizi bir hovur basın. Sabirin ayağı həyəətə dəysin, sonra kəsin, qurbanlığın qanından da alınma çəkərik.

-Hə, düz deyirsən yüzə dözən yüz birə də dözər, - deyən Fatı xala cöngənin boğazına bağladığı çatıdan tutub axura dartdı. Qarşısına təst dolu su, ot qoyub dedi, - axırını dəfə qoy duyunca yeyib, suyun içsin.

Təəssüf olsun ki, bir çox şayiələr kimi bu xəbər də özünü doğrultmadı, Kazım kişi demişkən “fış...” çıxdı.

* * *

Düşmən havadarlarının köməkliliyi ilə yeni-yeni ərazilərimizi işğal edirdilər. Mühasirəyə aldıkları Zəngilan əhlinə “ikinci Xocalı qətliamı” yaşadacaqlarına and içmişdilər. İgid döyüşçülərimiz bunları bildiklərindən ölüm-dirim savaşına qalxmışdılar.

Həkəri çayı boyunca bir para kəndlərimizin camaatı axışib Arazqırağı kəndlərə sığınmışdılar. Arazın o tayında yaşayan soydaşlarımıza həsrətlə, bir az da gileylə baxırdılar bu taydakılar. Əslində o taylı qanı bir, canı bir olanlarımız bizim bu halımızı görüb təşviş içində idilər. Təhlükəni yaxşı hiss edən Azərbaycan hökuməti, İran dövləti ilə danışıq aparıb əhalimizin o taya adlamalarına razılıq aldılar. Bunun üçün hətta Araz çayının suyu da azaldılmışdı.

...Top, mərmə səsleri kəndin başı üstünü kəsdirəndə adamlar son ümidlərini soyunub Arazı adlayıb o taya keçirdilər.

Fatı xala kənddəki qatmaqarışıqlıqdan ehtiyat edib qırmızı cöngəni neçə gündü tövlədən çölə çıxarmırdı. Çıxardanda da çatısı əlində qarşısına qatıb aparıb-gətirirdi.

Şələ-şüləsini götürən kənd əhlinin Arazı tələm-tələsik ad-

ladığını görüb qırmızı cöngəni tövlədən çıxarıb, çatısını boy-nundan açıb “Allahın heyvanı, innən belə hara gedirsən, get. Daha ardınca düşən olmayacaq, nazını çəkən tapılmayacaq, daha Sabirin qurbanlığı sayılmayacaqsan”, – deyib Fatı xala dərindən köks ötürdü. Cöngə də bir Fatı xalaya, bir tövləyə baxıb, quyruğunu bulayıb, böyürüb yerindən tərənib, üz tutdu yoncalığa tərəf. Fatı xala eləcə qırmızı cöngənin arxasınca baxdı.

Fatı xala zal otağa keçib, ceviz torbasını, Sabirin portretini divardan alıb qara şalının arasına yığdı, düyünçə vurub, boxça kimi kürəyinə şəllədi. Şüşəbənddən ayaqlarını pilləkənə qoyurdu aşağı ensin, ağına gəldi ki, evin qapısını açarla bağlasın. Hələm-hələm evin qapısına açar salmayan Fatı xala açar topasını köhnə sandıqdan çıxarıb şüşəbəndin qapısını açarla bağlayıb açar topasını döşdüynün cibinə qoydu. “Allah kərimdi” deyib məhəllə arası yola çıxdı.

Ənvər arxadan anasına yetib, anasının qoluna girdi:

-Qağamın alagöz atı olsaydı, səni ona mindirib Arazdan keçirərdim.

Fatı xala oğlunun dediklərini eşitmirmiş kimi:

-Getdik, ay bala. Bir də nə vaxt od-ocağımıza dönəcəyik, allah bilir. Deyirəm Sabir gəlib bizi evdə görməyib kəsüb gedər eh... Anan qurban, ay oğul, səni qarşılamağa kimsə olmayacaq, - deyib çevrilib geridə qalan evlərinə son dəfə baxdı.

Ənvər anasına:

-Təki Sabir qayıdıb gəlsin, evimiz sevensin, bu bəs edər. Biz harda olsaq əyan olacaq. Ən azı yuxumuza girəcək...

Fatı xala səbrini saxlaya bilməyib:

-O gün Sabirin istədiyi qız bulaq başında məni görüb, utancaq baxışlarla mənə yaxınlaşdı, öpüşüb-görüşüb gördüyü yuxunu bittə-bittə danışdı.

-O da Sabirin gəlişini görmüşdümü?

-Deyirdi, xala yuxuda görəəm ki, Sabir döyüşçü paltarında,

patrondaşları sinəsindən asılıb, çiyində silahı Dəlikdaşın üstündə durub turbinlə harasa baxırdı. Sonra Dəlikdaşdan enib yal məhəllənin torpaq yolu ilə yuxarı qalxıb bir kimsənin olmadığını görüncə diz çöküb hönkürtü ilə ağlaya-ağlaya deyirdi: “Ay insafsızlar, bu kəndi niyə yiyəsiz qoydunuz. Bayquşlar ulayır axı...”

* * *

Qaçqınlığın ağır illərini yaşayırdı məcburi köçkünlərimiz. Çadır şəhərciklərlə “bəzədilmişdi” vətənin dərdli çiyinləri...

Fatı xalagilin külfəti Şirvan şəhərində yerləşən yardımçı bina da məskunlaşmışdı.

“Vətənin başı, ayağı olmaz” deyən Fatı xala niyəsə bu yerlərə yovuşa bilmirdi. Gecə-gündüz oğlunun xiffətini edir, qaldıqları yerə “yad el, yad oba” deməkdən çəkinmirdi. Hər səhər yuxudan duran kimi həyəətə çıxar, üzü yurda tərəf baxıb doyunca hava udardı. Deyəndə səhər-səhər bu nə hərəkətdir? Deyirdi, oğlumun qoxusunu dadıram. Bir xeyli beləcə durduqdan sonra, ”oxqay” deyib rahatlaşar, əl-üzünü yuyub, salavat çevirib, dodaqaltı hansısa duanı zümzümə edərdi.

Gün uzununu pəncərədən uzun yola baxar, “Sabirim, o yolla gələcək” deyib, baxmaqdan doymazdı. Fatı xala gözləyirdi...

Ailəyə illər sonra iki hərbi gəldi. Onlar çay süfrəsi arxasında oturub Fatı xalayla xeyli söhbət etdilər, Sabirlə bağlı xatirələri dinlədilər. Durub gedəndə “Şəhid ailəsi” vəsiqəsini stolun üstünə qoydular. Fatı xala qırmızı qan rəngli vəsiqəni əli titrəyə-titrəyə götürüb bir xeyli baxıb sonra dodaqlarına yaxınlaşdırıb öpdü:

-Mənim şəhid balam, ailəmizə xoş gəldin, - sonra oğlu Ənvəri haylayıb, - ədə, kənddən gətirdiyimiz qara qoçu kəs. Sabirimə ehsan verəcəm, özü də kabab ehsanı...

08.10.2022

Bakı, Kardiologiya İnstitutu, Reanimasiya şöbəsi

BƏLƏDÇİ

27 il Azərbaycan torpaqlarını işğal altında saxlayan rusun amputasiya olunmuş erməni barmağı Azərbaycan xalqının 44 günlük vətən müharibəsindəki qələbəsini həzm edə bilmirdi. Elə buna görə də vaxtaşırı diversiya qrupları ərazilərimizdə təxribatlar törətməyə cəhd göstərsələr də istəkləri həmişə ürəklərində qalırdı. Belə ki...

Müəllif

Xüsusi təyinatlı dəstəmiz təcili tapşırıq almışdı. Düşmənin bizə tuşlanan raketlərini ya məhv etməli, ya da yararsız hala salmalıyıq. Komandanlığın əldə etdiyi məlumata görə, yeni il gecəsi Gəncə şəhərini həmin raketlərlə vurub bayram əhval-ruhiyyəsini yasa döndərəcəklər.

Dəstədə iki raket mütəxəssisi olmaqla on dörd nəfər idik. Raketlərin yerləşdiyi ərazinin xəritəsi cızılıb dəstəyə rəhbərlik edən kapitan Verdiyevə verilmişdi. Kapitan da xərtənin surətini mənə verib dedi:

-İşğal olunmuş ərazilərimizə gedirik. Hər şeyin əmin-amanlıqla keçəcəyini bilmək olmaz. Mənə bir şey olsa, komandanlığı öz üzərinə götürərsən.

-Oldu, cənab kapitan. İnşallah, hər şey bizim istədiyimiz kimi olar.

Kapitan Verdiyev daha heç bir söz demədi, mənə baxa-baxa eləcə gülümsədi.

Belə əməliyyatlarda ömrü-günü keçən Verdiyev çox hadisələrin şahidi olub. Şəhid dostları haqqında bir neçə dəfə mənə söhbət edib. Bir dəfə əsirlərimizin Hadrutda ağır şəraitdə işədildiyini eşidib, əməliyyat keçirdərək on bir əsirin hamısını azad etmişdi. Həmin əməliyyat zamanı özü ağır yaralanmışdı. Mərd, qoçaq olması haqqında Ali Baş Komandan da məlumat-

lı idi. Gözlənilirdi ki, ali mükafat verilsin. Ermənilər isə onun başına pul ayırmışdılar.

Əynimizə ağ kombinezon geymişdik ki, qardan seçilməyə. Belə əməliyyatlar zamanı hamı eyni geyimdə olurdu. Əsgər, zabit seçilmirdi. Gecəynən ara ərazini adlayıb düşmənin arxasına keçdik. Oradan raketlər yerləşən təpəyə qalxmaq üçün uzun, təhlükəli yol keçməliydik. Bələdçimiz yaxın kəndlərdən olan Ruslan adlı çoban idi.

Bir yandan qışın qandonduran soyuğu, digər tərəfdən qarın qalınlığı taqətimizi kəsirdi. Bu gecənin gözəlliyi onda idi ki, ay doğmuş, hər yan bəmbəyaz süd rənginə bələnmişdi.

Murov dağının sərt qayalığını keçib qarşı tərəfdəki təpəyə qalxmağa başlamışdıq. Əslində, bu, təpə yox, kiçik bir dağ idi. Sadəcə, xəritədə təpə kimi işarə olunmuşdu.

Kiçik leytenant kimi mənə dəstənin axırında getmək tapşırılmışdı.

Bələdçi Ruslan dinib, danışmır, eləcə əlində zoğal çomağı, qabaqda gedirdi. Çomağı ilə qarın üzərində rəqəmlər cızırdı. Onun yazdıqlarına heç kim reaksiya verməsə də arxada getdiyimdən əlimdə olan söyüd budağı ilə həm öz izimizi, həm də onun yazdıqlarını pozurdum. Əlimdəki ağac budağını süpürgəyə çevirmişdim. Diqqət etmişdim, 12+2 yazıb getsə də, tez-tez çevrilib arxaya baxırdı ki, yazdıqları dururmu. O, görürdü ki, yazdıqlarını süpürgələyirəm. Hərdən məni tərs baxışlarla süzürdü.

Yorğunluğumuzu çıxarmaq üçün kapitan on beş dəqiqəlik fasilə verdi. “Tək ağac”deyilən gər ağacının altında yükümüzü yerə qoyduq. Gər ağacının budaqları çox olduğundan altında qar yox idi. Hərəməz bir tərəfə çəkilib oturmuşduq. Bələdçi hələ də məni kinli-kinli süzürdü. Niyə? Nə üçün?Başa düşmürdüm. Tək onu bilirdim ki, sözlü adama oxşayır.

Çomağına söykənib birdən ayağa durdu. Ağır, yorğa adımlarla mənə tərəf gəldi. Qarşımda dayanıb, çomağı bir ucu

yerdə digər uzunluğunu yumruqlamış əliylə çənəsinə dirəyib mənalı halda mənə baxdıqdan sonra dilləndi:

-Bilirsən 12+2 niyə yazıram?

-Yox, maraqlı deyil artıq.

-Artıq nə deməkdir?

-Yəni, sən yazırdın, mən də silirdim. Yazdıqların qar üzərində yoxdur daha.

O yazanları silsəm də əslində mənə çox maraqlı idi. Maraqlı olmasaydı silərdim heç? Bayaقدan o haqda düşünürdüm. Fərziyələrimi neçə yerə yozsam da məndə yaranmış bəzi sualların üstündə düşünə-düşünə ilişib qalmışdım. Birinci niyə yazsın? Axı o bilir ki, mühim tapşırıq üçün gedirik. Özü də işğal olunmuş torpağımızda, düşmən yerləşən ərazidəyik. İkinci də eyni rəqəmləri dönə-dönə yazmaq nəyə lazımdır axı?

O, mənə canıyananlıq, doğmalığı halı göstərmiş kimi as-tadan pıçıldadı:

-Maraqlı deyilsə, niyə süpürgələyirsən? Qarda olan cığırımızı pozursan, yaxşı edirsən, düşmən duyuq düşüb arxamızca gələ bilməsin. Heç olmasa mən yazanlar qalsın ki, qayıdanda yolu azmayaq.

Səbrimi cilovlaya bilmirdim. Düşünürdüm ki, sözlə sərt sillə vurmaq zamanıdır. Sözüünü yekunlaşdırmağa imkan vermədim.

-Bəs niyə 12+2 yazırsan? Özü də yüz metrədən bir eyni rəqəmləri yazmaq nə deməkdir? – soruşdum.

Yaxınlıqda oturan əsgərlər də qulaqlarını şəkəlyib söhbətimizi dinləyirdi. Bələdçi mən dediklərimə gülümsündü:

-İndi hansı aydır?

-Dekabr...

-Yox, sayca neçənci aydır?

-On iki.

O, mənim üzərimdə qələbə çalmış kimi sevincək dilləndi:

-Bəs həftənin hansı günüdür?

-Çərşənbə axşamı.

-Yox, sayın soruşdum. Əlbəttə, ikinci gün deyəcəksən. Mən onları yazırdım.

-Axı, bizim dəstəmiz... - dilimə gətirdiyimi axıracan demədim.

O, bizə qulaq asan əsgərlərə şübhəli-şübhəli baxıb, sonra üzünü mənə tutdu:

-Nə demək istəyirsən? – soruşdu.

Artıq söz kamanıma ox qoyub yayını çəkmişdim. Qalırdı oxu hədəfə buraxmağım.

-Onu demək istəyirəm ki, biz on dörd nəfərlik; iki komandır, on iki əsgər. Elə bilirdim sayımızı yazırsan. Ona görə yazdığımı pozurdum.

O, nifrətlə məni süzüb keçdi, daha heç nə demədi.

Dəstəmiz yola düşdü.

Bələdçi çomağı ilə qarı yazmırdı.

Hədəfə yaxınlaşırdıq. Bunun üçün qarşıdakı kiçik dağa qalxmalıydıq. O, bir az əvvəl bizi gördüyümüz bu, kiçik dağın ətrafında dolandırır “rahat yol var, onu gəzirəm”, – demişdi. İndi isə sərt qayanı göstərərək ”Hə, o dey oradan qalxacağıq...” – deyərək sevincək qarşıdakı sıldırımli qayanı göstərdi.

Sıldırımli qayanı qalxmağa başladım. Daşdan, ağacdən tut-tuta bir az getmişdik ki, yoldaşlardan bir neçəsi sürüşdü. Ağac budağını onlara uzatdıq, budaqdan tutub bizə çatdılar. Beş-altı addım da qalxmışdıq ki, minaaxtaran Yaqub yıxılıb sürüşə-sürüşə qalxdığımız yerə düşdü. Bayaqqı üsuldan istifadə edib onu da qaldırdıq. Xülasə, qarda açdığımız cığır bayaqdan sürüşkən yerə çevrildiyindən yuxarı addım atsaq da sürüşüb aşağı gəlirdik. Yaxşı ki, aşağıda çox iri bir daş vardı. Daş bizi qoruyurdu. Yoxsa sürüşüb aşağıdakı dərəyə düşəcəkdik. Oradan isə dağ çayı axırdı. Çıxmaq müşkül olardı.

Yenə sürüşüb iri daşa dirəndik. Burada nəfəsimizi dərib yenidən irəli getmək istəyirdik ki, minaaxtaran Yaqub dedi ki,

bələdçi yoxdur. Hər tərəfə baxsaq da bələdçini gördüm deyən olmadı. Hamı onun qeybə çəkilməsindən narahat idi ki, gizir Adiloğlu səsləndi:

-Bələdçi yoxa çıxdı, ehtiyatlı olmaq gərəkdirdi.

-Özünü şübhəli aparırdı. Bəlkə satqındı, - minaaxtaran Yaqub onun sözünə qüvvət verdi.

-Yox, bayaq gördüyüm qaraltı, sən demə, oymuş, sürüşüb dərəyə düşdü. Gəlin gözləyək, dərədən çıxsın, - əsgər Eminli narahatçılığını bildirdi.

-Vaxt daralır, - gizir Adiloğlu qol saatına baxıb əlavə etdi, - onsuz da yarım saat gecikmişik.

Bu vaxt dərədən qırmızı fişəng atıldı. Fişəng göy üzünü qırmızıya boyayıb gözərtisi yanımıza düşdü. Hətta olduğumuz yeri gündüz kimi işıqlandırdı. Yaşıl yox, sarı yox, məhz qırmızı... Heç beş dəqiqə keçməmiş sərt qayaya top atıldı. Top mərmisi qayaya dəyib gurultu qoparmaqla bərabər, həm də ayağımız altında yeri titrətdi. Onsuz da belə səslərə vərmiş edən dəstəmiz top atışına fikir vermədən yoluna davam etdi. On-on beş addım atmışdıq ki, əsgər Qəfərli təşviş içində qışqırdı:

-Komandir, üstümüzə qar uçuğunu gəlir...

Başımızı qaldırıb yuxarı baxdıq ki, qar uçuğunu bizə çatdırdadı. Təhlükənin qorxulu olduğunu görüb gur səslə kapitan Verdiyev əmr verdi:

- Sağ, sol tərəflərə qaçıb, daldalanmağa yer tapın.

Hərəməz bir tərəfə qaçdıq ki, qar uçuğunu altında qalmayaq.

Sağ tərəfə qaçan beş nəfər idik. Doqquz nəfər isə sol tərəfə qaçmışdılar. Qaç-aqaça ətrafa da göz gəzdirdim ki, bəlkə daldalanmağa yer tapdım. Qarşıda qaraltı gördüm. Mənimlə qaçanlara əlimlə o qaraltını işarə edib:

- Ora kaha, ya da mağaradı. Özümüzü ora yetirək, - dedim.

Gəlib çatanda bildik ki, bura ovçular tərəfindən hazırlanmış xüsusi sığınacaqdı. Burada saatlarla, günlərlə durub qarşı-

dakı qayalığa dağ kəlləri çıxanda tufənglə ovlayırmışlar.

Qar uçuqunu gəlib girdiyimiz sığınacaqdan da ötdü. Qar sığınacağın girişini örtsə də, onu əlimizlə təmizləyə bildik. İçəridə qəribə bir istilik vardı. Ola bilsin, burada hansısa vəhşi heyvanlar olub, səs-küyümüzə buranı tərək ediblər...

Aşağıdan hay-küy, bağırtı səsləri eşitdik. Ətürpəşdirici səslər gəlir, “Kömək edin!.. Kömək edin!” deyər qışqırır, fəryad qoparırdılar. Onların çığırtıları bir azdan eşidilməz olsa da hərdən qırıq-qırıq səsləri gəlirdi. Dəstəməzin uşaqlarının səsləri olduğunu deyən Qəfərli yalvarıcı, imdad diləyici baxışlarla üzünü mənə tutdu:

-Komandır, onlara kömək lazımdı!..

İndi hiss etdim ki, Qəfərli burda qalanlar arasında ən böyük kimi mənə müraciət edir. Ani olaraq kapitan Verdiyevin səfər qabağı tapşırığı yadıma düşdü, anladım ki, artıq o, aramızda yoxdur. Məsuliyyəti öz üzərimə götürməyin zamanı gəlib. Ətim ürpəşdi, tüklərim biz-biz oldu. Tez özümü cəmləşdirdim.

-Bilirəm lazımdı, amma onları oradan çıxarmaq necə ola bilər? – Soyuqqanlı olmağa çalışdım və söhbəti dəyişməyə məcbur oldum. - Bilirsənmi bizi nişan veriblər? Hardansa güdürlər...

Demək dəstəməzin doqquz nəfərlik üzvləri qar altında qalmışdılar. Çünki biz sığınacaqdan aşağı baxanda orada qar təpəsi yarandığını gördük. Demək döyüşçü dostlarımız bir yerdə həlak olmuşdular. Beş nəfərimizdən kimsə pıçiltı ilə “Allah rəhmət eləsin” deyən kimi dilimiz altında fatiə surəsini oxuyub salavat çevirdik.

Sığınacağı qar, külək tutmurdu. Bayaqdan yoldaşlarımızın şəhidlik həyəcanını yaşaya-yaşaya sığınacaqda dinib-danışmadan büzüşüb qalmışdıq.

Raket mühəndisi olan zabit barmağını dodaqlarına tutub:

-Susun. Deyəsən, maşın səsi eşitdim, - deyib başını sığı-

nacaqdan çölə çıxarıb, tez də içəri çevrilib, - hə, maşın gəldi. Demək bələdçi satıb bizi.

Mən də sığınacaqdan çölə boylandım. Qar təpəsi yaranan yerin yaxınlığında ağ “Niva” dayanmışdı. “Niva”dan düşən üç saqqallı hərbiçi, əllərində silahları qardan təpə yaranmış yerə yaxınlaşıb ermənicə danışirdilər. Danışdıqlarını külək aydıncə bizə çatdırdığı üçün mən ermənicə bilən Qəfərliyə:

-Əsgər, onların danışdıqlarını tərcümə et, - dedim.

Qəfərli diqqətlə qulaq asıb:

-Komandır, biri o birinə deyir ki, bələdçi hədəfi düz seçib.

Hamısı qar altında qaldı. – pıçıldadı.

O biri isə gülə-gülə əlavə edir:

-Mükafat düşür ona, gedək o dünyasının cənnət mükafatını verək.

Onlar “Niva”ya əyləşib yola düşdülər. Biz gələn yolla “Tək ağac” deyilən yerə doğru maşın ağır-ağır gedirdi. Onlar “Tək ağac”a çatıb onun ətrafında bir neçə dəfə dövrə vurub geri qayıtdılar. “Niva” gözdən itənə kimi onun arxasınca baxdıq.

-Tapşırıq yerinə yetirilməlidir, haydı igidlərim, - deyib sığınacaqdan çıxıb kiçik dağa qalxdıq. Gecənin bu vaxtı düşmən postlarında keşik çəkən ermənilərin yatdığını bildiyimizdən arxayınca raket qurğuları yerləşən əraziyə daxil olduq. Raket qurğularına partlayıcı maddələr yerləşdirib tezcə də oradan uzaqlaşdıq. Gəlib sığınacağa çatanda dörd dəfə qurultu səsi eşitdik. Sonralar eşitdik ki, raketlər partlayan zaman xeyli də düşmən əsgəri məhv etmişdik.

Silahdaşlarımızın şəhid olması, yorğunluq halı bizi üzsə də gördüyümüz işə görə sevinirdik. Ona görə də əlimi yumruqlayıb, baş barmağımı şax tutub “əla”işarəsini göstərdikdən sonra:

-Haydı igidlərim, təcili buranı tərk edək!.. – komandasını verdim.

* * *

Ayıq-sayıqlığımızı itirməmək şərti ilə gəldiyimiz kimi geri qayıdırdıq. Qar təpəsi olan yerə gəldik. Yaqub şəhidlərimizin ruhuna fatiə oxudu. Biz də hörmətlə onlara baş əyib uzaqlaşdıq.

“Tək ağac”a çatanda gördüyümüzdən heyrətə gəlib donub qaldıq. Ağacın budağından bələdçi Ruslan asılmışdı. Yaqub ona yaxınlaşıb nifrətlə üzünə tüpürüb:

-Lənətə gələsən. O dünyada cəhənnəm odunda yanacaqsan, satqın, - sonra bir az diqqətlə ona baxıb, - Boğazına kağız qoyublar, komandır, izn ver götürüm, - deyib mənə baxdı.

-Əvvəlcə minaaxtaranla yoxla. Yoxsa, mundarın leşi bizə qənim olar...

O, məni anlayan kimi minaaxtaranla Ruslanın meyitini yoxladıqdan sonra kağızı götürüb, mənə uzatdı. Kağız kiril əlifbası ilə yazılmışdı.

-Dayıları erməni olanların hamısı belədir. Məqam düşən kimi xəyanət edirlər vətənimizə. Onların bir adı var – Vətən xainləri. İgidlərimizin qar uçuğunu altında qalmalarının səbəbkarıdır. Onun atdığı qırmızı rəngli fişəng düşməyə nişan verir. Təəssüf ki, çatdırıb qarşısını ala bilmədim. Bilirəm şəhidlərimizin arxasınca gələn qəhrəman əsgərlərimiz olacaq. Xəyanətkarı cəzasına çatdırdım. Unutmayın ki, bu xain neçə dəyüş əməliyyatlarının pozulmasının başlıca səbəbkarıdır.

İmra: Düşmənin ordusunda Vətənə xidmət edən türk oğlu “stariy Volk” (qoca canavar)

* * *

Səhər açılmamış neytral zonanı keçməliydik. Ona görə də təcili buranı tərk etdik. Hərbi hissəmizə gəlib çatanda aydın səmədan bayram əhval-ruhiyyəsi duyulurdu. Bu gün Dünya

Azərbaycanlılarının həmrəylik günüdür, axşam yeni il olacaq.

-Komandır, “starıy volk” bizimlə həmrəy olduğunu əməliylə subut etdi. Xainin cəzasını verdi, - bayaqdan dinib-danışmayan Orxan Səfərov nəhayət, dilləndi.

Üzümü Gəncə tərəfə tutdum. Cavad xan zirvəsindən bu qışın günü güllü Gülüstana bənzəyən Qoca Gəncəmiz baxdıqca göz oxşayırdı.

Tapşırıq yerinə yetirilsə də, şəhid yoldaşlarıma görə daxilimdə güclü bir narahatçılıq vardı. Bir fikir beynimi qurd kimi gəmirib didirdi. Görəsən, bələdçini kim tapıb bizə qoşmuşdu?

**31.12.2022,
Atakənd (Bakı)**

AYAZ İMRANOĞLU
(Ayaz İmran oğlu Abbasov)

GÖZƏLLİK SUYU
(Nəşr – Azərbaycan dilində)

Texniki redaktor: Ramiz İsmayıl
Korrektor: İlqar Atabəyli
Dizayner: Günay Əkpərli

Çapa imzalanmışdır: 16.01.2023
Kağız formatı: 60x84 1/16
Həcmi: 5.6 ç.v
Sifariş: 5;
Tiraj: 100

«Ecoprint» nəşriyyatında nəşrə hazırlanmış və ofset üsulu ilə çap edilmişdir.